

הישיבה המאתיים-ושישים-ושבע של הכנסת התשיעית

יום רביעי, י"ז חשוון תש"ם (7 נובמבר 1979)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת מסקנות ועדת הפנים ואיכות ה- סביבה בעניין גל השריפות הפוקד יערות ושטחי חקלאות והאמצעים למניעתן.

היו"ר ב. הלוי :
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נש- מע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת נ. לורד :
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו

ב. הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה

היו"ר ב. הלוי :
חברת-הכנסת גאולה כהן, אבקש לא להפריע.
גאולה כהן (בנא"י) :
הממשלה צריכה להתפטר ולא לחזור ולהציג שרים. זו בושה וחרפה.

היו"ר ב. הלוי :
אני קורא אותך לסדר, חברת-הכנסת גאולה כהן. בבקשה להפסיק את ההפרעות.

גאולה כהן (בנא"י) :
אתה צריך לפטר שר אחרי שר וקודם כול את עצמך.
היו"ר ב. הלוי :
בבקשה להפסיק, חברת-הכנסת גאולה כהן. קראתי אותך לסדר.

גאולה כהן (בנא"י) :
הממשלה צריכה להפסיק למשול בעם הזה ולדרדר אותו. אני מבקשת את ראש הממשלה להודיע עכשיו על התפטרותו ועל התפטרות כל הממשלה. זה בדיוק מה שאתה צריך לעשות ולא להציג עוד שרים.

היו"ר ב. הלוי :
חברת-הכנסת גאולה כהן, את רוצה לנהל פה מונר- לוג ?

ראש-הממשלה מ. בגין :
רק לפני יומיים היתה הצעה להביע אי-אמון, והכנסת החליטה.

אבקש לאפשר לי לקרוא, ואין לי ברירה אלא לקרוא שוב את החלק הראשון של ההודעה.
(חברת-הכנסת ג. כהן קוראת קריאת ביניים)

היו"ר ב. הלוי :
אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה, חברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (בנא"י) :
זו ממשלה העומדת על כרעי תרנגולת.

היו"ר ב. הלוי :
אנו עוברים לסעיף השני בסדר-היום: הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה. את ההודעה יביא לפנינו ראש ה- ממשלה. בבקשה, אדוני ראש הממשלה.

משה שמיר (בנא"י) :
הצעה לסדר, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ב. הלוי :
בכתב.

משה שמיר (בנא"י) :
אני מציע שקודם כול יהיה דיון על התבטאותו של ראש עיריית שכם, ולחילופין שראש הממשלה יגיב על הודעת הרציחה וההסתה של ראש עיריית שכם. לא ייתכן שהכנסת לא תדון בזה כדבר ראשון. זו הודעה פוגרומית הקוראת לרצוח את כולנו.

ראש הממשלה חייב לפתוח במשפט אחד לעניין זה ולומר מה דעתו על הודעת ראש עיריית שכם הקוראת להזדהות עם רוצחי הילדים באוטובוס בכביש החוף. זה צריך להיות הדבר הראשון. אי-אפשר לעבור על זה לסדר-היום.

(קריאה: די לצעוק).

היו"ר ב. הלוי :
בבקשה, אדוני ראש הממשלה.

ראש-הממשלה מ. בגין :
אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, ה- ממשלה בישיבתה הבוקר קיבלה את ההחלטות הבאות:
1. עלי-פי הסעיפים 17(א) ו-5(ד) לחוק יסוד: הממשלה, למנות את השר שמחה ארליך לתפקיד סגן ראש הממשלה במקום תפקיד שר האוצר.

גאולה כהן (בנא"י) :
במקום למנות שרים, אדוני ראש הממשלה, אתה צריך להודיע על התפטרותך ולא להציג שרים.

— הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה; (דיון) —

1. הממשלה בישיבתה הבוקר החליטה, על-פי ה-סעיפים 17(א) ו-5(ד) לחוק יסוד: הממשלה, למנות את השר שמחה ארליך לתפקיד סגן ראש הממשלה במקום תפקיד שר האוצר.

2. בהתאם לסעיף 18 לחוק יסוד: הממשלה החליטה הממשלה לצרף את חבר-הכנסת יגאל הורביץ לממשלה בתפקיד שר האוצר.

אני מבקש להודות לסגן ראש הממשלה שמחה ארליך על מילוי תפקידו.

שדשנה ארבל-אלמזולינו (המערך):
עדיין אינו סגן ראש הממשלה. הוא שר האוצר ה-יוצא.

ראש-הממשלה מ. בנין:
אבקש לאפשר לי להמשיך. היום הוא סגן ראש הממשלה. אני מבקש להודות לו על מילוי תפקידו במשך שנתיים וחצי כשר האוצר, על מסירותו, על נאמנותו ו-על פעלו. הוא הנהיג רפורמות חשובות וחיוניות, ואם יש קשיים במשק הלאומי, הם אינם מעשי ידי אלא תוצאה של העבר ושל התפתחויות בין-לאומיות.

(קריאות מספלי המערך)
(חברת-הכנסת ג. כהן קוראת קריאת-ביניים)

ראש-הממשלה מ. בנין:
אני מבקש לברך את שר האוצר יגאל הורביץ לקבלת תפקידו.

גד יעקבי (המערך):
אם זאת תוצאה של העבר, מדוע מחליפים אותו?

ראש-הממשלה מ. בנין:
אנחנו מאחלים לו הצלחה במילוי תפקידו. נכון, יש קשיים, יש ציפייה רבה, ואנחנו מביעים את אמונתנו כי הוא יפעל רבות בזיממה, במרץ ובמסירות במילוי תפקיד חשוב זה.

אני מבקש את הכנסת לאשר את החלטות הממשלה.

היו"ר ב. הלוי:
תודה, אדוני ראש הממשלה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מבקש שראש הממשלה יגיב על המצב הקיים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
איזה מצב?

היו"ר ב. הלוי:

קראתי אותך לסדר בפעם השנייה.

ראש-הממשלה מ. בנין:

על-פי הסעיפים 17(א) ו-5(ד) — — —

משה שמיר (בנא"י):

קרובי הנרצחים בכביש החוף רוצים לדעת מה אור-מרת הכנסת. הם מצפים היום למלה בכנסת מפי ראש הממשלה. מלה אחת מפי ראש הממשלה. זו הודעה על פוגרום.

היו"ר ב. הלוי:

חבר-הכנסת שמיר, אתה רוצה לעשות אובסטרקציה בישיבה הזאת? אני קורא את חבר-הכנסת משה שמיר לסדר.

גאולה כהן (בנא"י):

— — — הסתה לרצח. ממשלת ישראל מעודדת את זה. הממשלה הצבאית מעודדת את זה. הממשלה הזאת מעודדת את החוצפה שלהם. ואת אלון-מורה אתם רוצים להיריד. זה כבר לא עניין בטחוני. אל תסתתר מאחורי צו של בית-משפט. אתה מסתתר מאחורי זה.

היו"ר ב. הלוי:

חברת-הכנסת גאולה כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית.

גאולה כהן (בנא"י):

הוא משנה חוקים כדי להכניס עוד שר, אבל אינו משנה חוקים לצורך התיישבות ביהודה ובשומרון. זאת כדי שהממשלה תמשיך לשלוט, בעוד שהיא כולה מתפוררת.

(קריאות)

פסח גרופר (הליכוד):

נא לעשות סדר, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ב. הלוי:

אעשה סדר.

(חברת-הכנסת ג. כהן קוראת קריאת-ביניים)

מנחם פברור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, באנו לשמוע את ראש הממשלה ולא את הבל פיה של חברת-הכנסת גאולה כהן. אבקש להשליט סדר בכנסת.

היו"ר ב. הלוי:

אעשה זאת אם היא תמשיך להפריע.

ראש-הממשלה מ. בנין:

אני קורא את ההודעה מן ההתחלה בגלל ההפרעות שהיו:

דיון

היו"ר ב. הלוי:

לעם. בזמן האחרון לא עלה אף פעם אחת להציג את מדיניותו. רק לשם הצגת שרים הוא עולה לבמה. אין לך מה לומר לעם מעל הבמה הזאת?

היו"ר ב. הלוי:

חברת-הכנסת גאולה כהן, אני מבקש לא להפריע.

היו"ר ב. הלוי:

חברי הכנסת, ועדת הכנסת קבעה שעתיים לדיון. ראשון הנואמים חבר-הכנסת שמעון פרס. בבקשה, חבר-הכנסת פרס.

גאולה כהן (בנא"י):

ראש הממשלה אינו מציג מדיניות ואין לו מה לומר

כנסת מהליכוד שחזר מחוץ-לארץ אומר זאת. הוא לא אומר זאת כאן מעל הבמה. כאן כולם מחופשים, משה' חק פורים. מתי הגיעה ישראל למידה כזאת של אי-אמון? גות ושל אי-כבוד כמו עכשיו? לא יהיה לנו שר חוץ, ויהיו לנו שני סגני ראש ממשלה. הדבר השני — עלייה מתמדת בפרסטיז'ה של אש"פ. לעומת חוסר המדיניות שלנו, לעומת הוויכוח המתנהל, לעומת שינוי הדעות הבלתי-פוסק, לעומת כל אלה עארפאת ואש"פ עולים בקצב מטיאורי. הדבר השלישי — החמרה במצבה של ישראל בשטחים. באמת מה שאמר בסאם שקעה הוא דבר חמור מאין כמוהו והיתה צריכה להיות תגובה ממשלתית בו במקום. הוא יכול להיות בעד אש"פ או נגד אש"פ, מה שהוא רוצה. אבל להצדיק רצח יהודים באוטובוס? ראש עיר? ואין תגובה של הממשלה? אין תגובה של שר הבטחון? מה זה כאן? מתי היה כדבר הזה?

גאולה כחן (בנא"י):
הם אשמים בזה.

שמעון פרס (המערך):
גאולה, אל תפריעי לי.

מתי היה כדבר הזה? אני חשבתי שכל הבית הזה מאוחד כאן לפחות בדבר אחד: רצח של נשים וילדים באוטובוס כשיטה פוליטית. והממשלה עוסקת ברה"אירגון ואין תגובה? מה זה כאן? מתי היה דבר כזה? יש כל הזמן ניכור בעמדת תושבי השטחים כלפינו.

דבר רביעי — נמשך החימוש של מדינות הסירוב, גם לזה הן מפנות עורף, יחד עם פינוי סיני. כל אלה הם תהליכים. יש שר חוץ, אין שר חוץ; יש מדיניות, אין מדיניות; מיום ליום זה יהיה יותר גרוע.

מה התשובה שהממשלה החליטה לתת? דבר יוצא מן הכלל: למנות בשר הסברה את השר משה נסים, ה' מתקשה להסביר בעברית לחברי הכנסת את עמדת הממשלה. איך יסביר באנגלית לשאר העולם את עמדת יש-ראל בנושאים הללו?

מרחבי וירשדבסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):
הוא יסביר גם להם בעברית. זה יהיה יותר אפקטיבי.

חיים קרעו (הליכוד):
חברי הכנסת פרס, העברית שלו גרועה משלך? השר יריב למשרד ההסברה הוא טוב, והשר נסים הוא לא טוב?

שמעון פרס (המערך):
חברי הכנסת קורפו, הרי לא נותנים כאן — — — (חברי הכנסת ח. קורפו קורא קריאת ביניים)

אבל השר נסים לא התמנה מפני שגם ענייני ה' הסברה אינם דחופים. הלא ימנו אותו לשר ההסברה לא מפני משישה מכם, חברי הכנסת קורפו, חושב שהוא מתאים לזה. ממנים אותו מפני שצריך לתת פיצוי למפי' לגה הליברלית. מר ארליך אמר את זה בטלוויזיה באופן נוגע ללב. הוא אמר: הפסדנו, צריך תיק אחר. מה ח' שובה ההסברה? מה חשוב מעמדה של ישראל בעולם? חסרים בישראל מועמדים טובים להסברה, עם כל ה' כבוד לשר נסים, האימנם חסרים?

יצחק יצחקי (הליכוד):
מי נתן לבסאם שקעה להיות ראש עיריה?

שמעון פרס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת — —

(קריאות)

חיו"ר ב. חלוי:

חברי הכנסת, בבקשה לתת לחברי הכנסת פרס לשאת את נאומו.

שמעון פרס (המערך):

— בפתח דברי רוצה אני רוצה לברך את השר שמחה ארליך על הצטרפותו לעבר המפואר של המשק הישראלי. ברגע זה קיבלת מינוי מראש הממשלה להיות חלק מן העבר. אחרת קשה להסביר מדוע בעצם הוצאת ממשרד האוצר. זו הסיבה היחידה, מפני שכל יתר התכונות ה' טובות ישנן.

אני מברך את יגאל הורביץ שייחסך ממנו הגורל של שמחה ארליך, מפני שגם הוא נכנס לעבר. לא לעבר של תנועת העבודה אלא לעבר של תנועת החירות וה' ליכוד.

אדוני היושב-ראש, זו ממשלה העוסקת ברה"אירגון. מה שדרוש לה באמת אינו רה"אירגון אלא רה"אוריינטא' ציה. רה"אירגון לא יועיל שום דבר. הממשלה הזאת הבי' אה את מדינת ישראל לשלושה דברים קשים מנשוא. רא' שית, בוריעתה גרעין למדינה פלשתינאית, גרעין העטוף בקליטה של מדינה דו-לאומית שהשר אריק שרון עוסק בטיפוחו; הדבר השני — הממשלה הזאת הביאה את ה' מדינה לגרעון במאזן התשלומים שלה שמסכן את עצ' מאותה של המדינה; והדבר השלישי — הממשלה הזאת הביאה את החברה הישראלית לקיטוב חברתי המערער את אמון התושבים בעצם המדיניות של הממשלה ה' זאת.

גם מה שנקרא רה"אירגון איננו רה"אירגון, אלא סתימת פרצות. ראש הממשלה קרא לזה פעם תיקון קיל-קולים. אבל שום קילקול לא בא על תיקונו. מה קרה בעצם? שרה'חוף משה דיין הלך מפני שאיננו מסכים עם מדיניות הממשלה. במה הוא לא מסכים? בשלושה דברים: בהנחיה להחיל את החוק הישראלי על יהודה ושומרון בעתיד, בעניין אלון-מורה ובעניין המגע עם הפלשתינאים. מקומו של שר החוץ התפנה, אבל חילוקי-הדעות גותרו גם לאחר שמשה דיין הלך.

תפתחו את עתונת הבוקר ותראו מה אומר השר שרון ומה אומר השר ויצמן ומה אומר ראש הממשלה, שהוא לא ייבהל אף לא מאחד משניהם, אבל בכל זאת הוא מוכרח להיבהל מאחד מהם. במשך התקופה הזאת נהיה במצב שהיו לנו שני סגנים ואף אחד מהשניים לא ידע מה לעשות.

השר גדעון פת, יש נימוסים בכנסת.

יהיו לנו שני סגנים ואף אחד מהם לא ידע מה ל' עשות. יהיה לנו משרד חוץ בלי שר חוץ, מפני שגם ראש הממשלה עדיין יש לו הרבה למלא תפקידו כראש הממשלה. במשך התקופה הזאת לא תכריע ישראל הכרעות בענייני חוץ. אבל גם כאשר הממשלה הזאת לא תכריע והיא תספק לכל העולם חילוקי-דעות מ' תוך הקאבינט שלה יהיו תהליכים בלתי נמנעים למצבה של ישראל. תהליך ראשון, ההולך ונמשך ומוכרחים ל' הביא אותו לעם, הוא כירסום מדאיג ומעמיק במעמדה של מדינת ישראל בעולם כולו ובעולם היהודי. כל חבר

הכנסת לרדת מהתייחסותה לעצם תקמתה, לעצם דר-
כה ?

האמת היא שהממשלה פועלת לפי הגיון של ועדי
עובדים וקבוצות לחץ. איפה נשמע כדבר הזה ? שמה
שנשאר מד"ש — איך זה נקרא, התנועה הדמוקרטית
— יש לה שבעה חברי כנסת, ששלושה לא מצביעים ב-
עד אמוץ לממשלה, ומתוך שבעה אלה יש שלושה שרים,
וראשי הקבוצה אומרים: תורידו לנו שר, עושים עיצור
מים. אז נכנעים. זה באמת הגיון של משא-ומתן עם
ועדי עובדים.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזומה) :
ועדי עובדים לא אתראים.

שמעון פרס (המערך) :

למפד"ל יש אמנם רק שלושה שרים.

(השר מ. נסים קורא קריאת-ביניים)

השר נסים, תהיה שר הסברה ותסביר את זה אחר-
כך. עוד לא נותנים לך את תיק ההסברה, עוד לא נותנים
לך תקציב.

עכשיו המפד"ל יש לו אמנם שלושה שרים אבל שר-
שה משרדים, ועוד ידו נטויה. יש לו שר לענייני אוטו-
נומיה, זה למעשה משרד החוץ. היתר, צדק דיין, אינו
אלא קוקטיילים ומסיבות. ובכן, יש משרד החוץ כאשר
אין שר החוץ וכאשר יש מועמד לסגן שר החוץ מטעם
המפד"ל, קומבינאציה לגמרי לא רעה. נוסף לכך יש
למפד"ל משרד הפנים, יש לו משרד המשטרה, יש לו
משרד החינוך, נוסף לכך יש לו משרד ההסברה שלא
מוכנים לתת לנסים את הקטע הקטן הזה שיוכל להתמנות
לאיזשהו תפקיד, ונוסף לכך יש לו משרד הדתות. אני
מודה שיש איוו צמידות בין דרישות המפלגה הדמוק-
רטית לבין מה שמקבל המפד"ל. חירות והליברלים יודעים
יפה מאוד, אין להם בריחה, הם תלויים במפד"ל ותלויים
בדמוקרטים, ומוכרחים לקבל את כל תביעותיהם, וזהו
זה.

אני חושב שמר בגין עשה שגיאה כשהוא מינה שרים
שאננם חברי חירות ובוזו סיכון את תמיכת חירות בממ-
שלתו, שהיא כל הזמן חורקת, מסויגת, מדליפנית, מרי-
מה כתפיים, מרימה גבות. איוו מין תמיכה ? אבל עוד
מעט אותה תמונה תהיה במפלגה הליברלית, כי מה ש-
הם קיבלו הולך ומתרוקן מתוכן.

עם זה, עם כל התיקונים האלה, הממשלה נשארת
ממשלה במדיניות המלאה סתירות כרימון. מה שאומר שרון
בבוקר אומר ויצמן להיפך אחר-הצהריים, ומה שאומר
ויצמן, אומר שרון אחרת. אנו לא צריכים להיות אופור-
זיניה. הרי לאמצעי התקשורת מגיעות עמדות אייבהירות,
סותרות, די-משמעיות. מה אתם רוצים שנעשה ?

אני מברך את השר ויצמן על אומץ לבו, אבל אני
מצטער שראש הממשלה לא יכול להתחיל לגבי מעשיו
של השר שרון, מפני שזה כבר עולה ביוקר רב, אדוני
ראש הממשלה: מההתנחלות בקדמת-סיני, שעד היום
איש מכאן לא הסביר מדוע, מההתנחלות בשילה, מההת-
נחלות באלון-מורה, איך אפשר לנהל כך מדיניות ? צ-
ריך לתת תשובה לעם, לגורע, לעולם היהודי.

אני מברך את ידידי יגאל הורביץ, אני אפילו שמח
שהוא קצת התבגר מבחינה פוליטית מפני שנכנס ל-
ממשלה שיצא ממנה בגלל הסכם סיני. זה אולי פראג-
מטיסם לא רע. אני גם משתתף בצערך על הירושנה ש-

שמעון פרס (המערך) :

התושבים בחרו בו, אבל כש... אבל סלח לי, קו-
דם כול, ברוך שובך לליכוד אחרי שסודרו לך ההוצאות.
כמה זה, 60% ?

יצחק יצחקי (הליכוד) :

זה לא שייך לשאלה.

שמעון פרס (המערך) :

לא, לא חשוב. אני מברך אותך, כי גם אתה עברת
את התהליך.

אני לא זוכר שראש עיר, איוו שהוא, התבטא כך
איי-פעם.

(קריאות)

היו"ר ב. הלוי :

חברי הכנסת, בבקשה לא להפריע.

שמעון פרס (המערך) :

למעשה המינוי של השר בסאם שקעה... סליחה,
המינוי של השר משה נסים...

נאוולה כהן (בנא"י) :

אין זו טעות גדולה כל כך.

שמעון פרס (המערך) :

אני מבקש סליחה. ובכן, המינוי הזה אין לו כל קשר
לא עם המצב המדיני, לא עם מצב ההסברה — — —

(קריאות)

היו"ר ב. הלוי :

חברי הכנסת, בבקשה. רשות הדיבור לחברי-הכנסת

פרס.

שמעון פרס (המערך) :

יש בזה, כאמור, תגמול למפלגה הליברלית שנשארה
אמנם עם השקפות כלכליות, אבל בלי אשראי אידיאולוגי
ובלי קרן שעליה אפשר לסמוך. שר האוצר עצמו, מר
ארליך, יוצא לפרישה למחצה. לאט לאט מורכב בממ-
שלה גרעין של בית-לורדים במסגרת של סגני ראש ה-
ממשלה. איש בבית הזה אינו סבור שדרוש עוד סגן ל-
ראש הממשלה. אפילו ראש הממשלה לא טרח כדי לצאת
ידי חובה. אם השר ארליך הוא אדם כל כך מוכשר, נא-
מן וכדומה וכדומה, מדוע מטילים עליו תפקיד של שר-
רב קואליציוני ברמה של סגן ראש ממשלה ? הוא יצטרך,
כך קראתי, לתקן את הקילקולים ולהדביק את הצינורות.
בשביל מה צריך את זה ? אפילו לא ברור מה עושה
הסגן הראשון בממשלה. בשביל מה צריך סגן שני ?
אבל ראש הממשלה לא טרח להסביר שום דבר. אני
גם רוצה להגיד לראש הממשלה ולשני סגני ראש
הממשלה : בכל זאת, באיוו מקום שהוא צריך להת-
ייחס בכבוד לחוק, לכנסת, לסגנון ולהדר. בסך-הכול,
מדוע מתמנה מר ארליך, שאני מכבד אותו אישית,
לסגן ראש ממשלה ? רק מטעמי כבוד, שום דבר אחר.
הרי היה יכול להיות שר בלי תיק, או יגאל ידין
היה יכול להיות שר בלי תיק. זה, אגב, דבר מכובד ל-
מדי. מדוע צריך לקחת חוק יסוד ורק כדי לספק טיפה
של כבוד מדומה לפרוש מחוק היסוד ולמנות שני סגני
ראש ממשלה ? לא יכולתם להסתדר בצורה יותר מכובדת,
כאשר איש לא יודע מה יעשה, כאשר איש לא יודע ל-
שם מה זה דרוש. צריך יחס של כבוד לחוקי יסוד. אם
נתייחס כך לחוקי יסוד, מה ייוותר מהם ? כמה יכולה

— הודעת הממשלה על צירוף שר ושיניים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה (דיון) —

יגאל הורביץ (הליכוד):
אבל יש אופוזיציה אחראית.

שמעון פרס (המערך):

יש בהחלט אופוזיציה אחראית. האופוזיציה לא או-מרת על הממשלה מה שחברי הממשלה אומרים איש על רעהו. אפילו מה שאתה אמרת על שר האוצר אנו לא אומרים. יגאל, תקשיב היטב.

חיים קורפו (הליכוד):

אנו יודעים — — —

שמעון פרס (המערך):

אתה יודע הכול. אני אומר מה שאני יודע, לא מה שאתה יודע.

למרות זאת אני מאחל לך, יגאל הורביץ, הצלחה בתפקיד. אני מקווה שתעזוב את הממשלה בזמן הפעם; לאחר שתיווכח שדבר לא ייעשה בזה. אנחנו נוסיף ל-הגיד לעם: העובדה שאין משרד חוץ אין פירושה ש-אין התפתחויות בחוץ; העובדה שאין משרד חוץ אין פירושה שיכולות להיות שתי מדיניות חוץ בבת-אחת, האחת סותרת את השנייה. נגיד לעם שצריך לבחור בדרך בהירה כדי שישראל לא תהפוך למדינה דו-לאומית וכדי שלא תקום מדינה פלשתינאית. נגיד שהעובדה שנוצר גרעון חיצוני, אין פירושה שלא נוצר גם קיטוב פנימי, וכי אי-אפשר להילחם בקיטוב הפנימי בלי להילחם ב-גרעון החיצוני, ולהיפך.

יש לנו טעם של אכזבה ממה שהממשלה עשתה ולא עשתה. היא גובעת מעצם הצגת העניין, אי-הבהרתו, וגם לאחר הדברים ששמענו איננו יודעים מדוע נשאר משרד חוץ בלי שר חוץ, מדוע יש שני סגני ראש הממשלה, מה השינוי בכלכלה, מדוע הלך ארליך. כל אלה חידות שאין להן תשובה. אבל כל זה במצב שמחייב תשובה.

ארוני היושב-ראש, כמוכן נצביע נגד ההודעת הממ-שלה.

ח'ירץ ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר הבטחון, ואחרי — לתבר-הכנסת שובל.

עזריה-הבטחון ע. ויצמן:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתייחס ל-הערות שהעירו כאן חברי-הכנסת גאולה כהן, משה שמיר ושמעון פרס, בצדק, בקשר למה שפורסם היום בעתון "הארץ" על מה שאמר ראש עיריית שכם לקצין צה"ל. אני חייב לומר שבפעם הראשונה שמעתי על הדבר מ-קריאה בעתון הבוקר. קבלתי דיווח מידי מהאלוף מט שנמצא בדרכו אלי, ולכן, כמו כל חבר כנסת אחר, קראתי זאת הבוקר, ואנחנו נמצאים כרגע בתהליך של בדיקה, מה נאמר, איך נאמר וכי. והיה אם כל מה שנכ-תב בעתון אמנם כן הוא, ננקוט הליכים ואמצעים נגד ראש עיריית שכם על דבריו שאמר.

מאידך, אני חייב — — —

משה שמיר (בנא"י):

יותר טוב שתשנה את דעתך על אלון-מורה.

עזריה-הבטחון ע. ויצמן:

אני רוצה להעיר הערה אחת גם לדברי חברי-הכנסת פרס על ההידרדרות במצב בשטחים. אינני מקבל זאת. ללא ספק יש עליות וירידות במשך שתי-עשרה שנים

קיבל, אגב, לא מאתנו, מהשר ארליך, ירושה כבדה מ-אוד. יגאל, אינני יודע איך תטפל בה. אני מביע ספק אם תוכל להתמודד לא רק עם הירושה אלא גם עם ה-מצב שתמצא בממשלה. זו ממשלה שבנויה על משמעת קצוצה, לא תוכל לקצץ בה חוץ מהמשמעת עצמה. לא תוכל להילחם באינפלציה. הבעיה בישראל איננה גר-עון. הבעיה בישראל, אולי החריפה מגרעון, היא הקיטוב החברתי. ורק תנועת העבודה שרוצה להילחם נגד ה-קיטוב החברתי — — —

(קריאה)

אני רוצה להגיד לכם, אני מכבד מאוד את מר בגין. לפעמים נותנים לו עצות שמש לא יאמן. אני שואל את עצמי, איך קרה שאדם מנוסה, ראש ממשלה מכובד בישראל, ילך אחרי מאיר הלוי ויקנו טון של זהב ויגידו שהולכים בדרך ההרפתקה של הזהב, כדי לחכות שערך הזהב יעלה, ויקימו אירגון במדינת ישראל. אני זוכר את הנאומים של מר בגין בערי הפיתוח ערב הבחירות. הוא אמר: ה-U.F.A. נותנים 800 מיליון דולר, לכל אחד מכם מגיע 10 אלפים דולר. אולי כל אחד יקבל אונ-קיה של זהב. אני זוכר את הטענות של הלורד — —

חיים קופמן (הליכוד):

אתה סותר את עצמך.

שמעון פרס (המערך):

אני זוכר את הסיפור על התייר העשיר — — —

חיים קופמן (הליכוד):

אתה הצעת מכונית לכל פועל.

שמעון פרס (המערך):

יש דברים שאתה צריך לדעת, לא אכנס עכשיו ל-וויכוח אתך.

במדינת ישראל יש לנו 450 אלף מכוניות, דרך אגב. ובהן, הרעיון הזה שראש הממשלה מתהלך בככר סך-מארקו ומחלק פירווי לחם ליונים, הוא ומאיר הלוי קו-נים טון זהב, מטביעים על זה תמונה של שאגאל, וזה יפתור את בעיית השיכון? זה מתאים לממשלה? ואחרי-כך אומר מאיר הלוי לעתון שערך הזהב עלה. מחיר הנסיעות לחוץ-לארץ עד עכשיו — 200,000 דולר, לא יותר. איפה זה נשמע? אולי יתכן לכל אחד מהאזרחים לקחת אונקיה זהב, ישים זאת הצדה ויחכה שהערך יעלה. איזה ממ-שלה בעולם עושה דבר כזה? אני מתפלל, מר בגין, ש-הכניסו אותך לדבר כזה, ואתה הולך למסיבה כזאת ו-מתפעל מזה. כך עושה ממשלה? אני מבין שעושים כך לבית-חולים, לצדקה, למוזיאון, מילא. אבל ממשלה רוצה כך לפתור את הבעיה?

והקיטוב הוא, אגיד זאת בשני משפטים: מי שהיה לו קרקע או נכסי דלא ניידים ערב עלות הליכוד לשלטון, ערך הרכוש שלו הוכפל. לעומת זאת, שלוש אוכלוסיות — אוכלוסיית הקשישים לא יכולה להתקיים במצב ה-אינפלציה, אוכלוסיית הצעירים לא יכולה לרכוש דירה ואוכלוסיית השכירים לא יכולה לגמור את החודש. מי שעוסק ביבוא, מי שעוסק בקרקעות, מצבו מעולה. האם אפשר לחנך את העם להילחם באינפלציה בקיטוב כ-זה החורר יום יום, בוקר בוקר?

ובכן, יגאל, אתה נכנס לממשלה שאין בה לא משה-מעת ונפקציונאלית ולא חקקה אידיאולוגית, תעשה מה שתצוה, זה לא יועיל לך.

בשנתיים האחרונות, כלומר בשנתיים הראשונות לקיומה של הממשלה הזאת, דובר הרבה מאוד על ירושות, ובצדק. אבל לפעמים חטאו של היורש אינו קל מזה של המוריש. אפשר היה לתקן והעם רצה שיחוק, ועדיין לא תוקן. גם שרי האוצר של המערך ידעו שמדינה שרק 24.6% מעובדיה עוסקים בתעשייה אינה יכולה לעלות על דרך המלך. גם הם ידעו שכי-60% מכלל העוסקים במשק עובדים בשירותים, מחציתם מקבלים את שכרם במישרין או בעקיפין מקופת המדינה, ומדינה כזאת אינה יכולה להגיע לעצמאות כלכלית. גם הם ידעו שכאשר הפריין הממוצע הוא כמחצית הפריין בארצות הברית או במדינות מערביות אחרות, נמשך להיות סמוכים על שולחן אחרים.

מדוע, אם כן, לא עשה שלטון המערך כדי לבלום את ההידרדרות הזאת שהוא היה מודע לה? התשובה לשאלה זו, לדעתי, בתחום הפוליטי. תמיד אמרנו שלא תהיה הבראה כלכלית בלי שינוי סטרוקטוראלי של הי-משק, ולא יהיה שינוי סטרוקטוראלי בלי שיהיה שינוי פוליטי.

עכשיו אני שומר לידידי חברי הכנסת הורביץ, שר האוצר החדש, שיצטרף לעשות בדק-בית יסודי מאוד, גם בתוך המערכת שהוא ממנה עליה, ובשאלות האירגון הפנימי של משרד האוצר, אבל לא רק שם, אלא גם בכמה מן הקונצפציות הכלכליות המקובלות, שהיו מקור בלות על משרד האוצר בזמן האחרון וגם בשנים קודמות. גם בתחום המלחמה באינפלציה צריכים אנו לבדוק מחדש את כל הכלים ואת כל המכשירים האלה; וכן גם בתחום המדיניות המוניטארית וגם בנושאים אחרים. אנחנו צריכים לבדוק את היקפם של צעדים שונים שנקטנו ב-מהפך, מה האפקטיביות שלהם היום ושמה אין מקום ל-כמה וכמה הערכות מחדש. מכל מקום, כל פעולה ופעולה לה מפעולות הממשלה חייבת להיבדק מחדש. שאם לא כן נעסוק תמיד בשיפורים ובעידכונים ולעולם לא ב-תיקון יסודי.

אני מקווה שאחת מהוראותי הראשונות של השר החדש תהיה לאגף התקציבים, להיערך להכנת תקציב על בסיס אספ. זה האתגר האמיתי של יגאל הורביץ — לעשות את מה שהוא ואני וחברים אחרים משני צדי המתרס הפוליטי דרשנו, בתענו והטפנו זה שנים רבות: לשנות את המבנה שלנו מן היסוד, לשנות ערכים, לשנות מוסים כמות. אם לא נגיע לעצמאות כלכלית, ממילא לא תהיה לנו עצמאות מדינית לאורך ימים. אם לא נהיה חברה הנושאת את עצמה, לא נוכל לעמוד גם בפני אותם רמי-זים שקופים מאוד שבמדינות אליגנטיים בלתי מושיגים גטון. ואל יצהלו ה"יונים" — מי שמאיים בהפסקת הי-סיע בגלל ההתנחלויות לא יהסס להשתמש באותו שוט גם בעניינים נוספים.

יגאל, אתה מתחיל במשימה זאת בשעה שאולי לא היתה קשה ממנה מאז השנים הראשונות לקיום המדינה. חוב חיצוני של 13 — 14 מיליארד דולר; גרעון אזורי-שוטף בסחורות ושירותים הגואל והולך; אינפלציה שוגגה בסוף השנה, להערכתי, 110%-ל-110. אנחנו מכירים את הנתונים. וכל זאת כאשר הנפט לא בידינו, וכאשר יהיה ההסדר שהושג עם מצרים אשר יהיה — ואני מק-ווה שההסדר הוא טוב — התוספת השנתית בתשכ"ח הי-דלק שלנו בלבד צריכה להעביר בנו חלק מהיתר. ולא רק הנפט. גם היבוא האחר שחלק ממנו לא רק מיותר ולא רק פוגע במאמצים שלנו — הן בתחום האינפלציה

וחצי. ראינו מצבים רעים יותר, קשים יותר, סבוכים יו-תר, ובטחון לקוי יותר. היו גם ימים טובים יותר. למרות מה שנאמר אני חושב שהמצב סביר, אם כי ודאי יכול להיות יותר טוב.

אני חוזר על דברי שיינקטו הליכים נגד ראש עיריית שכם — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כל זה אינו אלא הסחת דעת ממה שאתם עושים ב-לבנון, ממה שאתם עושים יום-יום נגד האזרחים הלב-נוניים והפלשתינאים בלבנון, רצח נשים וילדים במחנות הפליטים. הכול הסחת דעת מהפעשים שלכם. המשך הכיבוש — — —

שרי-הבטחון ע. ויצמן: חברי-הכנסת טובי, בלבנון שקט.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אתם מנציחים את הכיבוש ואת הפגיעה בזכויות העם הפלשתינאי. זה מקור הסיכונים והאסונות.

שרי-הבטחון ע. ויצמן: שמעתי אותך.

הליכים יינקטו. אני חייב לומר, הבה גלך לשינוי מגמה, גלך בדרך של מחשבה חזילה ובאיוון מירבי כדי למצוא דרך לחיים משותפים עם הערבים בארץ-ישראל, ולא נהיה חמומי מות. למרות זאת, ננקוט אמצעים נגד ראש עיריית שכם.

היו"ר ב. הלוי: רשות הדיבור לחברי-הכנסת שובל, ואחריו — לחברי-הכנסת שינמן.

זלמן שובל (הליכוד): אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מה שעומד העם על הפרק איננו אירגון מחדש של הממשלה אלא איננו הצורך בהתחלה חדשה בפעולות הממשלה. אולי אין זה מקרה שכך מרכיבים אצלנו ממשלות, אבל העובדה היא שכל שר בממשלות ישראל חושב משום-מה שהוא מייצג איוה ציבור מיוחד, איוה שכבה, איוה סקטורי. הרשונאי לי איפוא לומר לשרי הממשלה ולכולנו: או שנייצג את מדינת ישראל ואת עם ישראל, או שלא נייצג שום דבר. היום, דווקא היום, אני רוצה לברך את השר ארליך שעזב את האוצר, ולא רק כדי לצאת ידי חובה. כאיש כלכלה לא חסכתי מעולם דברי ביקורת מן השר ארליך. אבל אני רוצה לומר היום כי רבים מבין שרי הממשלה הכשילו אותו, גם כשרצו לעשות דברים נכונים והכ-רחיים. לכן רוצה אני לומר לכולנו: אם לא תהיה מדי-שלה מלוכדת שכל כולנו לא יהיה שום דבר. אני מכיר ומוקיר את הכישורים הרבים והמצוינים של מר ארליך ואני מאחל לו הצלחה בתפקידיו החדשים.

רבותי חברי הכנסת, מר ארליך לא ביצע מדיניות כלכלית "ליבראלית", כפי שרבינוביץ המנחה לא ביצע מדיניות כלכלית "סוציאליסטית". דוגמאותיה כלכלית היא לוקוסט שמדינת ישראל אינה יכולה להרשות לעצמה בימים אלה. ההנהגה הכלכלית של מפא"י עשתה בשי-עתה גדולות, ואפילו ספק אם המדינה הזאת היתה קמה בלי הדרך ההיא. אבל בנקודות מסוימות, איישה ב-סוף שנות החמישים ובתחילת שנות השישים, איבדה ההנהגה ההיא לא רק את המצפן המשקי, אלא גם את המצפן המוסרי. התוצאות היו נוראות והרסניות.

דחינו בתוקף כל מחשבות וזון על יכלתה של ממשלה זו לתפקד. אולם ככל שהמשרב התארך ונוספו לו פריקים נוספים במסכת מכות ועוקצין — כך הלכה והעמיקה תודעת המשבר בחוגים נרחבים יותר ויותר והסתננה גם אל אותו מתנה הידוע בתמיכתו האיתנה בממשלה ובדרכה.

הבסיס העיקרי לתיפקודה התקין של כל ממשלה הוא יחס תקין בין חבריה. אולי לא ניתן לדרוש מנציגי מפר לגות, בעלי דעות פוליטיות, לגלות מידה של אהבת חינום. אבל מכאן ועד שינאת חינום, ההורסת ומחריבה, עוד ארוכה הדרך. לא האופוזיציה הוציאה דיבה רעה על ה"ממשלה. השרים הם שהוציאו את דיבת הממשלה רעה. העתונים מלאו ציטוטים ישירים של שרים על טיבה של הממשלה הזאת. למען האמת, לא ההתבטאויות מדאיגות. מדאיגה העובדה שתוך כדי המלל הרב מאבדים את ה"דאגה העיקרית לניהולה התקין של הממשלה.

אדוני היושב-ראש, הזכות הגדולה, שהיתה לממ"שלה זו, להתוות על חווה השלום עם מצרים, אינה מצדיקה מחללים בתחום הפנימי. אדרבה, היא רק מחייבת. אם אמנם יכולה הממשלה להביא שלום על ישראל, מדוע לא תעשה למען הבאת שלום בחוף ישראל. ממ"שלה זו תיחרת בציפורן שמיר בדפי תולדות עמנו על הישגה הגדול בהשגת השלום עם שכנינו המצרים. אך מה בצע לנו בשלום אם בפנים נפורר, חלילה?

אדוני ראש הממשלה, "שלום" — הן האותיות של "מושל". כשם שריעת להביא לנו את השלום ולבשר עליה, כן תדע גם "למשול" ולהביא לתיפקוד יעיל של ממשלתך.

אדוני היושב-ראש, אנו נמצאים בעיצומו של משבר כלכלי קשה הפוקד אותנו. האינפלציה דוהרת ו"באופק אינו נראה מעצור. האשמה, במידה רבה, איננה בשר האוצר הפורש. לא ניתנה לו האפשרות לנווט את הספינה הכלכלית. במקום שר אוצר אחד מילאו למעשה תפקיד זה שרי אוצר רבים. כל אחד משרי האוצר הרבים, שישבו לפחות אחת לשבוע מסביב לשולחן אחד, גיוו את הספינה לכיוון אחר, רצה להגיע אל יעד אחר. שר האוצר הפורש לא הצליח להוריד מעל גשר הפיקוד ה"כלכלי את "המפקדים" שהסתנו אליו. החלפת שר ה"אוצר, היא לבדה, לא תביא תרופת פלא למחלתנו הכלכלית. לצורך הבראת המצב חייב העם כולו לתת יד, להיות נכון לשאת בעול, לוותר על רמת חיים ובעיקר להיטיב את מוסר העבודה היורה. העם יתא כנון לכך אם ירחש אמון למדיניות המוצהרת של הממשלה, אם הממשלה תראה דוגמה עצמית ותשמש מופת בקיצוץ הוצאותיה, בהקפדה מלאה על ביטול הוצאות מיותרות ו"הנהגת ייעול בצורת תיפקודה.

ההיסטוריה הקצרה של השנים האחרונות מלמדת כי במדינות דרום-אמריקה, שבהן הגיעה האינפלציה ל"ממדים גדולים, קרו שני דברים: האחד, הצבא, או כוחות ראדיקאליים, אנטי-חברתיים, תפסו את השלטון; או — אבטלה עצומה בלתי-מבוקרת. המבנה החברתי ב"ישראל ומורשת הדמוקרטיה שאנו אמונים עליה מונעים תופעות דומות אצלנו, אך דומה כי ייטיב לעשות שר האוצר החדש אם ייווה אבטלה מבוקרת שיהא בכוחה להיטיב את מצבנו הכלכלי. אבטלה, בכל חברה, היא צעד מכאיב, במיוחד בחברה כמו שלנו. אולם אם חפצים אנו להגיע אל חוף מבטחים כלכלי, לבטל את תלותנו

והן בתחום מאזן התשלומים — אלא שהוא גם יוצר סוגים ערכים מעוות בחברה הישראלית.

יש גם סימנים חיוביים, יש מצבור של ידע טכנו-לוגי שאין רבים דוגמתו בעולם. יש יצוא בפועל ובפ"ר טנציה שהוא אדיר. יש פועלים ויוזמים שכל מדינה היתה יכולה להתפאר בהם. בידך הסיכוי והחובה לנצל את הפוטנציאל הזה לחיוב. לצערי, עברה תקופת התיקונים "הקלים וההדרגתיים". לצערי, חלפה האפשרות להילחם בהידרדרות הכלכלית באמצעים כלכליים קונבנציונאליים בלבד, שכולנו היינו מעדיפים אותם, אבל ביוזנו זמן יקר. אינני מחפש סיסמאות או תוויות עם אידיאולוגיות כלכליות או פוליטיות. זה נכון בתחום שוק ההון; זה נכון לגבי מה שלא תמיד בצדק נקרא "רווחה"; זה נכון בתחום המיסוי וזה נכון בתחום מדיניות השכר ויחסי ה"עבודה.

התקציב הזה, אחרי סעיף החובות, הוא נוקשה מאוד. אם יוגש עכשיו תקציב נוסף בשיעור של 80 מיליארד לירות אני מעריך שכרבע ממנו יופנה לתוספת שכר. ואנחנו יודעים מה המצב, לא נשאר הרבה. אם לא נקטין במידה ניכרת את ההוצאה הציבורית, קרי תקציב המדינה — יבוא רגע, והוא לא רחוק, שנצטרך להחליט, חלילה, אם ניקח מן הבטחון כדי לשלם משכורות או נפסיק לקנות חמרי גלם, שבלעדיהם אין תעשייה ואין יצוא, כדי לממן את הצריכה השוטפת. בעצם אנחנו כבר עושים את זאת. אולי הציבור עדיין אינו יודע, עדיין לא חש בזה, אבל אנחנו חייבים לדעת.

ולסיום, יגאל, אני יודע שאתה לא נכנס לתפקיד הזה בחדווה רבה. אתה יודע שרבים מחברין היסטוריה ל"המליץ לפניך שתקוף על עצמך את המשימה הזאת ב"שעה זאת. אינני יודע מה תהייה השלכותיה של ה"החלטה, שלך ושלנו, עליך אישית ופוליטית. אבל אם תצליח, אם רק תצליח לעצור את ההידרדרות, לבלום כמה מן המגמות המסוכנות ביותר, ההרסניות ביותר — ו"דווקא אתה יכול לעשות זאת — אז כל מחיר וכל סיכון היה כדאי. אני מאחל לך הצלחה.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פנחס שינמן, ואחריו — לחבר-הכנסת מרון.

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתפילת המוספים אנו מבקשים מבורא העולם "והראנו בבניינו ושמוחנו ב"תיקונו". מתקשים להבין מדוע נקטו לשון של שמחה דווקא בתיקון. לכאורה, ראוי היה יותר ליצין שמחה ב"בניין. אולם בעל התפילה ירד לסוף דעתם של האירועים. בנייה עדיין איננה מביאה לשמחה. לפעמים, כאשר הבניין רעוע, מט ליפול, מתקנים אותו ואז הוא שוב עומד בבניינו — זהו אירוע המצדיק שמחה, ו"שמחנו בתיקונו".

ממשלת ישראל בחודשים האחרונים לא היתה ב"בחינת בניין שלם שאפשר לשמוח בו. להיפך, הממשלה בצורת תיפקודה גרמה עגמת-גפש רבה וקשה לכל הרוצים לראותה בחוקה. הירושם המתבקש מניהול הממשלה ב"חודשים האחרונים הוא שהממשלה נתונה בתקופת משבר, משבר פוליטי-כלכלי-מוסרי ללא מוצא. במצב עגנינים כזה קשה לממשלה לשלוט, למשול, להתנהג את המדינה על מיגוון בעייתיה. תחילה חשבנו שיהא זה משבר שעד מתרה יחלוף ולא יטביע את רישומו על מהלך העניינים.

ערב. למדינות אלו שימשו הפליטים כנושק פוליטי-תעמולתי נגד מדינת ישראל. עדים הכפרים הערביים ברחבי ישראל כי שכנות טובה משתלמת וכי ניתן להם כאן מלוא החופש הדתי והאזרחי לקיים את תיבתם ה"פרטיים והציבוריים כבהבתם. הסברה המבוססת על טענות מוסריות ודאי תמצא נתיבות ללב העמים. הגדרת הפלשתינאים כעם היא קצרת-ימים, היא תוצאה מאולצת של צרכים פוליטיים של מדינות ערב. הגדרת הפלשתינאים כעם לא היתה מקובלת בעולם כולו — לא בעולם הערבי ואף לא בקרב הפלשתינאים עצמם עד השנים האחרונות. האומה הפלשתינאית, שאינה קיימת, לא יצרה כל יצירה בת ערך בתחום התרבות. להיפך, היא יצרה תרבות שכולה שלילה, שכולה אנטי-אנושית — תרבות של שפיכות דמים, תרבות של רצח חפים מפשע. טוב תעשה הממשלה אם תקים ועדת ה"גוי מיוחדת, מורכבת מאישי מדע וציבור מכל ה"שכבות בישראל, אשר תיוחד לניסוח קווי הסברה, ב"מיוחד להתמודדות בנושא הפלשתינאים.

אדוני היושב-ראש, עוד שנתיים ימים נותרו ל-סיום כהונתה של ממשלה זו. שנתיים — זו תקופה ארוכה שניתן לעשות בה רבות ולפעול לתיקון המעוות. אין לי ספק שכל הכוחות הקונסטרוקטיביים בבית הזה יטו שכם אחד למען הצלחת שיקומה של הממשלה, כי הצלחתה — הצלחתנו. ראינו בבניינה של הממשלה, עתה נשמה בתיקונה.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה מרון, ואחרי — לחברת-הכנסת חייקה גרוסמן.

משה ל. מרון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במשך הבוקר שמענו כאן ביקורת חריפה מטעם חברי האופוזיציה והמשתתף להם: התנגדות לעצם החילופין והדרישה הנמרצת ללכת מחזק אל העם. ברור שהעמדה של האופוזיציה לגיטימית לגמרי, הייתי אומר טבעית, כי מאווייה של כל אופוזיציה להפיל ממשלה ולהגיע ב"עצמה אל השלטון. זהו המשחק המקובל בכל דמוקרטיה, אולם הנימוקים השונים שהושמעו כאן עד כה, אשר מבוססים, כאמור, אך ורק על הרצון להגיע ל"שלטון, אינם אלא שקופים וחלשים למדי. כאשר ה"עובדות המובאות כיום לפני הכנסת מצביעות בבירור על חיווקה המשמעותי של הממשלה אין מקום לבוא בטענות נגד עצם השינוי. נכון שהשינוי חשוב הבוקר עליידי ראש הממשלה לפני חברי הכנסת והתממה מעט, אולם תראו לי דמוקראטיה פארלאמנטאית ש"שינויים בממשל שלה נעשים מהיום למחר, ללא שיקולים רציניים הן לגבי המועמדים והן לגבי השותפים בקואליציה. חברי המערך בוודאי אינם יכולים להצביע על השיגים בכיוון זה. היום מדברים חברי האופוזיציה נגד השינוי המוצע; אתמול באו בטענות על שלא בוצעו שינויים. הכול לפי הנוחות הפוליטית.

מן הראוי להזכיר שממשלות בריטניה בעבר, א"פילו הסוציאליסטיות שבהן, נהגו לבחון בתום שנה — שנתיים של כהונתן את מצבן, וראש הממשלה היה מבצע שינויים חשובים במחצית הקאדנציה. גם באר"צות-הברית נוהגים הנשיאים לבצע שינויים באמצע שנות כהונתם. על כן נראית לי הביקורת של חברי האופוזיציה כדמאגוגיה פוליטית — משוה שותן

במעצמה זרה, חייבים אנו לא להירתע מצעדים משמעותיים, גם אם הם מכאיבים. אין לי ספק כי שר האוצר החדש, לנוכח תודעת המשבר הכלכלי שהופכת להיות נחלת העם כולו, יקבל את ברכת הדרך של הבית על כל אגפיו.

היה מי שהתנבא שממשלה זו לא תעבור את החורף. יהודים יראים ושלמים עם עצמם מתפללים ומקווים רק לטוב, ולא חלילה לרע. אני סמוך ובטוח שאם הממשלה אמנם תתארגן, תמצא עצמה מתווקת וגם חזקה דייה כדי להמשיך ולנווט את המדינה והעם.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ממשלה זו, יותר מאשר כל ממשלה אחרת בעבר, גילתה התחשבות מירבית בציבור הדתי החי והיוצר במדינה. הובטחו תיקוני עוול מהותיים של דברים שעוותו במשך השנים. ראויים ל"ברכה מיוחדת השרים הדתיים העומדים על משמר הע"מקת אופיה היהודי של המדינה. חל מפנה לטובה במערכת החינוך שעליה מופקד השר זבולון המר, כשם שיש התקדמות ניכרת בשירותי הדת הניתנים לכלל האוכלוסיה ואשר עליהם מופקד השר אהרן אבו חצירא.

העמדתו של השר בורג בראש ועדת האוטונומיה נותנת ביטוי להשקפתו בדבר עתידם של יהודה ו"שומרון. השקפתנו הבסיסית בדבר זכותנו הנצחית ל"התנחלות-קבע במרחבי ארץ ישראל איננה נובעת מכוח מצב או נתון פוליטי. עמדותינו בנושא זה מוכתבות מכוח אמונת יסוד בחזון האלוהי ובהבטחה שניתנה לאבות ה"אומה ואשר כוחה יפה לנו ולבנינו, לדורי דורות. שינוי בעמדות אש"פ לא ישפיע כל השפעה על בעלותנו ה"מוחלטת בשטחי ארץ ישראל לגבולותיה. הציבור הדתי, הרואה עצמו שותף לא הנעשה במדינה, מאוחד בתב"י עתו מהממשלה למלא את התחייבויותיה במישור הזה. נזכיר לדוגמה את תיקון חוק ההפלות שאנו רואים בו מבחו לאמינותה של הקואליציה. חוק המאפשר הפלות שלא על-פי קריטריונים הלכתיים, פירושו: חוק המתיר רצח. היהדות הדתית, על כל גווניה, משמיעה את קול התבונה ודורשת את תיקונו של החוק, שאם לא יתוקן — יתגסם בגידולנו הטבעי. המצפון הלאומי תובע ומחייב תיקונו המהיר של החוק.

אדוני היושב-ראש, טוב עשה ראש הממשלה שהיטה אוזן לדעות שהושמעו בימים האחרונים והובעו באמצעי התקשורת, שבמצב הקיים אין מקום להקמתו של משרד ההסברה. עם זאת, חייבות כל הרשויות העוסקות בהסברת חוץ לגקוט פעולות נאותות לשם הסברת עמדתה של מדינת ישראל בנושא הפלשתינאי, אירגון המרצחים אש"פ כובש לעצמו מקום על המפה העולמית. הוא ח"דר לכל במה עולמית והותר לבוא בקהל הפוליטיקאים והמדינאים. בזכות אשפי-פירסומת והפטרודולרים הוא כובש כותרות חיוביות בעתונות העולם, דבר המקשה על תדמיתה של מדינת ישראל ברחבי העולם. גם התבטאויות שונות של אישים ישראלים המזוהים עם הממשלה, שיש בהן משום עגות חלושה, אינן תורמות לשיפור תדמיתנו בעולם.

הבעיה היא שמערכות ההסברה לא העמידו את נושא הפלשתינאים במישור הנכון. בעיית הפליטים הפלשתינאים היא תוצאה ישירה של מלחמת ההשמה שהכריזו עלינו מדינות ערב בשנת 1948. במשך ה"שנים הרבות שעברו מאז לא שוקמו הפליטים הפלשתינאים על אף העושר האגדי האצור בידי מדינות

שלטון יפול לידנו כפרי בשל. אך הצד הקומי שבממשלה הוא גם טראגי למדי. כל היוצא ובא בין האנשים שימעה את בקשת האזרח הקטן: אנא, תנו לנו שמץ של עידוד, תנו לנו קרן אור. בלב כבד גאלצים אנו ל-הודות, כי אין ממשלה בישראל. זו הקיימת מתפוררת והולכת. במקום להיחלץ מן הבוץ היא שוקעת ומסתובבת.

הדבר המכוער ביותר בממשלה הוא חיפושיה אחר שעיר לעזאזל לכשלונותיה. לא רק מדיניות אין, אפילו טיפת חברות אין. הרי לא ארליך הוא הבעיה הכלכלית של מדינת ישראל, אלא הממשלה כולה ומדיניותה. לא ארליך הוא השלומיאל. הממשלה כולה שבשמה הוא פעל היא שלומיאלית. ואולי מזלנו הוא שלא כל התכניות הכלכליות של הממשלה התבצעו. ומדוע לא התבצעו? כי יד ימין אינה יודעת מה עושה יד שמאל.

השר המיועד הוא איש נמרץ, אולי הוא יבצע את המדיניות הקלוקלת, יניף את המאכלת ויחתוך, כדבריו, בבשר החי. מעניין, בבשר החי של מי? בשבוע האחרון החליטה הממשלה שלא לפצות את מעוטי היכולת על ההתייקרות בחודש אוקטובר. הנה, היא כבר חתכה בבשר החי, אך לא של אנשי הבורסה, לא של הספקולאנטים. היא לא הסירה מעליהם את השומן המזיק לבריאות. כפי שידוע שר הבריאות היושב כאן. היא חתכה בבשר החי של מעוטי היכולת. וכל הסיפור על שני סלים למדידת יוקר, הסל של העניים והסל של העשירים, הוא מגוחך. לפי דעת הממשלה, הסל של העניים התייקר רק ב-60% לעומת התייקרות של 120% בסל האחר. אני מודה: אני בושע ונכלמת מהציניות הזאת שלא היתה דוגמתה. הממשלה שהעם בחר בה בטעות בועטת בו בציניות שלא היתה דוגמתה. זו גישה אנטי-סוציאלית שטרים ראיתי כמותה. ושוב, רבותי, אילולא היה זה כל כך עצוב, היה זה מצחיק. אני תוהשעת ששם כניסתו של השר החדש לתפקידו נעמוד לפני קיצוצים נוספים בסל של העניים. השוק יוסיף לרתוח, קדחת המכירות והקניות של צמודים, דולרים וזהב תגבר.

הממשלה הזאת ראתה כבהול וכדחוף לתקן חוק יסוד: הממשלה כדי "לתפור" עליו חוק שצריך להיות חלק מהקונסטיטוציה, ובלבד להאכיל את העם בסם מרגיע: יש לנו קוסם, קוסם מארץ עוז, ומצפים שהוא יוציא שפים מן הכובע. הפכת את המדינה לשכונת "חאפ". הפכת את הדמוקרטיה לפארסה. תוך ציניות, זילזול בכנסת וזילזול בכללי המשחק הפאראלאמנטארי בין קואליציה לאופוזיציה נותנת הממשלה באולת-יד ביחס לבעיות הקשות של המדינה, ואילו ביחס ל-הליכים דמוקרטיים היא "עושה שרידים". לצורך סיפוק האגו הקטן של חבר כנסת זה או אחר, או חבר ממשלה זה או אחר, מייצרים חוקים, מתקנים אותם, זורקים אותם לאוויר ותופסים בתורה כניגונים ב-קרס. לאינו מטרה קדושה מייצרים משרדים ותארים? העיקר — מה, בסיחור, בטרם נתעורר בכבי במצב-אות של סיוט. רבותי, אתם מחנכים את הדור הצעיר להיות ציניקנים. אינכם מרגישים כזה?

אדוני שר האוצר, שאיננו כאן, ואדוני המועמד לסגן שני לראש הממשלה, שאיננו כאן, למען כבודו עליו לוותר על התואר שמציעים לו כעיסוק חבילה ל-ויתורו על משרד האוצר. הוא ויתר על משרד האוצר

חייבות לומר כאן לפני העם. אך כל אחד יודע את ה-ערך המעשי של ביקורת זו — אפס. גם הדרישות ש-השמיעו כאן היום, ללכת לבחירות חדשות, אינן רציניות. ראשית, כיוון שנצחון המערך אינו מונח בכיסו, אפילו על-פי הסקרים האחרונים; שנית, כנסת זו, עם ממשלתה, לא רק שנבחרה לתקופה של ארבע שנים, אלא שיש להן הישגים מרשימים אשר בחלקם עדיין נמצאים בשלבי ביצוע.

ההישגים המדיניים, למרות נבואות השחור של אותם דוברי האופוזיציה, ידועים לכול: שלום עם ש-כנתנו הגדולה מצרים. תהליך זה, אשר אני מאמין יביא בסופו של דבר גם להסדרים עם שכנינו האחרים, הוא ההישג המרשים. אין להפסיקו כיום ואין בשום פנים ואופן להעבירו לידיה הבלתי-מאומנות של האופוזיציה, אשר תכניה לפשרה טריטוריאלית ביהודה ובשומרון אינה אלא תכנית-נפל, שלא תתקבל על דעת שום מדינה ערבית ותגורם לסתימת הגולל על תהליכי השלום.

לגבי התהליכים הכלכליים, הנני מאמין שאנו מת-קדמים לעידן חדש. למרות תריקות כלשהן בשנה ה-אחרונה, הרי יש להבין שכאשר ממשלה זו קיבלה את הירושה מממשלת המערך, ביוני 1977, היתה חייבת ל-נווט את עצמה בין תכניותיה לבין המציאות, זו ש-בארץ וזו שבחוץ-לארץ. אף על פי שהאינפלציה היא מחלה שיש לרפא אותה בעזרת ובתכניות חירום מהירות, יש לציין שעדיין לא מאוחר לגשת להבראת המשק. כי יום במדינת ישראל לא זו בלבד שאין חוסר עבודה לא אפילו חסרות לנו ידיים עובדות. ומי אינו זוכר את האופוזיציה המקרינה בתכניות הפרופאגאנדה שלה — כן, פרופאגאנדה, אין מלה אחרת — בטלוויזיה את מצעד מחוסרי העבודה הנועקים "לחם ועבודה" ו-מקבלים מכות מהשוטרים. צאו וראו את מיליוני מחו-סרי העבודה באירופה, בקאנדה ובארצות-הברית. אילו היו אצלנו 100,000 מחוסרי עבודה, הרי מדינתנו — מדינה אשר עדיין חיה במצב מלחמה — בוודאי שלא היתה יכולה להתקיים מול האיומים מבחוץ.

אינני אומר שהכול שפיר. אבל תראו לי היום מ-דינה אחת שבה המצב שפיר ואידיאלי. אין כזאת. זהו חלק מהמצב בעולם העובר כיום תנודות כלכליות — מחוסר בנפס, חוסר עבודה ואינפלציה גואה. לנו יש בעיה נוספת, בעיית הקיום, עקב הנסיון הנמשך של ארצות הסיור להשמידנו.

ברצוני לברך איפוא את השרים המיועדים ל-תפקידיהם החדשים. יש לנו אמן בכשרים וניתן ידנו לחיזוקם במשימתם הקשה להוליך אותנו לקראת העתיד.

היו"ר פ. שינון:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת גרוסמן, ואחריה — לחברת-הכנסת הלוי.

חייקה גרוסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אילו זה לא היה כל כך עצוב, ייתכן שהיה זה מצחיק.

אדוני היושב-ראש, אין לנו מדינה רורבית. דא-גתנו נתונה לגיהולה, לפיתולה, לקימה התקין, לערכים האנושיים, הלאומיים והדמוקרטיים של מדינת יש-ראל, והיא כאובה ומיוסרת. הרי בתור אופוזיציה יכולנו לשבת ולשפוף ידיים, לחכות בסבלנות לבחירות ה-באות. ממשלה זו סוללת לפנינו את הדרך חזרה וה-

המוצא שמצאה הממשלה מהסבכים, מקורי העכביש שהיא עצמה טוותה, פוגע במדינה, ביסוד המוסד לי-קיומה. איני רוצה לפגוע בשר נסים, אבל יסלח לי, הוא הפך עד עכשיו ל"המשביר המרכזי": בכל פעם שלשר האחראי למשרדו לא נוח להופיע לפני הכנסת מופיע השר נסים.

רבותי, שר לשר זאב בממשלה הזאת והממשלה כולה איננה מתפקדת.

שרה דורון (הליכוד):
ואצלכם — אידייליה.

חייקה גרוסמן (המערך):

בראותי כי על הגה המדינה מופקדת יד לא אמינה אני נזכרת בדבריו של ראש האופוזיציה דאן שנאם נגד המערך המדרדר בביכול את המוראל של האומה. ואסיים בחרו של ביאליק המראה מי מדרדר את מוראל האומה: "אפסוני מלים תופפות, כעדת קדשות כית-רוני, נוצצות בעדיי שווא ומתייפיות בהן רמיה".

אדוני ראש הממשלה, אם באמת רצונך להיטיב עם העם, אנא התפטר.

הי"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בנימין הלוי, ואחריו — לחבר-הכנסת מרדכי וירשובסקי.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על העם עובר משבר נפשי. המשבר הזה גיוון, ראשית-כול, מן הדינאמיקה של הדתות, התולדת וגוברת. המשבר גיוון מההסתערות של אויביו, מבפנים ומבחוץ, על המדינה ועל הממשלה. עכשיו הזמן הנכון, במשבר זה, לחזק את הממשלה ולא להחליש אותה; להבריא את המשק ולא לפצל אותו ולהחליש אותו; לחזק את השורות כי לפי חוץ וכלפי פנים. בזה אני רואה את ראשית ה-מעשה של אירגון הממשלה מחדש.

האירגון מחדש עדיין לא הושלם, אבל אלה הם ראשית הצעדים ההכרחיים כדי להציל את מדינת ישראל מ-הידרדרות בחיותה שונות שמסתערות עליה ומאיימות עליה בבת-אחת. ראשית כול, בחירת חבר-הכנסת יגאל הורביץ לשר האוצר הוא דבר בעתו. הוא גרס כבר מזמן שצריך להפשיט את השרוולים לא רק בממשלה אלא גם בעם, בבתי-החרושת, במשרדי הממשלה, ותורתו לא התקבלה מפני החולשה הכללית של הציבור, של הכנסת, של הממשלה, עד שהגענו לשלב זה שכולנו מרגישים כי למעשה צריכים הצעדים להיות עכשיו נמרצים. תכניות לבלימת האינפלציה ולאיוון מאון התשלומים קיימות. נגיד בנק ישראל הגיש אותן מדי פעם לממשלה, כלכלנים — בין מעשיים ובין תיאור-רטיים — הגישו גם הם את חוות-דעתם ואין פער גדול בין המרשמים השונים. מה שנחוץ הוא לבצע את ה-דבר ההכרחי, הכואב לכל אחד, והסכנה היא שמי ש-מבצע את הצעדים ההכרחיים כיום כדי להציל את ה-משק, כדי להעמיד אותו על רגליו מחדש, יוכה לחוסר פופולאריות בבחירות. על כך נאבקת האופוזיציה נגד הממשלה. היא לא נאבקת על עצם הדרך והתכנית של הבראת המשק, אלא מי ימצא יותר חן בעיני הבוחרים בבחירות הבאות, מי יימנע מהצעדים ההכרחיים ש-יכאיבו לרובד זה או לרובד אחר, גם של מקבלי שכר

ומכר את חוק ההפלות, שרוב חבריו במפלגה מתנגדים לחיקונו. כל העניין אינו לכבודו של ארליך. הוא יתרום לאבטלה סמויה שבלאו הכי ישנה בממשלה. פתאום מסתבר שכלו כל הקיצין ולמען תיפקד הממשלה — זה ההסבר — אין לממשלה זו צורך אחר, אין לעם היהודי ולעם ישראל צורך אלא ביגאל הורביץ כי שר אוצר ובמר ארליך בסגן לראש הממשלה.

אולי אינכם יודעים שבעם רווח הומור מריר. הא-מינו לי, אותו הומור יהודי עצוב הוא מה שנשאר לי-עם. מצאא תרופה למדיניות הנעה בשטח התמרון הצר שבין גוש-אמונים ואריק שרון, מצד אחד, לבין ה-התחכמות בדבר האוטונומיה, מצד שני, והעלו מן ה-אוב את משרד ההסברה. העיסקה עדיין לא יצאה לי-פועל, אך החתן נשאר בינתיים מתחת לחופה, אולי עוד יימצא סידור. אך לשם מה סידור זה צריך היה לבוא? מה צריך היה שר ההסברה להסביר? את חוסר הכ-שרון המדהים? את מדיניותה המתגרה של הממשלה בגדה המערבית? את הפירוש הילדותי — איני רוצה לומר ה"אינפאנטילי" — הפירוש הלא כל כך תמים ל-משמעות האוטונומיה? את המכות שנותנת הממשלה לעצמה על דרך השלום שבה החלה לצעוד? את הפ-קעת הקרקעות בשומרון? את התתחלוליות חסרות ה-שחר, האלימות, המחזקות את ידי אש"פ בעולם? ה-אם אינכם מרגישים בזה?

משה שמיר (בנא"י):

הרבה פחות משאת עושה זאת, בכל אופן.

חייקה גרוסמן (המערך):

אתך אני לא מתווכחת.

משה שמיר (בנא"י):

אל תתווכחי באמת, עוד לא היגעת לזה.

חייקה גרוסמן (המערך):

די אם נזכיר את השבועיים האחרונים: ראשית, מתפטר שר החוץ. התפטרותו מתקבלת כמחאה נגד ה-קשחה של העמדה הישראלית בעניין האוטונומיה ונגד החבלה בדרך שלום שעלינו עליה. עוד מהדהדים הדי ההתפטרות וביתי-המשפט העליון פסק-דין ראשון מסוגו נגד ממשלת ישראל. מתברר שממשלת ישראל פעלה כעברייני. כל מה שזיעזע כל אדם ברי-דעת לא זיעזע את ממשלת ישראל, השוקלת עדיין איך ל-התחכם ולעקוף את החוק בטריקים: להזין את אלון-מורה קצת ככה, קצת אחרת, ואולי להעביר למחנה נח"ל. כל יום מאיים שר אחר בהתפטרות: שר אחד, כי עומדים לבצע את פסק-הדין; שר שני, כי אולי לא יבצעו את פסק-הדין. השר ויצמן שאנשי גוש-אמונים יורקים לו בפנים ושמים מלח בכוסו, והשר שרון המעודד את גוש-אמונים ואף מסית. החלטה מ-עורפלת אחת מולידה את רעותה. החולשה חוגגת: ה-קרעים — אין לאחותם.

חברי הכנסת, על גבו הרופף של הסכם השלום מנהל השר שרון את יחסי הציבור שלו כאילו היה לו משרד חוץ משלו. הוא מטפל בעניינים כפיל בחנות חרסינה. הקריאה להפך את החוק יוצאת מקרב הממ-שלה עצמה.

פרשת משרד ההסברה היא ממש פרשה עגומה. רצו להקים משרד למתן פיצויים למפלגה הליברלית.

וגם של עצמאיים. אין ברירה, הדבר עלול ומוכרח ל-
הכאיב ואין לאיש מן האופוזיציה האומץ הדרוש ל-
הסתכן באופן ציבורי.

אני מבין מאופן קבלתו של חבר-הכנסת הורביץ
כשר האוצר ובעיקר מקבלת תכניתו והתנאים שהציג,
שהממשלה הגיעה למסקנה כי היא מקבלת את גישתו
ומשגסת מתניה כדי לעשות באמת את הדברים ההכ-
רחיים, כדי להבריא את המשק ולהגביר את האמון גם
בכלכלת מדינת ישראל וממילא גם בתחומים אחרים.
כי כולנו יודעים שמדינה חלשה התלויה בתמיכה או
בסעד מחוץ-לארץ ומארצות-הברית במיוחד, בין ש-
מדובר בעזרה של יהודים ובין שמדובר, במידה גדולה
עוד יותר, בעזרה של ממשלה, ממשלת ארצות-הברית
— לא תוכל לעמוד על דרישותיה אחרי חתימת חוזה
השלום והסכמי קמפ-דייוויד המחיילים אותנו להנהיג אור-
טונומיה ביהודה ושומרון, אוטונומיה שעלולה, ולפי הצ-
הרות שונאינו מכוונת מצדם, להביא להקמת מדינה פ-
לשתינאית, אם לא עכשיו הרי בעוד חמש שנים. כדי
למנוע סכנה זו לקיום מדינת ישראל, סכנה האורבת לנו
מצדדים שונים, אנו צריכים להיות קודם כול חזקים ו-
עצמאיים מבחינה כלכלית, ולכן הצעד הראשון הוא בחי-
רתו או מינויו של שר חדש, שהוא מבטיח, ואשר ה-
ממשלה מבטיחה לתת לו את הגיבוי הדרוש, החל מ-
ראש הממשלה וכלה בכל השרים.

אני מברך גם את שר האוצר היוצא למינויו כסגן ראש
הממשלה. כבר אמרתי אתמול ואינני רוצה להאריך ב-
זה — כל הטענות הקונסטרוקטיוניות, כביכול, נגד שינוי
חוק יסוד: הממשלה, הן הבל דמאגוגיה, אין כל הבדל
בקונסטרוקציות אם בממשלה מכהן סגן ראש ממשלה אחד
או אם מכהנים שניים והחוק היה יכול מלכתחילה ל-
אפשר כהונתם של שני סגנים. הדבר איננו פוגע ב-
עבודתו של כל אחד מהם. ואני רוצה לשלוח מכאן ברכת
החלמה שלמה לסגן ראש הממשלה יגאל ידין, שלא ב-
הגינות הותקף פה כשהוא על ערש דווי ואיננו יכול להי-
גן על עצמו. אני חושב שהוא תמך, תומך, ונותן ידו ב-
כל לב ובכל כוח לאירגונה מחדש של הממשלה, ואני
חושב שבעניין זה טובים השניים מן האחד.

משה שמיר (בא"י):

ברשותך, חבר-הכנסת הלוי, אני מבקש לשאול שא-
לה.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

כן, בבקשה.

חיים קורפו (הליכוד):

חבר-הכנסת שמיר רוצה לשאול: למה החוט המשו-
לש לא יינתן?

משה שמיר (בא"י):

חבר-הכנסת הלוי, כאיש חזק מובהק, האם אינך ר-
אה את ההשלכות הציבוריות, המוסריות והחינוכיות על
החזק בישראל, כאשר הציבור כולו רואה שחוק נוצר
לא לגופו — בעיקר שהוא חזק יסוד — אלא לאיזו מט-
רה צדדית אליבא דכולי עלמא?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

זו סיבה צדדית, חבר-הכנסת שמיר?

חיים קורפו (הליכוד):

חוק יסוד: הממשלה הוא דבר צדדי?

בנימין הלוי (התנועה לשינוי ויזמה):

אשיב לך, חבר-הכנסת שמיר. יש הבדל בין הור-
אות חזק עקרוניות שאיש לא פוגע בהן לבין הוראות
חזק משניות, טכניות, כגון השאלה מהו מספר הסגנים
לראש הממשלה. לפי דעתי, הדבר הוא טכני ותועלתני
גרידא ואין בזה שום עקרון. להיפך, חוקי היסוד שעדיין
לא שוריינו ולא גופו כדי להוות חוקה למדינת ישראל,
אלה מכילים הרבה הוראות שמקומן בכל חזק רגיל, ולפני
שהכנסת תחליט אם לשריין חוקים אלה כדי שיהיו חוקה
למדינה, צריך לבחור את ההוראות העקרוניות שבהם,
לשריין אותן; ואת ההוראות הטכניות והצדיות מסוג
זה — מה מספר הסגנים לראש הממשלה — צריך ל-
הוציא מחוקי היסוד ולא לתת להן חוקף של חוקה.
בשום חוקה בעולם לא תמצא הוראה על מספר הסגנים
של ראש הממשלה. זו דעתי בעניין זה.

אסתר הרליץ (המערך):

זה דבר טכני בעיניך, להיות סגן ראש הממשלה?

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

סליחה, לא שמעתי.

אסתר הרליץ (המערך):

האם בעיני חבר-הכנסת הלוי, תפקיד סגן ראש ה-
ממשלה הוא עניין טכני או עניין מהותי וערכי?

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

זה עניין מהותי, אבל חלוקת התפקידים בין השרים
ובין ראש הממשלה וסגניו היא דבר טכני ותועלתני, עניין
של תיפקוד, ולא לשוא דיברו כאן כל הזמן על ייעול
תיפקוד של הממשלה. זה חלק מתיפקוד הממשלה ואין
זה עניין עקרוני. זה עניין שצריך להיות טוב לממשלה
כדי למשול, כפי שנאמר פה לא פעם.

חבר-הכנסת שמיר, אם אתה מדבר על כיבוד החוק
— תדבר גם על כיבוד בתי-המשפט, ואתה יודע כמה מדו-
בר. הממשלה החליטה, לא רק מבחינה משפטית אלא גם
לגופו של עניין, שעד כמה שאפשר יש להימנע מהפקעת
אדמות פרטיות של תושבים ערביים ביהודה ושומרון
ועזה. גם את החלוקה הזאת יש לכבד. ואם הממשלה
שגתה והפקיעה אדמות פרטיות במקרה אחד ובית-המש-
פט מחליט שהדבר איננו חוקי, אפשר לתקן זאת ולא
צריך להתעקש נגד החוק וגם נגד העקרון של כיבוד
זכות הבעלות הפרטית, בייחוד ביהודה ושומרון ועזה.

משה שמיר (בא"י):

המשגה של הממשלה במקרה זה הוא אחר לגמרי.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

אני רוצה לסיים את דברי באיחולי ישר כוח ל-
חבר-הכנסת יגאל הורביץ למינויו כשר האוצר ולסגן
ראש הממשלה שמחה ארליך. אני מאחל לממשלה ש-
תמלא את התקוות שהעם תולה בה עכשיו.

הי"ר כ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מרדכי וירשובסקי, ו-
אחריו — לחבר-הכנסת יגאל כהן.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני הישבי-ראש, כנסת נכבדה, בהודעה קצרה ו-
סתמית הודיע לנו היום ראש הממשלה ששר האוצר התי-
חלק ושהתמנה סגן ראש ממשלה נוסף בממשלתו. אמר
ולא יסף. לתומנו חשבנו שבהודעותיו זו נשמע מפי ראש

ינהג באופוזיציה כפי שנהגה הממשלה הקודמת. כיצד מתנהגים בבכנסת? כיצד מריצים דרכה חוקי יסוד ב"דואר אקספרס כדי שאפשר יהיה להסדיר בעיות אי-שיות? בכנסת נכבדה, אני רוצה לומר שבחוקי היסוד — וזה אינו דבר ותלוי בענייני חוץ — ובענייני קונסטיטוציה אנו נסוגים למרות ההבטחות היפות שנמסרו על-ידי שר המשפטים ועל-ידי שרים אחרים. שום דבר לא נעשה. מה שנעשה הוא שבאים לרמוס את הקיים.

אדוני היושב-ראש, בסיום דברי מוכרח אני לציין שנהגתי לשמוע היום אותו ראש ממשלה, שמצא עוז לנזוף בשר הפנים בורג, אחרי שאמר מה שאמר לגבי א"ש, ולא מצא עוז להגיב כאן, מייד עם פתיחת דבריו, על דברי ראש עיריית שכם, שיש בהם למעשה עידוד וקריאה לרצח. והיה צריך לעבור זמן והיו דרושות פ"ניות מכמה מקומות כדי ששר הבטחון יעלה וימסור הודעה. אדוני ראש הממשלה, לא כתמול שלשום אתה, וכואב לי הלב על כך.

ולסיום אומר: שום רה-אירגון לא יועיל לממשלה הזאת. העם הזה זקוק לממשלה, ומה שיש לנו אינו אלא ממשלת צללים המחניקה את האור הגנוז בעם ורומדינה.

אני מברך את מר הורביץ, ומאחל לו שיצליח, כי הוא יעבור עכשיו לתפקיד שגם אני ולמעשה כל עם ישראל זקוקים להצלחתו. אולם אני חרד שהסמל המסחרי שלך יהיה דלת מסתובבת ותצטרך לפרוש עוד פעם. הצ"לחה לך, אבל נצטרך להביע אי-אמון במעשה הזה.

היר"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחברי הכנסת יגאל כהן.

יגאל כהן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מאמין ש"השעה הזאת של שינויים בממשלה היא שעת חשבון נפש לכל אחד מאתנו וגם שעה של ציפייה ותקווה של העם כולו. אני מרשה לעצמי לומר שהעם מצפה — לא רק מתוך חשבון אלקטוראלי זה או אחר — שהממשלה הזאת תמשיך ותעשה את מה שצריך לעשות. אני חושב שטוב שהגענו לשינויים האלה מתוך אומץ לב, אחריות ויותורים הדדיים.

קודם כול אני רוצה לומר לידידי שמחה ארליך את הדברים הבאים: עם כל הוויכוחים שהיו בינינו — והיו כאלה — אין לי ספק שצריך להוקיר את הקרבן האישי, שהוא קרבנו שלו, ואת הוויכוח על כבודו, ואין כאן עניין של רדיפת הכבוד להיות סגן ראש הממשלה. צריך ל"הוקיר, לברך ולכבד אותו על הוויכוח האישי שלו, על תרומתו למהלך הזה ועל כך שהיה יכול למחול על כבודו כדי להשיג את המטרה שכולנו תופסים בה.

הבעיה אינה ר"ש שינוי אישי. השאלה היא אם נביא גם לשינוי של קו דרך. זה הדבר המרכזי. נדמה לי ש"חובה על כל אחד מאתנו — ואולי זה יהיה הסיכוי ה"אמיתי" — להביא לשינוי של הקו והדרך. אין ספק ש"מה שקרה במשך הישראלי אינו רק באחריותו של שר אחד בלבד, אם כי אינני מנקה אותו, אלא זו אולי גם שעה של חשבון-נפש אישי לכל אחד מהשרים. לכל אחד מאתנו, חברי הכנסת; אם נדע לראות את העיקר ולא רק להבליג על האמביציות האישיות ועל הדאגה ה"אמיתית" לצרכי הציבור אלא גם לעשות את חשבון ה"נפש הכולל של המשק הישראלי למצות את האחריות

הממשלה או מפי שר אחר ממשלה משהו על תיפקודה לאחר שנתיים וחצי של פעולתה, לראות אם אכן ה"ממשלה פועלת. הרי מדובר פה על רה-אירגון. אולם מה ששמענו הוא שהתחלפו שני שרים. לא שמענו דבר וחצי דבר בנוגע לשאלה אם המינוח בין משרד המשפטים ומשרד הפנים אמנם הצליח והמשרד המשותף מתפקד כהלכה, כי ההרגשה בציבור היא שאין לממשלה מי ש"דואג לענייני פנים, רשויות מקומיות ומשטרה. לא ש"מענו דבר על פעולתו של משרד העבודה והרווחה, ש"כוכור היה צריך להכיל גם את משרד הבריאות. אנו מ"גיישים שלא בתחום העבודה ולא בתחום הרווחה קיימת התקדמות כלשהי. לא שמענו דבר וחצי דבר על הפע"לה של משרד האנרגיה והתשתית. באנרגיה עוסק שר הבטחון, בתשתית אין שר האנרגיה יכול לעסוק כי ה"מים והקרקע כלולים בפעולות משרד החקלאות, ושר החקלאות, כידוע, עוסק מעט מאוד בחקלאות ובעיקר עו"סק בשטחים, דבר ששר הבטחון היה צריך לעסוק בו. לא שמענו התייחסות לכל אלה, לא שמענו הסברים כיצד הממשלה הזאת, המאורגנת מחדש, עם הכוחות הנוספים שצורפו אליה, שהם לא כל כך חדשים — כיצד היא תפ"על מעתה ואילך.

אדוני היושב-ראש, בכנסת נכבדה, יש בענייני ממשלה שלם למעשה איננה ממשלה חדשה, איננה ממשלה מאורגנת מחדש אלא ממשלה חלשה; וכדי שלא תיפול ותתמוטט לחלוטין פנו לשר הכושל ביותר שבה, שמחה ארליך. אולי המצב הכלכלי אינו באשמתו בלבד אלא באשמת כל הממשלה, אבל הוא השר האחראי שהלך אל העם ואל הטלוויזיה והצהיר שהוא לוקח על עצמו את האחריות למהפך הכלכלי, וכאשר הוא נכשל היתה ה"מסקנה שיש לתקן באופן מביש את חוק יסוד: הממשלה ולתת לו מעמד של סגן שני לראש הממשלה. זאת כ"אשר אין יודעים מה עשה סגן ראש הממשלה הראשון, ואמרתיו זאת גם כאשר היה בריא, ואינני מתנפל איפוא עליו מאחרי גבו בזמן מחלתו. גם אני מצטרף למאחלים ה"החלמה מהירה. הוסיפו שר אוצר חדש, שהיה כבר ב"ממשלה ועוב אותה מטעמים כלכליים. אחר-כך חזר אליה מטעמים כלכליים. עוב אותה מטעמים בינלאומיים" פוליטיים ועכשיו הוא חוזר. זו איננה ממשלה המצליחה לעורר אמון בעם ובציבור.

אדוני ראש הממשלה, יש ענייני חוץ מסובכים מאוד שלא ישראל לבדה קובעת אותם. בענייני כלכלה יש באמת סיבות רבות למצב הקשה של מדינת ישראל, ל"מרות מה שכאשר התייצבה ממשלה זו לפני העם התחייבה לטפל בדברים אלה בצורה נמרצת. אבל במדינת ישראל יש נושאים פנימיים, שוטפים, וימיומיים ותלויים אך ורק בנו. ומה עשתה הממשלה הזאת במשך שנתיים ו"חצי? האם מצב הרשויות המקומיות השתפר? האם ר"אינו את החוקים שהובטחו לנו — חוק מפלגות, חוק שינוי שיטת הבחירות — מתקברים אפילו לבניין הזה? האם מעמד הממשלה בתוך כוזא, כגוף אטוריטאטיבי ואקסקוטיבי עליון, עלה בעיני הציבור או שהפך למשל ולשינה? כל הממשלה הזאת נחשבת למועדון של אנ"שים העוקצים זה את זה וממהרים להביא את עקיצותיהם לכלל התקשורת, וכל ההמרה הרי זה משובת. האם ה"ממשלה הזאת הצליחה להרים את קרנה ולהרבות את כבודה של הכנסת? היא כבר אינה חותמת-גומי. היא איזה שבר כלי. אני מתפלא על מה שעשה כלפי הכנסת ראש הממשלה, האופוזיציונר המובהק שידע כמה טוב להילחם מעל במה זו ורשהבטיח בתחילת כהונתו שהוא לא

קולות בשביל לומר את האמת שלנו ולהיאבק על דעתנו. עד אשר קיבלנו מסגרת לקבלת הכרעה ואמרנו שנקיים התייעצויות סיעתיות כמעט בכל נושא בשביל להביא לאיזון עמדה אחידה. פעם נמצאתי ברוב ופעם במיעוט אבל אני מקבל את ההכרעה. אנחנו עשינו זאת. ה"מערך לא עשה את זה מעולם. אנחנו יצאנו בגד הממשלה שלנו, כי הבינונו שחבר הכנסת צריך להיות נאמן גם למצפון ובמקרה לגלות אחריות לאומית, כפי שזה גרי"א לא כל אחד מאתנו.

יש לי הרבה מלים טובות לידידי יגאל הורביץ. יש לי הרבה לומר לו היום. אני מקווה שהוא יביא לשינוי מהותי של קו, אבל שוב, זה לא תלוי רק באיש זה או אחר. חשוב גם באיזון מידה נושית לו יד חמה, לב פתוח, רצון טוב ואחריות משותפת לא בשביל לדאוג להצלחתו, לא בשביל לדאוג להצלחתו של הליכוד בעתיד לבוא, אלא בשביל לדאוג להצלחתו של המשק הישראלי. אני מקווה ששינוי תקו והשינוי האישי שניהם במשולב י"א יביאו לכך שהממשלה תמריא לדרך חדשה להבראת ה"חברה והמשק כולו.

הי"ר ב. הלוי :

רשות הדיבור לחבר הכנסת דניאל רוזוליו, ואחריו — לחבר הכנסת תופיק טובי.

דניאל רוזוליו (המערך) :

אדוני היש"ב-ראש, חברי הכנסת, אותה תגברת ב- שינוי אדרת. צר לי על כך שהדרך — — —

שושנה ארבל-אלמוזילוני (המערך) :

אין גברת בממשלה.

דניאל רוזוליו (המערך) :

זאת היא בעיה שאת בוודאי תעלי, חברת הכנסת ארבל-אלמוזילוני. צר לי שהרה"אירגון, שהיה צריך להציל את המפלגה הליברלית, הביא לשורה של הלי-כים הגורמים לכך — זו הבעיה של מי שמועד להיות שר האוצר — שרמט הציפיות מהרה"אירגון היא כל-כך גבוהה שהמפלגה שתהיה תהיה יותר מסוכנת מזו שהיתה אילו הלכו גם בעניינים אלה בדרכים אחרות.

חיים קורפו (הליכוד) :

למה כל כך צר לך ? ככל שהמפלגה תהיה מהירה, יותר טוב לך.

דניאל רוזוליו (המערך) :

למה זה צר לי ? משום שאני אורח המדינה. חבר הכנסת קורפו, הרי אתה יודע, ואני משוכנע בזה, שככל שתמהרו ללכת לספסלי האופוזיציה ייטב למדינה. אבל מעל ומעבר לזה אני אורח המדינה וצר לי על כך.

חיים קורפו (הליכוד) :

אתה לא מוכיח זאת.

דניאל רוזוליו (המערך) :

הבעיה של הממשלה הזאת, אדוני היש"ב-ראש ו-חבר הכנסת קורפו, היא לא רק תיפקודה אלא בעיקר דרכה של הממשלה. והאסון הוא בכך שלצדה של דרך נלווה היא מציגה גם תיפקוד עלוב. וזאת, לצערי הרב, יגאל הורביץ לא יציל.

הכשלוש של מר ארליך לא היה כשלונו האישי. אי-אפשר להיות שר האוצר בקונפדרציה רופפת של שרים שקיימים ביניהם הסכמי הפסקת-אש והסדרי ביניים ל-

המשתפת. לכן אני מקווה שזאת לא רק שעה של חש-בון-נפש לממשלה אלא זו גם שעה של חשבון-נפש אישי לכל אחד מאתנו. כולנו צריכים לראות את עצמנו כי נושאים באחריות המשותפת. אין ספק שלצורך זה דרוש שים כמה דברים. קודם דרושה תרבות של שלטון. צריך לדעת להיאבק על דברים ; אדם צריך לדעת לא להס-תיר את דעתו, לא לאכוף את מצפון, לא להתיישר רק לפי הקו הקואליציוני או הנוחות המפלגתית. אדם צריך להיאבק ולפעול במסגרות המקובלות ומתוך תרבות וכי-בוד הדדי ואחריות משותפת.

הבעיות של המשק הישראלי, נדמה לי שהן כמעט ברורות ובהירות לכולנו, ודיברנו עליהן לא אחת : על החולי של המשק הישראלי המתבטא בפער בין עובדי השירותים לבין עובדי הייצור. היום, רק היום, הבוקר, דנו בוועדת הכספים על הבעיה של מעבר עובדים מהמשק היצרני למשק הפינאנסי ולשירותים, ואולי זה איפיון את המצב המיוחד שאלינו נקלע המשק הישראלי. אם בבנקים צפוי גידול של 9% לעומת מה שהשיגו כבר, והגידול הזה מתמשך כבר שלוש שנים ; אם הגידול של כוח-אדם במשק הוא 2% ובבנקים — 9% ; אם בתברות הביטוח הגידול הוא מעבר ל-8% ויגיע עד 10% לעומת 2% ב-משק ; אם נוספו בתעשייה ב-1978 4,000 איש בסך הכול, בעוד שבמשק הפינאנסי ובשירותים נוספו כהנה וכהנה, פיתח-משה ופיתח-משה — אין ספק שפה חייב לבוא שינוי קו. הבעיה היא בכך שנצטרך לחנך גם את עצמנו, את כולנו, לחשוב במושגים אחרים. וזה מתחיל מבית, זה מתחיל מהאדם עצמו, זה מתחיל מכל אחד מאתנו, ב-דוגמה אישית, בכיוון וביושר האישי והציבורי והאחריות הממלכתית שנגלה. גידר שכמעט כולנו, ואני אומר "כמ-עט כולנו", חייבים להדק את החגורה במספר חורים. עלינו לזכור תמיד שהמשק הישראלי הוא האלף-בית לחוסן המדיני והבטחוני שלנו. ואם כך נעשה, הרי יש הרבה לעשות.

אני קורא להסתדרות לגלות אחריות. ושלא כמו ב-עבר, אני פונה בקריאה זו גם לחברי בוועדת הכספים. לצערי הרב, גם כאשר היתה אינפלציה וידענו שזה כמו להוסיף שמן למדורה כאשר נוסף יותר, הרי כמעט תמיד אמרו חברי במערך שיש להוסיף ולתת, לכול. וההס-תדרות, כשהבנקים אמרו לה : יש לנו היום בעיה, אפילו תחליטו על הקפאה, לא על קיצוץ, על הקפאה ולא על גידול נוסף, לא אפשרות לגידול עובדים בין הסניפים ובין המקומות, ההסתדרות לא נתנה להם יד בכך. אני פונה וקורא להסתדרות לגלות גם בנושאים אלה את-ריות ולשאוף לכך שהסכמי שכר גם בבנקים יהיו אחי-דים, ושלא יעמוד "בנק לאומי" ויחשף במאבק עם ועד העובדים, לא עם עובדי הבנקים, אלא עם ועד העובדים, מפני שהמאבק שלו היה עם ועדי העובדים הפעם על הטבות לוועדי העובדים, על כך שאפשר יהיה לנציגי ה-וועד לקבל משכורת ולא לעבוד. והרי זה היה שורש המחלוקת.

אני פונה איפוא אל ההסתדרות ואל חברי במערך. אני בהחלט לא מנקה אותם מכל מה שקרה אלא להיפך. קרה כאן פאראדוקס שאלו מותר להזכיר אותו היום בהודמנות תגנית זו. לצערי הרב מצאתי את עצמי הר-בה פעמים באופוזיציה לממשלה שלי בוועדת הכספים, להצעות שהביא האוצר, להטבות או לחריגות שלא נראו לי, והיינו צריכים לעשות הרבה מאוד ואולי גם נראינו קצת מגוחכים בחוץ שכאלו אנחנו מדברים בשני

צאה מפשיטת-הרגל של דרכה הפוליטית, הכלכלית וה-
חברתית על-ידי שינוי תיקים וכיסאות בממשלה. אך שום
דבר לא ציל את ממשלת הליכוד מן המבוי הסתום שנק-
לעה אליו ומפשיטת-הרגל שהגיעה אליה. המשבר שלכם
וגם המשבר הכלכלי והחברתי שהעמקתם בארץ נגזר ב-
מדיניות המרחיקה את ישראל מן השלום האמיתי, למ-
רות היוקיוקין-דינור על השלום שהושג בעקבות קמפ-
דייוויד, בכיכול. לא שלום הבאתם על-ידי ההסכם הנפ-
רד עם סאדאת שבטעניו ובכסות תכנית האוטונומיה אתם
חושבים שהצלחתם להצניח את שלטון הכיבוש בגדה,
ברצועה ובגולן ולשלול את זכות העם הערבי הפלשתינאי
למדינה עצמאית משלו בצדה של ישראל. תכניות קמפ-
דייוויד מתנפצות ומה שיש אינו אלא שפיכות הדמים ה-
נמשכת והאיבה הכלל-ערבית המחריפה, ואותה סכנת
מלחמה חדשה מודקרת. עניינו הצדק של העם הערבי
הפלשתינאי רוכש אהדה הולכת וגוברת בקרב דעת-הקהל
העולמית, וממשלת ישראל מבודדת ומנודת יותר מאשר
אירופים. אפילו חוגים רציניים בקרב בעלי הברית הא-
מיתיים שלכם בווינגטון מגלים סימני עייפות מעול מ-
דיניות הכיבוש וההתנחלות והכוח של ממשלת ישראל,
כשהם גם עושים חשבון של ריווח והפסד.

מדיניות המלחמה הנצחית עם העם הערבי הפלש-
תינאי, מדיניות הכיבוש ורימסת זכויות הולדת, מדיניות
הכוח והשירות לתכניות האדונים האמריקאים באזור,
היא היא העולה דם ודמעות לישראל וישראל, והי-
מנדה את ישראל בעולם, והיא היא שתערער כל שלטון
בישראל. התרופה היא אך ורק מדיניות של שלום צודק
ויחסי כבוד הדדי לזכויות העם הפלשתינאי, ועצמאות
אמת ושיחורף פתולה עם עמי האזור למען הליכוד והשי-
חורר ולא למען ניצולם וההשתלטות עליהם. רק דרך זו
תעלה ישראל על דרך של יציבות והבראה פוליטית,
לכלכלית וחברתית.

לכן, אילו נסים יחולל השר נסים כשר ההסברה ז'
איך יסביר את מדיניות הכיבוש, ההתנחלות ורימסת זכו-
יות העם הולדת? ראש הממשלה היה מנגח את המערך
כאשר היו בלשטון, שאין הם יודעים לרכוש את הבנת
העולם הנאור לעניין ההתנחלויות ולהישארותה של יש-
ראל בשטחים הכבושים. הנה ניתנו שנתיים למר בגין
ולשליחיו להסביר את מדיניותו, את המדיניות המשיחית
של גוש-אמונים. אפילו סאדאת באן לעזרתו של מר בגין,
ומה התוצאה? לא רק כשלון שאין כמותו אלא ממשלת
הליכוד הביאה את ישראל לבדידות, לגינוי ולגידוי שלא
ידעה כמותם. ממשלת בגין תלך מדחי אל דחי כתוצאה
ממדיניותה ההרפתקנית מול עולם חוקק לשלום במזרח
התיכון, ושום נסים והסברה לא יועילו.

גם החולי הכלכלי של ישראל שהחמיר באופן קא-
טאסטרופאלי תחת שלטון הליכוד מקורו במדיניות הכוח,
הכיבוש, ההתנחלות והמלחמה. המיליארדים שמוציאים
על ההתנחלויות, על המלחמה בלבנון, על ההיערכות
הצבאית החדשה לצרכי האסטרטגיה האמריקאית באזור,
והתוספות לחקציב הצבאי למרות הקיצוצים במשרדי ה-
שירותים הציבוריים — כל זה נוסף למדיניות ולצעדים
מזורזים את קידום רווחי ההון, הבנקים והמגזר הפוליטי
הזרים על חשבון רמת חייהם של המוני העמלים, כל זה
הביא את האסון המשקי והחברתי שאנו עומדים מולו.
למעלה מ-100% של אינפלציה השנה בלבד, יוקר ג'-
דול מנשוא ההורס את השכבות העמלות, צימצום מסיכן
בשירותים הציבוריים, ונוסף לכל זה התפוררות חב-

תקופות קצרות ביותר, וייתכן שאחד התפקידים של סגן
ראש הממשלה ארליך צריך להיות ראש ועדת האר-
טונומיה של ממשלת ישראל. לא אני, אלא עובד בכיר
ביותר בממשלת ישראל, ולא דווקא מהאופוזיציה, טען
לפני ראש הממשלה — וצר לי שהוא איננו כאן ואיננו
שומע זאת ואיננו מרענן את זכרוננו בעניין זה — שצריך
היה להקים שגרירות של משרד אחד אצל המשרד השני.
זה היה כשלונה של הממשלה כולה. הקרבן היה מר
ארליך. ייתכן שכאדם שהוא ציר מרכזי בקואליציה זאת
— זה קרבן שנדרש מאיש כזה. מכל מקום, אנחנו צרי-
כים לזכור שכשלוננו של מר ארליך לא היה כשלוננו האישי
של שר האוצר, אלא כשלונה של הממשלה כולה. זו ה-
סכנה שנובעת מכך, ידידי יגאל הורביץ, שהעם מחפש
עכשיו כאריזמאטורים, ואתה הכאריזמאטור התורני היום.
אתה בוודאי מודע לכך. כאשר קיימת דמוראליזציה
כמו זו המצויה אצלנו אנחנו שומעים לא פעם וקוראים
לא פעם שהעם מחפש מנהיגים, ויש המון מנהיגים.

שרה דורון (הליכוד):

למערך יש בעיות של מנהיגים.

דניאל רוזוולי (המערך):

יש לנו בעיה של משבר בהנהגות הפוליטיות של מ-
דינת ישראל. אבל אנו דנים עכשיו בשאלה כיצד ממי-
שלת ישראל פותרת את הבעיה הזאת, ואני מבטיח לך
שבסוף דברי, שיזי בעוד מספר דקות כי אין לי יותר
מזה, אציע הצעה איך להתגבר על זה. אחד הדברים ש-
אין להתגבר עליהם באמצעות העניין הזה הוא לעורר
תחושה של כאריזמאטור תורני. צר לי שזה נופל עכשיו
על ידידי יגאל הורביץ בתפקיד כל-כך אחראי כמו שר
האוצר. זו סכנה אמיתית, מפני שגם היא מאיימת ר-
מכרסמת, ואני אומר זאת במלוא הצער והאחריות, חבר-
הכנסת קורפו, אמרתי זאת אתמול בהקשר אחר. אני
חושב שאין אנחנו מטפלים בדברים אלה באחריות
מספקת. משום שהעם עוסקאות, מאניפולאציות
והרגילים תוך בניית מערכת ציפיות בלתי ריאליט. ואני
אגיד לכם, חברי הכנסת, הדרך היחידה להציל את
המדינה מן הדמוראליזציה שפשתה בה היא הליכה לב-
חירות והקמת ממשלה שכנוף מאוחד תציג מדיניות חוץ
ופנים בת-הגשמה העונה על הבעיות, היכולה להיות ציר
דרך ברית, אמת עם ההסתדרות, היצרנים, התעשיינים,
הציבור, בעיצוב מדיניות חברתית-כלכלית אחראית. מ-
שלה זו וקואליציה זו איננו מסוגלות לכך, והתחליף שניתן
הוא פרקמטיה קמעונאית של פוליטיקה זולה, כדי לש-
מור על הכיתות. יש סכנה לדמוקראטיה כי העם רואה את
הדברים המסיק את המסקנה הנוראה שאפשר אולי להי-
פרד מן הדמוקראטיה ולהיתלות על המנגנון.

חברי הכנסת, חבל שראש הממשלה איננו כאן כי
הייתי קורא ואני אכן קורא לו: התפטר, התפטר המ-
שלה, ואנו חברי הכנסת נפור את הכנסת, יתייצבו דרכים,
תכניות וצוותים לשיפוט הציבור ולבחירתו. זהו צו הש-
עה.

ח'ירץ ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת תופיק טובי, ואחריו —
לחבר-הכנסת גרוס.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד הישיבה-ראש, כנסת נכבדה, ממשלת הליכוד
מנסה לנסות על המשבר העמוק שנקלעת לתוכו כתו-

השפעת הפיחת מתוספת היוקר ומן החסכון, כלומר מאיגרות החוב, החסכון הצמוד למדד ומטבע חוץ. כך הוא מבשר לציבור.

קו רביעי בתכנית של מר הורביץ הוא עידוד ההון בצורת תמריצים גדולים ליצוא והגדלת ההשקעות לתע- שיה. זאת אומרת יותר הלוואות-חינם ומענקים לבעלי ההון הגדול. מדברים על כך שבקווי פעולה כאלה תהיה אמנם קפיצת מחירים גדולה במשך שישה שבועות או חודשיים הראשונים לאחר ביטול סובסידיות, ופיחות דראסטי, ואחר כך, מניחים, תבוא ירידה הדרגתית באינפלציה.

השר הורביץ כנציג טיפוסי של בעלי ההון הגדול- לים רוצה לפתור את בעיותיה הכלכליות החמורות של ישראל, הנובעות קודם כל ממדיניות המנוגדת לש- לום, על-ידי הפעלת הסכין בהשר החזי של המוני העמ- לים, כמובן, לפשוט עוד יותר את העור ולסחוט את הלשד של ציבור העמלים. אך באותו זמן ידאג להג- דלת רווחיהם של בעלי ההון הגדול, המונופולים והבנ- קים. ציבור העמלים יתנגד בכל כוחו לסכין שהשר ה- מיועד הורביץ רוצה להניף מעל ראשו ויגן על זכויו- תיו ורמת חייו המותקפת. השינויים שראש הממשלה הביא לפני הכנסת אין בהם כדי לשנות דבר במצבה ה- מעורער של הממשלה, אין בהם כדי למנוע את ההי- דרדרות הכלכלית והחברתית בישראל, שאחראית לה ממשלת בנין. וחיש מהר יעמוד מר הורביץ, כפי שע- מד מר ארליך, חסר אונים, ויותר ויותר אנשים בארץ ייווכחו שדרך ההצלה לישראל היא בהסתלקותה של ממשלת הליכוד, בנטישת הכיבוש ומדיניות הסיפוח, בנקיטת דרך השלום הצודק עם העם הפלשטינאי, דרך הדאגה להמוני העם ולרמת חייהם. סיעתנו תתנגד אי- פוא לשינויים המוצעים ותקרא לממשלה להסיק את ה- מסקנות ולהגיש התפטרותה לכנסת.

ח'יו"ר ב. חלוי :

רשות הדיבור לחבר הכנסת גרוס, ואחריו — לחבר- הכנסת לין.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו מברכים על האירגון מחדש של הממשלה, מתוך אמונה ותקווה שההר- כב החדש של הממשלה יפעל למען ראשו מירבי ומתוך אחדות דעות בכל התחומים — בתחום המדיני, הכלכלי והחברתי. הסוד והיסוד להצלחה בכל דבר הוא קיום האחדות, ההרמוניה ואמון הדדי והבנה הדדית. המצב ה- פנימי והבטחוני שלנו מחייב שתהיה ממשלה יציבה וחז- קה, שתוכל לנהל ענייני המדינה בכשרון ובהצלחה. אנו מצפים שאכן כך יהיה, שהממשלה החדשה תפתח דף חדש שיהיה לברכה לממשלה ולעם.

שר האוצר לשעבר, סגן ראש הממשלה המיועד מר שמחה ארליך, עשה הרבה דברים טובים ונועזים לטובת המשק ולטובת העם בשעתו. בעת שהכריז מר ארליך על המהפך הכלכלי שמכו כל המוחות הטובים, כל המומ- חים הכלכליים, את ידם על המדינה בכלכלית של מר ארליך ושיטת הליברליזציה שהנהיג. מר גפני, נגיד בנק ישראל, היה בסוד הדברים והסכים לזה, ונתן לזה יד. יש בתכנית הרבה דברים חיוביים. אבל שום תכ- נית כלכלית אינה מצליחה בלי עזרת העם. המהפך הכל- כלי לא הצליח במלואו בגלל המהפלות המפורות של רמת החיים אצלנו, הדרישות המפורות של ציבור העובדים

רתית וסכנות לחיים הדמוקראטיים. זה לא עניין של חוסר פעילות או שגיאה באן ושגיאה שם, אלא זו מדיניות ה- דוחפת את המשק והכלכלה לקאטאסטרופה לרעת המוני העם והאוכלוסיה העמלה ולטובת בעלי ההון הגדול.

מצאתם בשר ארליך את השעיר לעזאזל ומק- פיצים אותו להיות סגן ראש הממשלה, והבאתם את יגאל הורביץ שיצרתם מסביבו דמות של אשף כלכלי ויוצרים את האשליה שבא מושיע למחלתה האנושה של הכלכלה הישראלית, שמקורה בממשלת הליכוד עצמה ובמדיניות- תה. ומה יעשה מר הורביץ ? האגדה של הורביץ תת- נפץ אל סלע המציאות חיש מהר. אך האמת היא שסכ- נות חדשות נושא בחובו השר הורביץ. כי הוא מסמל בעצם את הצד הקיצוני של אותה המדיניות שהביאה את האסון הכלכלי והחברתי הנוכחי. הרי מר הורביץ היה שר בממשלה והתפטר בשעתו מתוך התנגדות לכל נס- גה קלה, מתוך ביקורת על מדיניותה הוותיקת כביכול של ממשלת בנין. וכיום הוא חוזר בממשלה כנציגם של גוש מאמונים וחבריה הכנסת גאולה כהן ומשה שמיר, כתגבורת לקו הפאשיסטי, לקו ההרפתקני ביותר בגוף הישראלי, ויתבע, כפי שאמר והצהיר ברצונו שלו עם "מעריב" מה-1 בנובמבר, יותר כסף להתנחלויות. הוא יחבע יותר כסף למדיניות של הנצחת הכיבוש והכוח והמלחמה, ובכך לא ירפא את מצבה הכלכלי החמור של המדינה אלא יחמיר עוד יותר. ומה בכוש של שר הכספים המיועד מר הורביץ לריפוי המשק ? הרי תורתו הכלכלית ידועה, ומבלי להזדקק לציטוטים, השר הור- ביץ בעצם נשען על התכניות הכלכליות של הליכוד — דבר שהוא עצמו אמר — והוא יהלום בשיטת הזבנג וההלם לביצוע תכניות אלה. הוא יפעל להקטנת הצריכה, זאת אומרת, יוריד בשיטות שונות את כוח הקנייה של הציבור העמל, כלומר יוריד את רמת החיים. הוא — יה- יה לו העזו לבטל כליל את הסובסידיות למצרכים החיו- ניים — — —

חיים קורמן (הליכוד) :

אפשר לעשות זאת גם על-ידי הגדלת החסכון.

תופיק שובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

את המדיניות, שאחם מדקלמים, מכירים אנחנו. שר האוצר רק יוריד את רמת החיים של המוני העם. יהיה לו העזו לבטל כליל את הסובסידיות למצרכים ה- חיוניים והוא יביא לעליית מחירים עד יותר חדה, יקצץ בתקציבי השירותים הציבוריים, פחות בתי-ספר, ואולי לא רק לא יבנה בתי-חולים, אלא גם יסגור בתי-חולים ומרפאות ; שכונות העוני לא רק שלא יחוסלו אלא אף יתוספו ולעומת זה מקורות המימון יפנו להתנחלויות בשטחים הכבושים.

קו שני של מר הורביץ הוא הגדלת המסים על "עמך" בתביעתו להגדיל מס ערך מוסף. קו שלישי הוא פיטורין ואבטלה. הוא מדבר על פיטורי עובדים במנגנון הממשלתי והציבורי. עתה מקפאים אותם. אך הוא יב- קוט פעולה יזומה לפטר רבבות, וכך יחסוך בהוצאות כביכול, אך האמת היא שההוצאות אמנם יגדלו בתוקף מדיניות הכיבוש וההתנחלות אולם יביאו באותו זמן ל- הרחבת האבטלה שתתפתח ותלך, ובעזרת האבטלה או כיסי אבטלה יחליש מר הורביץ את מאבק העובדים להגנת זכויותיהם ולהדיפת ההתקפה עליהם. הוא יע- מוד בפרץ נגד תוספת שכר המתבקשת מעליית מחירים ומאינפלציה. הוא מדבר על חקיקה שתעקור את

אמנון לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ייתכן שאנו עומדים לפני תקופה של מפנה גדול בחיי המדינה ובאווירה הכללית של הציבור בארץ. לצערי, אין אני יכול להסתייג תיר כאן את תחושותי, שכאשר אני מדבר על מפנה, אני מדבר בגלוי על שתי אפשרויות. יכול להיות מפנה חיובי גדול — הכול תלוי בנו, וכאשר אני מדבר על מפנה חיוני, אני מתכוון לכולנו יחד, ועוד אפשר. אם, חלילה, לא נעמוד במשימה הזאת כולנו, יכול להיות שזה לא יהיה מפנה חיובי, אלא שמתוך שיקולים כיתחיים מפלגתיים צרים נראה את עצמנו נקלעים לתוך תקופה של תוהו-ובוהו, שממנו איש מאתנו לא ייוושע.

חברי הכנסת, מדוע נפלה מפלגת העבודה? מדוע נפלה מפלגת העבודה, למרות ההישגים המפוארים של מפא"י ההיסטורית, ושל כל אלה שעבדו אתה בבניית כל היש שיש לנו כאן בארץ? איש לא יוכל לקחת זאת ממפא"י ההיסטורית. וכאשר אנחנו שואלים: מדוע, למרות כל אותם ההישגים, נפלה מפלגת העבודה? התשובה היא אחת: כי מפלגת העבודה לא עמדה בשנים האחרונות בפני האתגרים הגדולים במישור החברתי, במישור הכלכלי וגם במישור המדיני. בכל אותם שלושה מישורים לא הוכיחה פתרונות, ועוד פחות — לא הוכיחה תעוזה ויכולת ביצוע. העם שפט את מפלגת העבודה בגלל המחלוקת שבכושר הביצוע ובגלל חוסר התעוזה להצביע על דרכים ברורות שיביאו עימן את הפתרונות.

לא פעם הרגשתי את מה שהרצל אמר: אין גבול ליכולתו של עם לשאת סבלותיו אם ניצוץ של תקווה נגד לה לעיניו. מפלגת העבודה איבדה את השלטון מפני שלא הצליחה להראות לציבור את ניצוץ התקווה לפתרון של בעיות.

מדוע עלה הליכוד לשלטון, בעזרת ד"ש? — מי כיוון שאותו ציבור עצום שהתאכזב ממפלגת העבודה נתן קרדיט לליכוד ולד"ש. למעשה, ציפה מהליכוד שתהיה לו היכולת לבצע את מה שמפלגת העבודה לא ביצעה. הוא ציפה מהליכוד לתעוזה במישור המדיני ולפתרונות, הוא ציפה מהליכוד לתעוזה במישור הכלכלי והחברתי. אני יכול לומר כאן, חברי הכנסת, ללא כל ספק, שבמישור המדיני הוכיח הליכוד שני דברים: פתרונות — ואפשר להתווכח עליהם — וגם תעוזה ויכולת ביצוע.

היו בינינו לא מעטים, גם שר האוצר החדש ואני ביניהם, אשר פיקפקנו בדרך המדינית. אבל אי-אפשר לבוא ולומר שלא היה לליכוד העוז להראות את הדרך לפתרונות, ויותר מזה — ההתחלית לבצע את אשר התחייב לביצע; דבר שלא עמד למפלגת העבודה במשך התקופה ממלחמת ששת-הימים ועד לפליטה.

אולם, חברי הכנסת, במישור החברתי ובמישור הכלכלי לא הצליח הליכוד להעמיד פתרונות, ויותר מזה — הוא לא הצליח להוכיח יכולת של ביצוע והתחלית לרעיונות. אי-אפשר לבוא להסתיר ולהעלים, כי אין זה מקום לטיית. אנחנו חייבים, דווקא אנחנו, חברי הליכוד, בבואנו לבקש מכם את האמון ולהעניק אמון לחברנו יגאל הורביץ שר האוצר החדש, אנחנו חייבים לראות נכוחה את כל המחלוקת והכשלונות של האתחול — והם היו — במישור החברתי והכלכלי.

מדוע נכשל הליכוד בשני המישורים האלה? מפני שלא היה לו העוז ולכת לבצע דברים לא פופולאריים,

השבעים. אני מדבר על שכבות המצוקה, אלא על עובדי "אל על", "בנק לאומי" וכדומה. אלה שאינם חסרים לא חמ"א, לא חלב ולא בשר. ההסתדרות התייצבה מאחוריהם, בין בגלוי ובין בסתר.

הציבור ניצל לרעה את הליבראליזציה שהנהיג מר ארליך. ניצלו את היבוא האישי להבאת דברי מותרות, היתה הפרזה בנסיעות לחוץ-לארץ. שישית מאורחי ישראל נסעו לחוץ-לארץ. הפריזו בהוצאות שונות. אני בטוח שמר ארליך ימלא עוד תפקיד חשוב ויתרום הרבה מסגולותיו והבנתו להצלחת הממשלה.

שר האוצר המיועד, מר הורביץ, מקבל עליו תפקיד לא קל, תפקיד קשה מאוד. אנו מקווים שהוא יצליח. יש לו כל הסגולות כאיש עסקים וכאיש נמרץ. אבל, שוב, בלי עזרת הציבור, בלי שיקבל עליו מרצון להדק במקצת את החגורה ולהקפיד את רמת החיים שלו, שום חכם כלכלי לא יוכל להצליח. למרות האינפלציה הדורשת לא סבל האיש הפרטי. המשכורות הדביקו את מדד היקור. אבל לא הסתפקו בזה. חברי הכנסת, מימחים ליכלכלה, ידידים מובהקים של מדינת ישראל, מזהירים אותנו בגלוי שאנחנו חיים כולנו מעבר ליכולתנו. ידד ותק ומסור למדינת ישראל, תורם גדול למדינת ישראל כמו הולרד ז"ל, מתח ביקורת חריפה על הביזבוזים ורמת החיים הגבוהה שלנו. שום מומחה כלכלה לא יוכל להצליח אם אנחנו לא נשתף פעולה.

שר האוצר המיועד אמר שצריך לחתוך בבשר החי. אדוני השר המיועד, אתה לא צריך בכשר החי. צריך רק להקפיד את רמת-החיים, להדק את החגורה. שום ילד לא יהיה רעב במדינת ישראל. לכל ילד יש כוס חלב ולחם. את זה נותנים במדינה הזאת. אבל צריך להצטמצם קצת. לא מוכרחים לייבא נעליים מאיטליה שמחירן 4,900 לירות. לא מוכרחים, אין בזה צורך. כן, אני ראי את זה. לא מוכרחים לייבא מכונות. יכולים למצוא בי נסיעות לחוץ-לארץ ובנסיעות בפנים הארץ. כמה מכונות נוסעות ביום המנוחה בכל רחבי הארץ? ככל שהבנוזין יקר יותר, יש יותר מכונות ויותר נסיעות. כדי לקבל "סובארו" מחכים שלושה חודשים. מאין יש כסף?

אין למערך שום תרופת-פלא כיצד להבריא את המ"ש. ואלה שדורשים להפטרות של הממשלה יודעים היטב שאינם מוכנים לכך. אין להם שום מטה-קסם. הם חרדים מבחירות, הם לא מוכנים לבחירות ואין להם תרופת-פלא. הם מפחדים מבחירות יותר מאשר הליכוד.

חברי הכנסת, של הקואליציה ושל האופוזיציה, כולנו בסירה אחת. על כולנו לתת די ולהטות שכב כדי שמר יגאל הורביץ יצליח בתפקידו. זה לא עניינו בלבד, הוא הולך לתפקיד קשה, אבל הוא לא הולך בשליחות הליכוד אלא בשליחות האומה. זו האמת.

יש לממשלה הזאת עוד הרבה לעשות בתחום הבטיחות, בתחום החברתי. אל נשכח, רבותי, שמוסר העבודה שלנו ירד מאוד. לא רוצים לעבוד, לא עובדים. אלה הן הבעיות הן גם חברתיות. אנחנו מקווים שהממשלה בצורתה החדשה תצליח. אנחנו מאחלים הצלחה לשר האוצר המיועד, מר יגאל הורביץ, ואנחנו מתפללים שהוא יצליח בתפקידו.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת אמנון לין, ואחריו — לחברת-הכנסת שושנה ארליך-אלמולינו.

— הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה (דיון) —

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
מה בעד — במישור הפוליטי? נגד מדינה פלשתינאית — זה בסדר.

אמנון לין (הליכוד):
דווקא ממך לשמוע זאת — אני משתומם. במשך שלושים שנה היו נסיונות שונים לפתור בעיות מדיניות. מה עולם לא יכול היה שלטון כלשהו להצביע על הישג השגת שלום. אתה יודע שבשלב מסוים התנגדתי למהלך הזה, מסיבות של "הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינאים", כי פי שכתוב בהסכם קמפ-דייביד, אבל אתה? אני בטוח ש-הציבור כולו לא יכול להכחיש שזו הממשלה היחידה עד כה שעשתה זאת. האם אין על כך קונסנסוס מדיני קונ-סטרוקטיבי?

אני מגיע לסעיף 4. אני חושב שיש מוסכמה כללית שיש צורך בפעולות משותפות של כולנו למדיניות נכונה ונבונה בקרב ערביי ישראל. אני צופה משבר רציני; 5. יש בינינו מוסכמה כללית, קונסנסוס כללי, בדבר איכלוס הגליל; 6. יש בינינו מוסכמה, קונסנסוס כללי, בעניין הגברת העלייה וכל הכרוך בה.

ובכן, חברי הכנסת, שיש נוסאים ראשונים במעלה שאנו ניצבים לפניהם. נוסאים אלה חייבים היו להביא את כל המפלגות והסיעות בכנסת לתודעה ולתחושה של צו היסטורי להקים ממשלת חירום לאומית ולעזור לשר החדש להבריא את הכלכלה הישראלית ואת החברה הישראלית.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
קודם תעשו בחירות, אחר-כך נראה את מי העם רוצה.

אמנון לין (הליכוד):
חבר-הכנסת אבנרי, לא היית כאן בתחילת דברי. אמרתי שיש אפשרות ללכת בדרך זו קודם שנלך לבחירות. אתה מבין כמוני, שאם הולכים לבחירות ולא מקיימים את משה-אתי הנפש של הציבור לממשלת ליכוד לאומי, פירוש הדבר תקופה של התססה לאומית לצורך בחירות ואז אני רואה כניסה ל"תקופה איטלקית" שאיש מאתנו אינו רוצה בה.

חברי הכנסת, אני מאמין שאם נלך בדרך שאני ממליץ עליה ונשכיל להקים את האחדות הלאומית ולהתייצב לימין שר האוצר החדש בהבראת הכלכלה והחברה הישראלית, יתן הציבור את אחדותו ואת תמיכתו לאלה שנתנו יד לכל המעשה והמפעל של הבראת החברה והכלכלה בי-מדינת ישראל.

חיו"ר י. כ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוז-לינו, ואחריה — לחברת-הכנסת גאולה כהן.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השינויים המוצעים הם בראש ובראשונה תוצאה מהמשבר שפקד את המפלגה הליברלית והתמרמרות והאכזבה של רבים מחבריה ממדיניות שר האוצר. בהכרח על הרה-אירגון השלו רבים כאילו יש כוונה רצינית אצל סיעות הקואליציה להנהיג שינויים דראסטיים בהרכב הממשלה נוכח מחלוקה, רפיון ידיה וכשלוניות בכל התחומים שהיא מטפלת בהם, אך הכרזות לחוד ומעשים לחוד. ה-שינוי היחיד המוצע הוא החלפתו של שר האוצר שמחה ארליך עלידי שר התעשייה, המסחר והתירות לשעבר

מאוד כואבים, דברים שהציבור למעשה — כאשר נתן לו את האמון — ציפה ממנו שאמנם יבצע אותם. הליכוד לא ביצע ולא יכול היה לבצע.

חברי הכנסת, אני שואל את עצמי לעתים: אילו בא אדם זר, אויביקטיבי, נייטרלי, והיו שואלים אותו: מה צריך לפי דעתך לעשות במדינת ישראל? אין לי צל של ספק שהוא היה אומר: להקים ממשלת אחדות לאומית כדי להתייצב אל מול הבעיות החברתיות והכלכליות הקשות לתקופה של עשר שנים. בעבר קראתי, גם מעל ה-במה הזאת, להקמת ממשלת ליכוד לאומי, לפתרון של ה-בעיות החברתיות. מה היתה תשובתו של המערך? התשובה היתה: כל זמן שבגין עם הקונצפציות שלו יהיה ראש ה-ממשלה, אי-אפשר לבצע את זה. חברי הכנסת, לפי הער-כתי האויביקטיבית, לאחר הסכם השלום שהמערך תמך בו, לאחר העובדה שיש לנו קונסנסוס לאומי נגד הקמת מדינה פלשתינאית, ולאחר התחושה של כולנו לפני אי-ל-סכנות ויעדים אנחנו עומדים במישורים החברתיים והכלכליים, אין שום נימוק מדוע יבואו אנשי המערך היום ויגידו לנו: כל זמן שבגין ראש ממשלה אי-אפשר להקים ממשלת אחדות לאומית, אף שכל אדם יודע שאנחנו צריכים ל-עשות את הדבר הזה למען הבראת המשק והכלכלה בישראל. אבל אנחנו עומדים לפני פרשת דרכים. מהי? אני משלה את עצמי שצפוי שחברי המערך יבואו ויגידו: אנחנו נו מוכנים עכשיו למה שלא היינו מוכנים תמול-ששום. אם כך, עומדות לפנינו שתי אפשרויות. המערך יכול ללכת בדרך אחת מהשתיה: להפוך את המשימה ששר האוצר לעתיד, יגאל הורביץ, קיבל על עצמו, למיבצע התמודדות ולהתסיס את הציבור נגד נסיונותיו של הורביץ להבראת המשק — פעולות שיכבידו על כל אחד מאתנו, פעולות ש-כליתן תהיה הסתת הציבור נגד הממשלה, נגד הורביץ, אף-על-פי שזה עלול למצות את הכלכלה והאווירה בישראל. זו דרך אחת. מה התוצאה של דרך זו? ניכנס לת-קופה "האיטלקית" של מדינת ישראל. אם אמנם ילך ה-מערך בדרך זו? — יפול הליכוד; המערך יעלה לשלטון. המערך לא יעז לעשות את הפעולות שיגאל הורביץ רוצה לעשות ואז יעלה הליכוד לשלטון. מה התוצאה? תהיה ובוהו על חשבון העם היהודי ועל חשבון מדינת ישראל.

יש דרך אחרת, וזו העדיפה שאני מאמין שרוב הציבור במדינה מצפה מן המערך ומכולנו בבית הזה שנלך ב-דרך זו: הדרך של ליכוד כל השורות למען סיוע ל-שר האוצר החדש ולממשלה להבריא את הכלכלה הישראלית ואת החברה הישראלית. אם המערך וכולנו נלך ב-דרך זו, אני בטוח שנציל את החברה הישראלית ובבוא היום, כאשר נתייצב לפני בחירות חדשות, ישפוט הציבור בחיוב את אלה שנתנו יד קונסטרוקטיבית להבראת המשק והחברה, וישפוט בשלילה את אלה שצרכים מפלגתיים צרים העדיפו ללכת לפי האופנה "האיטלקית" והביאו אר-תנו לדרך "האיטלקית" של ממשלה אחר ממשלה, שתפול ותקום במשך תקופות קצרות.

אני רואה לנגד עיני שיש נוסאים המאפשרים ל-הקים מחר ממשלת חירום לאומית לצורך הבראת כל-כלית: 1. התנגדות להקמת מדינה פלשתינאית בשטחים. על כך יש קונסנסוס לאומי; 2. הבראת הכלכלה ומלחמה באינפלציה. על כך יש קונסנסוס לאומי; 3. פתרונות חברתיים הכרחיים וחיוניים, שכל אחד מאתנו רוצה בהם. על כך יש קונסנסוס.

— הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה (דיון) —

הבריגדות, התרחב הפשע, הפעולה בקרב גברים שאינם עובדים ואינם לומדים לא התרחבה וקיימת סכנה לצימ- צומה, רבו המקרים של הפרות חוק, ובמקרים רבים הפ- רת חוק נסבלת על-ידי הממשלה.

הציון המגיע לממשלת ישראל בתחום הכלכלי הוא "רע מאוד". ישראל זכתה למקום מכובד בתחום האינ- פלציה — סגנית האלופה. עברנו את המחסום של 100% אינפלציה ועוד הירד נטויה. גרעון במאזן המסחר תופח מדי שבוע. ישראל מוצפת בחסרות יבוא הפו- געות ביצור המקומי. הגענו לימות המשיח. כל הסק- טורים הכלכליים זועקים מרה נגד הממשלה וחרדים מפ- ני המשבר המתדפק על שערינו. בעלי התעשייה זועקים ומתריעים שאם האינפלציה תימשך בקצב זה תהיה סכנה ליצוא עקב צימצום הייצור. החקלאים זועקים, ו- בצדק, כי נבלם הפיתוח בענף שהיה פאר הכלכלה היש- ראלית. קיימת סכנה מוחשית שהיצוא החקלאי יצטמצם. עשרות מושבים זועקים מרה על המשבר הפוקד אותם בעקבות הזנחה וחוסר טיפול של משרד החקלאות. אין מה לדבר על המרירות והזעם בקרב ציבור העובדים, ובמיוחד בקרב עובדי הייצור. מדינת ישראל יכולה ל- היות גאה בעובדי הייצור שלה. הם חורקים שיניים ו- ממשיכים לעבוד וליצור כאשר האינפלציה פוגעת ב- הם קשות ושוחקת פרי עמלם.

הממשלה היטיבה עם היבואנים ורבו המקרים ש- בעלי התעשייה מצמצמים את הייצור והפסדים ליבואנים של המוצרים שהם מייצרים בעצמם. הממשלה היטיבה עם בעלי ההון, עם לווייתני הבורסה ועם הספקרים. העי- מיק הפער החברתי. העשירים מתעשרים במהירות ו- מעוטי ההכנסה מתדרדרים מטה ולרבים מהם נשקפת ה- סכנה להפוך לנוקדי סעד.

במצאות זו מוצעים השינויים בממשלה. כטובע ה- נאחו בקש כך רוצים רבים להיאחו בשר האוצר המיועד. אולם, אדוני היושב-ראש, הכשלון במדיניות הכלכלית איננו מנת חלקו של שר האוצר הפורש בלבד; זהו כשלונה של ממשלת ישראל כולה. זהו כשלון הנובע ממדיניות מוטעית. זהו מחלד שנגרם כתוצאה מחוסר מני- היגות כלכלית, מחוסר יכולתה של הממשלה להנהיג את העם ולנווט את הכלכלה. זהו כשלון קולקטיבי של ה- ממשלה, אך בראש וראשונה של ראש הממשלה, ש- התעלם לחלוטין מבעיות המשק והחברה ולא הקדיש ל- הן תשומת-לב ועניין אף שהן הבעיות האקוטיות של העם והמדינה.

לבי לבי לשר האוצר המיועד. כשם שהטובע אינו יכול להציל את נפשו כאשר הוא נאחו בקש, כך גם ממ- שלת ישראל לא תציל את נפשה על-ידי החלפת שר ה- אוצר שמחה ארליך בחבר-הכנסת יגאל הורביץ. אינני מתעלמת מהתכונות החיוביות של שר האוצר המיועד ומחיותו מעורב בבעיות המשק, ובמיוחד בבעיות ה- תעשייה. אינני מתעלמת גם מאומץ לבו, עצם העובדה ש- הוא רצה לקבל את התפקיד של שר אוצר בממשלה ש- הוא נטש ותיאר אותה כבעיית השחורים ביותר באשר הביאה את המדינה אל סף התהום ראוי להערכה. אך אני מודאגת מהכרזותיו הראשונות המבליטות את ה- מגמות שידריכו אותו בתפקידו החדש. הכרזתו על צימ- צום השירותים טומנת בחובה סכנה שתפגע מכך יהיו בראש וראשונה בני השכבות החזקות ביותר לשירותים הממלכתיים. הם יהיו הראשונים שישלמו את המחיר. הכרזתו שלהתיישבות גוש-אמנים לא יחסר כספים —

מר יגאל הורביץ, שהוא איננו פנים חדשות, לא תוספת כוח ולא בשורה לשינוי מדיניות. זה הדבר החשוב ב- יותר שצריך היה להביא לעם.

השינויים בממשלה הולידו לעת עתה בהלה בבורסה, בריחה מבוהלת מאיגרות-החוב, ריצת אמוק לרכישת מטבע זר. אינני מתעלמת מכך שאפשר למצוא את ידי הספקולנטים המנסים לדוג דגים תמימים במים עכו- רים, אך אסור לנו להתעלם מכך שהבריחה מאיגרות החוב המונפקות על-ידי ממשלת ישראל, על-ידי אלפים רבים של אזרחי המדינה שראו בהשקעה באיגרות-החוב הגנה על חסכוניותיהם מאינפלציה מסחררת, היא ביטוי לחוסר האמון השורר בקרב כל שכבות העם כלפי הממ- שלה, הכרזותיה ומדיניותה. הולך ומעמיק חוסר האמון, אדוני ראש הממשלה, הולכים ומעמיקים התיסכול, ה- מרירות והאכזבה ואין להתפלא על תופעות אלה המא- פיינות כיום את אזרחי המדינה. העם עומד תוהה מול תהליך ההתפוררות של ממשלת ישראל; העם אובד ע- צות מול הגילויים היומיומיים של התפוררות השלטון במדינת ישראל; אורחי המדינה נבוכים מול המחדלים של הממשלה ואווירת הדכאון השוררת במדינה. גם שר הבטחון הדגיש באחד מראיונותיו שהמוראל ירוד, יש דכאון ואכזבה בעם. ואין להתפלא שאכן כך הוא המצב. אנו עדים לממשלה מסוכסכת, ממשלה שבה שר אחד חותר תחת השני; דינוי הממשלה נקראים בעתונות למחרת היום כאילו נציג העתונות הקליט את הדיונים מלה במלה בלי לפסח אפילו על קריאות-הביניים ו- אפילו על קריאות עיניים. זוהי ממשלה שאין בה אח- ריות קולקטיבית וכל אחד מהשרים עושה כטוב בעיניו.

אדוני היושב-ראש, עם ההנהגה השינויים המוצעים בממשלה, שבינתיים חל בהם פיתוח, ובמקום שלושה שינויים — סגן ראש ממשלה, שר האוצר ושר הסברה — התבררנו על סיורבו של השר נסים לקבל את משר- ה הסברה, לאחר שהתברר לו שהמשרד המוצע לו חסר כל תוכן, כל סמכות וכל יכולת לפעול; כיום אפשר לעשות את המאזן של 28 חודשי כהונתה של הממשלה הזאת. ברצוני לסכם במספר משפטים את "הצלחותיה" של הממשלה בארבעה תחומים עיקריים:

בתחום היירה הבינ-לאומית — הציון שאפשר לתת לממשלה הוא "בלתי מספיק". נחתם הסכם שלום עם מצרים, מאורע חיובי כשלעצמו, אך המחיר ששילמנו ועוד נשלם הוא מעבר לתחזיות הפסימיות ביותר שהיו, כתוצאה מגיהול משאומתן ללא הכנה ובדיקה יסודית. הוא בנוי על מחזות חד-צדדיים: ישראל ויתרה על פית- חת-רפית, על אופירה, על הרצף הטריטוריאלי ועל אוז- רים שכה חיוניים להבטחת גבולות בני-הגנה למדינת ישראל. ובימים הקרובים עומדים לוותר על הנפט, ללא שום תמורה וללא שום בטחונות לעתיד.

בתחום החברתי — הציון שאפשר לתת הוא "רע"; משבר חמור בתחום השיכון, זוגות צעירים מלאי יאוש כאשר הם נדרשים להשקיע מאות אלפי לירות כדי לר- כוש דירה ונאלצים לקבל הלוואות צמודות שיעטרכו ל- החזיר כל ימי חייהם. אלפי עולים מתמודדים במרכז קליטה כתוצאה ממחלד המאפיין את משרד השיכון ו- הבינוי. המשבר בשירותי הבריאות מעמיק והולך, ואנו מתבשרים שקיימת סכנה מוחשית להנהגת משמרת שנייה בבתי-הספר היסודיים בערים הגדולות בשנה הבאה.

בתחום איכות החיים — הציון שאפשר לתת במקרה הטוב ביותר הוא "שלילי". גברה העבריינות, העמיקה

ברך על פעולותיה אם לאורך כל הדרך אני רואה רק שיליה? אינני מאמינה, עם כל הידידות שאני רוחשת לך, שיגאל הורביץ יגאל את הממשלה מהתפררותה, יעלה אותה מן השפל שבו היא נתונה, ישנה במשהו את מדיניותה הכושלת ויוציא את העגלה מן הבוק, כי היא שקעה בו עמוק וכל סוס בממשלה מושך לכיוון אתר. מה שדרוש הוא לא שינוי בהרכב הממשלה אלא החלפת הממשלה, וככל שאקט זה ייעשה בהקדם ייטב לעם ור- למדינה.

הר"ר י. מ. אפרמוביץ :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחברת-הכנסת אורי אבנרי.

גאולה כהן (בנא"י) :

אזוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בכאב לב, בכאב לב רב, אני הולכת לומר את המשפט הראשון שלי בדבר- רים הבאים : הכיסא הריק בממשלה שצריך למלא הוא הכי- סא של ראש הממשלה. הכיסא הזה ריק ובגלל זה ריקים כל שאר הכיסאות. גם כיסא האוצר, מר יגאל הורביץ, יוסיף להיות ריק. הבעיה היא לא אישית. אישית אני מכב- דת מאוד את מר יגאל הורביץ, אבל אני לא מכבדת את החלטתו להצטרף לממשלת ישראל היום.

לא פלא הוא שראש הממשלה, כאשר עלה לכאן ה- יום, ולא רק היום — ניסיתי לומר זאת בקריאת-הביניים — אלא במשך כל התקופה האחרונה לא עלה לדוכן הזה למסור הודעות מדיניות, לפנות אל עם ישראל, גם לא לכנסת הזאת, להסביר לנו מה קורה, למה קרה, למה הוא לא יכול אחרת, אם הוא לא יכול אחרת, לא בנושאי חוץ, לא בנושאי בטחון, לא בנושאי פנים. ראש הממ- שלה, מטריח את עצמו לעלות על הבמה הזאת למנות שר, להוסיף שר, לשנות כיסאות, לעשות רה-ארגון.

אבל זה לא פלא, מפני שבאמת את המדיניות שלנו לא עושה ממשלת ישראל. כיום אנחנו במצב שהמדיניות שלנו מוכתבת ונעשית על-ידי אויבי ישראל. לא פלא שלא הגיב כאן ראש הממשלה, מר מנחם בגין, עם כל החושים הרגישים ביותר שלו לכל הכאב של העם הזה. הוא, שהיה עומד ראשון מודעוץ ומודעוץ, עבר לסדר- היום כאילו לא היה דבר, ועזר ויצמן, שר הבטחון, אחרי שחברי הכנסת דחקו בו והכריחו אותו לכך, עלה לדוכן והתייחס למה שאמר ראש עיריית שכם. איך קורה דבר כזה? למה לא ישאל את עצמו ראש הממשלה איך זה קורה? אולי זה מצב שכול היה להביא אותו לשאלו את עצמו : מה קרה לי? מה קרה לממשלה הזאת? אפילו לא להגיב? לא לדרוש מעל הבמה הזאת את השעיתו של ראש העירייה לאלתר? את העמדתו לדיון? ולא מפ- ני שרק הוא חושב כך. לא. רבים, כמעט הכול, חוש- בים כך בגדה. ולא מפני שאם לא היה אומר זאת גם לא היה חושב כך, אלא מפני שהיום כבר הגיע המצב שלא איכפת לו גם לומר את מה שהוא חושב. הגדה מלאה קיני מודהים כאלה עם רצח, וממשלת ישראל, על-ידי מדיניותה, מעודדת את זה. לכן גם לא קל לה : עם אש"פ היא לא מדברת. המדיניות היא לא לדבר עם אש"פ. איזה גיוחן — לא לדבר עם אש"פ ולדבר עם ראש עירייה שמודעה עם אש"פ; לא רק עם אש"פ אלא עם פעולות אש"פ; לא סתם עם פעולות אש"פ אלא עם פעולות כמו הרצח באוטובוס. איך זה ייתכן? מי יבין את זה? למה, אם כן, יבין אותנו העולם ולא ירצה ל- דבר עם אש"פ? איזה מין תיאטרון-אבסורד הוא זה?

יגאל הורביץ (הליכוד) :

חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, זו ההזדמנות — אולי לא המוצלחת — לומר, שמעולם לא אמרתי שלא יחסר כסף להתנחלות ביהודה ושומרון. זה סיפור שמ- שהו טרח לספר.

גאולה כהן (בנא"י) :

גם את זה לא אמרתי.

יגאל הורביץ (הליכוד) :

יחסר כסף — — —

שרשה ארבל-אלמוזלינו (המערך) :

אני שמחה שאתה מכחיש את ההכרזה הזאת. אני באה לתבוע את עלבונה של ההתיישבות המפוארת ש- יישובה את כל חלקי הארץ והקימה יישובים לתפארת גם בעת האחרונה. אולי אתה תתקן את המצב שנוצר לגבי התיישבות זו לעומת ההתיישבות האחרת, דבר שאין לו שום הצדקה בימינו אלה, כי ההתיישבות הזאת לא חזלה למלא שליחות לאומית וחלוצית ממדרגה ראשונה. היא הלכה למקומות שהמדינה והממשלות ציוו עליה. היא זקוקה ליחס חיובי, ואני רוצה לקוות שהיא תוכה לכך ממך כאיש ההתיישבות.

אדוני ראש הממשלה, מדוע נעדר מקומה של אשה בממשלה? הרי יש לך יחס טוב וחיובי לנשים. ואינן חסרות בליכוד על כל חלקי השונים נשים מוכשרות בעלות ידע ויכולת, נשים שיכלו לתפוס את מקומן על- יד שולחן הממשלה ולמלא כל תפקיד שראש הממשלה היה מטיל עליהן. אולי צירופה של אשה לממשלה היה מוסיף נקודת חן לממשלה זו, היתה מגבירה את האו-י- רה החברתית ואת ההרמוניה בממשלה הזאת. להתעלם מ- ציבור נשים גדול שנתן תמיכתו בממשלה זו — — —

אבנרי רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

אם אשה, אז רק גננת.

שרשה ארבל-אלמוזלינו (המערך) :

אינני באה לקבוע לראש הממשלה אילו נשים יכ- לול בממשלתו. אני בטוחה שיבחר בטובות ביותר. לא חסרות נשים בכל השכבות ובכל הרמות ומכל המחנות, ואנו גאים בהן. הייתי מברכת את ראש הממשלה אילו היה נוקט צעד כזה כי בכך היה מעלה ויורקתה של ממשלה זו.

ולאחרונה — אין לי אמון בממשלה זו. כל כמה ש- רציתי לתמוך במשך כל תקופת כהונתה בצעד זה או אחר שעשתה, לא יכולתי לעשות זאת, כי היא איננה עונה על הבעיות שאנו מטרדים בהן. ההיפך הוא הנכון. דוגמה לכך תשמש ההחלטה השלילית שקיבלה ממשלת ישראל ביום א' השבוע, שלא לתת פיצוי התייקרות ל- מעוסי יכולת המקבילים קיצבאות מהבטוחת הלאומי ו- חיים אך ורק עליהן. בישיבת הממשלה התרוממו הידיים נגד מתן פיצוי כזה. אני תובעת כאן מן הממשלה, אדוני ראש הממשלה, לקיים דיון מחודש בנושא זה ושטטיל אתה את משקלך. גם על-פי הפשרוסם נודע שאתה לא הש- תתפת בכלל בהכרעה ובהצבעה. היית פאסיבי בנושא זה. איך ייתכן כדבר הזה? תקיימו דיון מחודש ותח- ליטו בחיוב. מדובר בתוספת של 140 לירות לזקן, שרק עוף קפוא הוא יכול לקנות בסכום זה במשך חודש. ממי אתם מקצצים? מהשכבות האלה? איך אתה רוצה, א- דוני שר האוצר החדש, שאתן אמון בממשלה הזאת וא-

— הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה (דיון) —

יגאל הורביץ (הליכוד) :

אני לא רוצה להיכנס אתך עכשיו לוויכוח, אבל ה"אם את יודעת שבדברך אלה את עוזרת לשמעון פרס וליטסי שריד ברצונם לפרק את ההתנתחויות ?

גאולה כהן (בנא"י) :

מי שעוזר לשמעון פרס ולמערך בצורה שיטתית ו"בהצלחה לא נורמאלית — הוא הליכוד. את זה הוא עו"שה בצורה שיטתית מהרגע הראשון ובהצלחה לא נורמאלית. אין טוב ממנו. הרי זו ההאשמה שלי כלפי ה"ליכוד. לדעתי, מדיניות המערך למעשה כבר שולטת ה"יום ברוב הדברים ולא צריך להחזיר אותה. הנה דיברו כאן קודם על שר החוץ. אני לא הייתי מתפללה אילו היה היום ראש הממשלה מציע ליצחק רבין להיות שר החוץ. אולי היה מציע זאת גם לאבא אבן, אבל אני חושבת שאבא אבן כבר לא היה מסכים. בעצם, למה לא להציע להם ? אילו מדיניות חוץ שונה מנוהלת עכ"שיו ? ואתה יודע זאת, יגאל, אתה יודע זאת יפה.

אני מצטערת מאוד על מה שאמרת קודם בעניין ה"התנתחויות, על ההתנצלות שלך. לא שאני חושבת ש"היית עוזר להם, כי ממילא לא היה לך כסף גם להת"נתחויות, כי האוצר משתכר אל צרור נקוב. גם כל ה"אומץ שלך היום — ויש לך אומץ — לא יועיל. מתי אפי"שר לבוא אל העם בצעדים דראסטיים ? מתי אפשר לה"תוך בבשר החי ? — כשהעם משתף פעולה. בלי זה אי"אפשר. אפשר לעשות את הדבר רק כשהעם מוכן באמת לתת. לשנס את מתניו ולהדק את החגורה ולהיענות ל"קריאות הממשלה. העם נתן זאת לממשלה פעם, אבל היא איבדה את הקרדיט שהוא נתן לה. היום לא נשאר כבר אף קורטוב אחד, עם כל האהדה ליגאל הורביץ. ה"עניין הוא לא אישי. אינך פועל בחלל ריק ; אתה פועל בתוך ממשלה מפורקת, ממשלה שלא כך סתם החליטה להתפרק אלא היא מפורקת משום שהחליטה על קו ה"מפרק אותה. וזו איננה ממשלה טובעת. מצווה היא ל"תת יד לממשלה טובעת, אבל זו כבר היום ממשלה ש"מטביעה אותנו, לא טובעת. לכן, מר הורביץ, עצתי לך : רד מזה.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :

הוא עוד יכול לרדת, או שהעניין כבר גמור ?

גאולה כהן (בנא"י) :

פעם אחת צדקת כאשר עזבת את הממשלה על ד"ברים שבאמונה, גם אמונה כלכלית וגם אמונה מדינית. מה השתנה ? מה השתנה שחזרת ? האם זה שהמצב נע"שה יותר גרוע ? האם הוא נעשה יותר גרוע במקרה, פתאום ? האם פתאום קרה מה שקרה ? האם אירע אסון טבע או שזה אסון טבע של בני אדם ? מה קרה ? האם לאחר הסכמי קמפ-דייוויד איבדנו כל אפשרות לפעול ? אני לא מאמינה שהכול אבוד. גם עניין הנפט לא היה אבוד אילו היתה הכנסת הזאת לוחמת. גם עם אבדנה של ימית אסור להשלים ; אפשר גם לא להשלים עם ה"רדת ישובים ועקירתם ואסור להשלים עם הורדת אלון-מורה, ואפשר צריך לשנות חוק. על זה צריך להילחם. הבעיה היא לא רק כלכלית. אתה יודע שאצל עם ישראל במיוחד יש קשר של כימיה בין קמח לבין תורה. מא"חורי כל מספר יש אות ובכל אות יש צירופי אותיות ומצירופי אותיות יש צירופי מלים. יש משמעות למס"פרים. אין זה מקרה שהדבר הוא כך.

ומה האשמה בו ? צריך להעמיד אותו לדין, אמת, אבל קודם כול את הממשלה הזאת צריך להעמיד לדין. גם כל שופט ישאל מה היו התנאים המסייעים.

זה לא מקרה, ולכן אולי היום תשאל את עצמה סוף סוף הממשלה : האם אלך היום ואסתתר מאחורי ה"לטת בית-המשפט לעקור ישוב בארץ-ישראל, לעקור את אלון-מורה, שראה לפני הממשלה את חשיבותה של שכם מכל הבחינות — היסטורית, פוליטית ובטחונית ? זה לא בטחוני, אמר שר הבטחון. המקום לא בטחוני כ"אשר 3 קילומטרים למטה עומד ראש העיריה של שכם ומדבר על רצח. אין מקום ביהודה ושומרון שאינו בטחוני. כל ישוב בארץ-ישראל בטחוני לעם ישראל. מה זה בטחוני או לא בטחוני ? אבל תחת ממשלת הליכוד, שגורא מכבדת את החוק, רק עד שהוא פוגע בכיסא — הכול חוק, הכול משפט, חוזי שכירות, הכול עושים כ"ניסוחים — תחת ממשלה זו משנים את החוק כדי ל"מנות סגן ראש ממשלה. אז החוק לא קיים, אפשר לא לכבד אותו. וכאשר דרוש שינוי חוק לשינוי העוול של שתיים-עשרה שנה בצורה רטרואקטיבית — צריך לשנות את העוול שנעשה ביהודה ושומרון אחרי שכנסת ישראל קיבלה החלטה לתת הרשאה לממשלה להחלי את החוק על כל מקום שמוחזק על-ידי צה"ל, ויישמו זאת רק לגבי ירושלים — אז יקוב הדין את ההר. לא הדין ה"ישראלי יקוב את ההר, אלא הדין של הור, של אמנת האג, הוא יקוב את ההר של שומרון. דינים של זרים נג"דנו, של כובשים שרואים בנו זרים ביהודה ושומרון, הם שיקבו את ההר. איבוד עשתונות מוחלט.

ואשר לך מר יגאל הורביץ, קשה לי להגיד "כ"בוד השר", כי קשה לי לתת כבוד להחלטה זו, לכל שר, והבעיה היא לא אישית.

יגאל הורביץ (הליכוד) :

אם כן, למה את קוראת לי "מר" ?

גאולה כהן (בנא"י) :

"מר" מתאים יותר.

אני רוצה לומר לך : נותנים לך כאן הרבה מאוד עצות. נתנו לך עצות איך להצליח בתפקידך. וכשאני אומרת שהבעיה היא לא אישית אני רוצה לומר מלה טובה על השר ארליך : אני חושבת שהקילקול של הממשלה הזאת לא התחיל לא בשר ארליך ולא בשום שר אחר. הממשלה הזאת איבדה את הבסיס המוסרי שלה, את הבסיס המהותי. מוסר הוא לא דבר שאפשר לקנות אותו לפי קילוגרמים בחנות מכולת. אי-אפשר לשקול אותו, אי-אפשר למדוד אותו ובדרך כלל לא מעריכים אותו. מה זה חשוב ? — אינטרסים, אינטרסים. אבל זה מה שיפיל את הממשלה הזאת. ראש הממשלה יודע את זה. זה יציק לו וזה יציק אחר-כך לכל הממשלה ויציק לעם ישראל, ה"יודע שאין אצלנו זכות מוסרית. אצלנו נאמר : צדיק יסוד עולם. כלומר, צדיק יסוד עולם, מוסר יסוד עולם. זהו יסוד עולם, זה יסוד העם והממשלה.

לא אגע עכשיו בשאלה אם תוכל להצליח, גם בגלל הנושא הכלכלי. רוקנו את האוצר, רוקנו את המדינה לא רק מהדלק הפיסי שלה, בארות הנפט ; רוקנו את ה"מדינה גם מהדלק הרוחני שלה — מהמוראל, מהאמונה — זה הדלק הפועל על העם הזה, זה הדלק שהעם פועל עליו. בלי הדלק הזה לא יוזז העם, וזה החטא הכי גדול של הממשלה הזאת. מה תעשה בלי דלק ? תחתוך בבשר החי ?

— הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה (דיון) —

חיים קופמן (הליכוד):
מר אבנרי, אילו — — — לא היה נשאר שבוי אחד בחיים.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
חבר-הכנסת קופמן, אתה רוצה שגם זה יתפרסם?
תחשוב היטב לפני שאתה אומר דברים כאלה.

חיים קופמן (הליכוד):
שלא יהיו יפיינפס, לא הוא ולא מאיר פעיל.
(קריאה)

אתם דיברתם די והותר על מדינת ישראל של היום.
תדברו על מה שהיה כשהייתם צעירים ויפים. מה היה
אז? איה היה המצפון שלכם אז? הכול אתם מטילים
על הנוער.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
פעם היינו צעירים ויפים — עכשיו אנחנו רק יפים.
(חבר-הכנסת ש. טולידאנו קורא קריאת-ביניים)
(חבר-הכנסת א. רובינשטיין קורא קריאת-ביניים)

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
עזבו אותו, עזבו את חבר-הכנסת אולמרט — נפל
לו ה"לגו".

אורי אבנרי (מחנה שלי):
החברים האלה ירדו כבר מזמן מן הפסים. הבה נח-
זור לדברים רציניים.

ביקשתי הבוקר לברר את הנוסח של דברי מר שקעה.
(קריאה מספסלי המערך — — —)

חיים קופמן (הליכוד):
מה שנוח לכם — זה טוב. מה שלא נוח לכם — זה
לא טוב. רפול — הוא לא נוח. מטסה — הוא נוח.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
ביקשתי הבוקר, בגלל חומרת הדברים, לקבל מ-
ראש עיריית שכם את נוסח דבריו, והנה הם — — —

אהוד אולמרט (הליכוד):
הנה דוברו של אש"פ בכנסת. ממש מדהים. דוברו
של ראש עיריית שכם בכנסת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הדברים חמורים וראויים לכל הוקעה, ואלה הם:
"בתשובה לשאלות האלוף מט ביחס לפעולות הפדאיון
השבתי שהמשך הכיבוש והפעולות הישראליות בשטח
חיים הכבושים ובדרום לבנון מובילים לתגובות בצורת
פעולות הפדאיון. אינני חושב שפעולות אלה יסתיימו
כל עוד נמשך הכיבוש. בקשר לפיגוע בכביש החוף א-
מרתני שפעולה זו נעשתה בתגובה למה שמבצעים של-
טונות ישראל נגד העם הפלשתינאי בתוך השטחים ו-
מחוצה להם, ואמרתי שפעולה זו ניתנת להצדקה".

אני רוצה לומר מעל הדוכן הזה — כמי שחושב עצ-
מו לידע השלום בכלל ולידיד השלום בין ישראל והעם
הפלשתינאי בפרט: הדברים האלה ראויים לגינוי בכל
צורה שהיא. אנו דורשים מכל מנהיג פלשתינאי לגנות,
להוקיע, להסתייג מפעולות מסוג הפעולה שבוצעה בכביש
החוף.

מר הורביץ, את הממשלה לא תציל אבל בכבודך
האישית תפגע, תפגע פגיעה עמוקה וללא צורך. אתה גר-
תן יד להטעיה. אמרתי קודם שאני רואה במר ארליך
שר שאני מכבדת אותו. הוא עשה כל מה שביכלתו ב-
מצב הנתון, אלא שלא יכול היה לעשות יותר מאחר
שהמצב הנתון לא נתן לו. מצד שני, הוא היה גם מין
קרוב שאפשר להסתתר מאחוריו כמו שמסתתרים היום
מאחרי השופטים. עוד יסתתרו גם מאחוריך. מר הורביץ,
אל תגיע ליום שיקראו לך מר שמחה הורביץ.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אורי אבנרי, ואחריו
— לחבר-הכנסת אברהם שריר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אדוני היש-בראש, כנסת נכבדה, רומא בוערת
ונירן קיסר נגנז בגבל. המדינה שלנו בוערת והממשלה
עוסקת במשחקי סרק. החורבן הולך ומתפשט בכל תחומי
החיים, ואני אתפוס את השור בקרניו ואדבר על הנושא
המרכזי המסעיר היום את כולנו.

אתמול מסר ראש עיריית שכם, מר בסאם אל-שקעה,
הצהרה או תשובה לאלוף דני מט: ואני רוצה להקדים
ולומר שאני מגנה מעשי פשע כלפי נשים, ילדים, בלתי
לוחמים ושבויים מכל סוג שהוא, אם הם מבוצעים בידי
אירגונים פלשתינאים או בידי פושעי מלחמה ישראלים או
עלידי מפציצים. אין כפרה, אין כפרה לשום פשע — ר-
אני מסתייג מהדברים שנאמרו עליידי ראש עיריית
שכם.

אחרי ששמעתי את דברי שר הבטחון הבוקר — — —

חיים קופמן (הליכוד):
אתה רק מסתייג, אתה לא מוחה, כאילו אתה חלק
מהם.

אהוד אולמרט (הליכוד):
הוא לא כאילו חלק מהם — הוא חלק מהם. הוא
דוברם בכנסת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני מציע לכל המשתמטים בבית הזה לא לפתוח
את הפה שלהם יותר מדי.

חיים קופמן (הליכוד):
אורי אבנרי, תיזהר לפני שאתה מדבר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני מציע לכל הפאטוריסטים בבית הזה, שלא שירתו
בצה"ל, להנמיך את קולם כשאנו מדברים על נושאים
כאלה. שידברו על דברים אחרים.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אתה דובר של אש"פ בכנסת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מר אולמרט, אתה משתמט בווי ונבוזה. סתום את
הפה שלך.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אתה נציג של אש"פ בכנסת, נציגו ודוברו.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
יגיד את זה מישהו שראוי להתווכח אתו.

— הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה (דיון) —

אוד, הישאם שרעבי, מסר הודעה מעניינת מאוד בשם אש"פ. לעומת זאת מנהיגים מהשטחים המחוזיים, שגם הם הוזמנו והיו יכולים לבוא, לא באו ושלחו נציגה אחת בלבד.

אני מפנה את תשומת-לבכם לכך שמה שהשגתם אחרי קמפ-דייוויד הוא ההיפך ממה שרציתם להשיג, ומי שעוצם את עיניו בפני התופעה הזאת אינו מבין מה מתרחש כיום מסביב. הכוונה היתה לגדל, כביכול, מני היגות מתונה ואחראית בשטחים המחוזיים, מנהיגות שתבוא במקום אש"פ. ומה שקרה הוא שבשטחים ה-מוחזקים קמה הנהגה קיצונית יותר מאש"פ, ואני אומר היום במלוא ההכרה, כמי שאינו לגמרי בור בעניינים האלה: אני משוכנע שאפשר להגיע היום להסכם עם הנהגת אש"פ על סמך העקרון של הכרה הדדית. זה קל יותר מאשר הסכם כלשהו עם ההנהגה בשטחים המוחזקים. לכן אני מציע לא לזלזל בדברים שמצא לנכון לומר מר בסאם שקעה, שהוא נציג בכיר, ואולי הנציג הבכיר ביותר והמוסמך ביותר כיום בשטחים המחוזיים אין להתעלם מהודעתו. אני חושב שבסאם שקעה הוא היום הדובר הראשון, העליון, מספר אחד בשטחים ה-מוחזקים והוא מקובל בתור כזה על כל תושבי השטחים המחוזיים. אל תזלזלו בהודעות האלה. חישבו מה הן מלמדות.

הייתי רוצה לומר כמה מלים על השר, המיועד ע-דיין, יגאל הורביץ, צר לי שכרגע איננו כאן.

שמאל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
הוא שומע אותך מלמעלה.

(קריאה: הוא ישנו)

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני שמח לראותך כאן מפני שאני רוצה לשאול אותך כמה שאלות ואני מציע שאחיה תהיה המשיב לדיון זה מטעם הממשלה, מפני שאני חושב שיש כמה שאלות שאחיה חייב להשיב עליהן. אני נותן לשר תקופה של שלושה חודשים בממשלה הזאת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
עם שבתות או בלי שבתות?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני חושב שהשר הורביץ הוא אדם מאוד פיקח ונבון, ולכן יעזוב את הממשלה הזאת בעבור שלושה חודשים, אם תהיה עדיין קיימת, ואני מטיל ספק גדול מאוד בכך. אני חושב שאחרי שלושה חודשים הוא יע-זוב את הממשלה בטריקת דלת, כשם שעזב אותה ב-פעם הקודמת.

אולם המינוי הזה מעורר בכל זאת, נוסף לבעיות הרעיוניות, הכלכליות והחברתיות, גם כמה שאלות אישיות. השר הורביץ, כשר התעשייה, המסחר והתיי-רות, ויתר על עסקיו המסופעים והמוצלחים — כך אר-מרים לי — למען בני משפחתו; אולם יום אחרי שנשט את תפקיד שר המסחר, התעשייה והתיירות חזר לעסקים האלה במלוא המידה. האם אין זה עושה פלטת סדרי שלטון תקינים? אני מניח שגם עכשיו הוא יעביר את עסקיו לבני משפחתו, ויום אחד אחרי שינטוש את ה-ממשלה ישוב לעסקיו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
לפי דברייך הוא יישאר בממשלה שלושה חודשים בלבד.

יוסף רום (הליכוד):

וכמה מהם עשו זאת? חבר-הכנסת אבנרי, כמה מהם עשו זאת?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

לא עשו זאת. אני מודיע שהם לא עשו זאת.

אנו נזהל את הוויכוח בכל פורום גדול, בכל פור-רום בינ-לאומי. לא נגמיר את קולנו. כשם שחשפנו פשעים על-ידי אנשים המכונים את שם צה"ל — אנו נר-קיע, נגנה ונביע את תיעובנו.

יוסף רום (הליכוד):

איך אתה לא מתבייש להשוות את שני הדברים ה-אלה?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני משווה בהחלט. פושע מלחמה הוא פושע מלחמה, מכל הסוגים.

יוסף רום (הליכוד):

תתבייש לך.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

פושע מלחמה הוא פושע מלחמה, ויהיו המדים ש-הוא לובש אשר יהיו.

יוסף רום (הליכוד):

דובר אש"פ, מאה אחוז.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

ורק מי שמגנה פשעי מלחמה המכונים את צה"ל ומכתימים את מדי צה"ל יש לו הזכות לגנות כפי שאני מגנה ומוקיע בלי כל הסתייגות פשעי מלחמה המבוצעים על-ידי הצד השני.

אולם אני רוצה להעלות פה שאלה פוליטית ולהביא אותה לפני הבית: מקובל היה על כולנו לומר לפני שתיים-עשרה שנה כי אש"פ הוא גוף קיצוני, ואילו ה-אוכלוסיה בשטחים המחוזיים היא הציבור המתון בקרב העם הפלשתינאי. והנה זמן קצר אחרי הסכמי קמפ-דייוויד, אחרי תכנית האוטונומיה של מר בגין — שלא לדבר על הפרובוקאציות המתמשכות באלון-מורה ו-על מעשים דומים — התהפך המצב, וזו תופעה שיש לתת עליה את הדיון. אילו היו מתנהלים בכנסת הזאת דיונים רציניים על השאלות הגורליות של עם ישראל, היינו נותנים את דעתנו על כך, כיום המצב הוא שבאש"פ יש התקדמות הרגתית, איטית, מתמדת לעבר עמדות מתונות יותר, ואילו בשטחים המחוזיים יש תהליך הפוך של הקצנה, וכיום ההנהגה בשטחים המחוזיים היא קי-צונית יותר מאשר חלקים גיכרים באש"פ.

לפני שבועיים היינו בוועידתו של בועידה שנקראה על-ידי כתב-העת הציוני "ניו-אאוטלוק". היתה שם תופעה המאשרת את התהליך הזה. אנשי אש"פ הרשמיים, בעלי תפקידים רשמיים בצמרת אש"פ, ביניהם איסאר סירטאוי וג'רי סברי — שני אנשים בעלי תפקידים ב-כירים בהנהגת אש"פ — הוזמנו לכנס וקיבלו את ההז-מנה ורצו לבוא, וממשלת ארצות-הברית סירבה לתת להם ויזות. אינני יודע אם ממשלת ישראל השפיעה על ממשלת ארצות-הברית לעשות כן, אבל עובדה היא ש-אנשים אלה רצו לבוא, וכאשר נזנעו הדבר מהם מסרו הצהרות לשם קריאה במקום, ונציג פלשתינאי בכיר מ-

החלטה שלו כשר החקלאות לא ייתכן שלא תשפיע ב־מישרין על מצבו הכלכלי האישי, זה הרי דבר שלא יית־כן בשום מדינה מתוקנת. אינני מכיר שום מדינה בעולם שדבר כזה אפשרי בה. הצעתי עוד בזמן המערך, לא ב־ממשלה הזאת, אלא בממשלות המערך הצעתי הצעות חוק בעניין זה כדי למנוע תופעה כזאת.

אהוד אולמרט (הליכוד):

וחבר כנסת שיש לו עתון והוא עושה תעמולה ב־כנסת בשביל העתון שלו, האם זה בסדר?

יגאל הורביץ (הליכוד):

אני חייב לומר משהו. הממשלה הראשונה ביקשה לקבוע סידורים לכך, ומינתה ועדה בראשות שופט בית־המשפט העליון והיא קבעה סדרים. אני מילאתי בדיוק אחרי מה שהיא קבעה. אם זה שוב לא מספק אותך, אז אתה סתם מדבר על סדר וחוק ומחפש מתחת לאדמה ל־הרשיע אחרים. לא חזרתי לעסקים. מסרתי אותם לבנים. גם אם אהיה עשר שנים מחוץ לעסקים שנים, אני לא זקוק לבכסים. אני לא חיי על הנכסים האלה, בניגוד לך. נתתי את הנכסים לבנים שלי בלב שלם ולכל השנים, נתתי להם את כל עסקי.

אהוד אולמרט (הליכוד):

למה כל זה? העובדות בכלל לא מעניינות אותן.

חיו"ר י. מ. אברמוביץ:

חבר־הכנסת אבנרי, זמנך עבר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

השר שאל, אני רוצה לענות.

חיו"ר י. מ. אברמוביץ:

עוד מעט ישאל מישהו אחר. זה לא ייגמר. אתה צריך להפסיק.

יגאל הורביץ (הליכוד):

לא חזרתי לעסקים. זאת עובדה. אם זה לא מספק אותך ולא מספק את יגאל לביב, זה חבל, אני לא חוזרת ל־עסקים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

הייתי מציע לך, השר הורביץ, כיוון שהדברים ח־שובים וגם עקרוניים והם חשובים לך וגם למדינה, ש־אתה תפרסם על־כך הודעה מפורטת.

אהוד אולמרט (הליכוד):

הרי זה לא מעניין אותך.

חיו"ר י. מ. אברמוביץ:

עליך לסיים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אשמח לשמוע את תשובתך.

חיו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת שריר, ואחריו — לחבר־הכנסת פלאטו־שרון.

אברהם שריר (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אשר לדברי קודמי על הצהרות ראש עיריית שכם, הצהרות גינני שנמסרו בתגובה על דבריו, הרי לא בהצהרות גינני אנו עוסקים כאן. בטחון מדינת ישראל נתון בידי צה"ל ובידי מ־שלת בגין. כשמדובר בהצהרות גינני, מלבד המלים, אנחנו צריכים שיהיה לנו גם על מה לסמוך, וכל י־שי

אהוד אולמרט (הליכוד):

זו תמיד הבעיה אצל אורי אבנרי, כי הכול בלוף. הוא אפילו לא בדק את זה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

על העסקים שלך מוטב לא לדבר, אבל מדי פעם ב־פעם מדברים עליהם.

אהוד אולמרט (הליכוד):

דובר אש"פ בכנסת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

בלה־בלה־בלה.

יום אחרי שינטוש את תפקידו כשר האוצר, יהיה זה מתי שיהיה, הוא יחזור לעסקי, ואני מעלה את השאלה בכל הידידות. אני רואה את עצמי — מצדי על כל פנים — כידידו של יגאל הורביץ, ואני מעלה את השאלה הזאת בכל הידידות: האם דבר זה מתיישב עם סדרי שלטון תקינים?

השר הורביץ ידוע כבעל קרקעות בשטחים המוח־זקים, האם החזקת קרקעות כאלה עלולה להשפיע על הצבעות בממשלה בעניינים לאומיים גורליים? אני מ־ציע שהשר הורביץ יתייחס גם לנקודה זו בתום הדיון כי היא חשובה ומטרידה.

רוני מילוא (הליכוד):

אפשר לקרוא קריאת־ביניים?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

בבקשה.

רוני מילוא (הליכוד):

האם שר מושחת, שאין לו עסקים או שאינו קשור לעסקים, אינו יכול לעשות מעשים שלא ייעשו, והאם לא ייתכן לעומת זאת ששר שיש לו עסקים ושהוא אדם ישר והגון לא יעשה שום מעשה שיהנה ממנו באופן אישי?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

לא. אם ננתק את זה לרגע מהעניינים האישיים ו־נעלה את הבעיה באופן עקרוני, התשובה היא: לא. ו־אומר לך מדוע. בשעתו ייחסתי לשר משה דיין דברים מסויימים בעודו חבר הממשלה. זה עניין אישי. אם צדקתי — ואני חושב שצדקתי — זה היה דבר פסול. אבל דבר אחר הוא העניין הנדון, ניקח את הדוגמה של שר החקלאות, בלי קשר לדעותיו. במדינה מתוקנת לא ייתכן שאדם יתוּק עסק אישי גדול בעודו ממונה מטעם הממשלה על אותו תחום, כאשר לא ייתכן כלל לנתק הכרעות, וכל החלטה של שר החקלאות —

אהוד אולמרט (הליכוד):

מה על חבר הכנסת המנהל מעל דיון הכנסת ת־מולה לעתון המסחרי שלו כדי לשפר את התפוצה של העתון? הנה את זה עושה חבר־הכנסת אבנרי. כל נא־ר מיו משרתים את התפוצה של עתונו. מה מצבו של חבר כנסת שעושה מעל במת הכנסת תעמולה לעתון שלו?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

תגיש הצעה לסדר־היום, אני אענה לך.

כאשר שר החקלאות מחזיק בעסק פרטי שלו וכל

משה שחל (המערך):

אני רוצה רק לבקש ממך לייחד פרק ליחס של ח-בריו של השר ארליך בתוך המפלגה הליברלית.

אברהם שריר (הליכוד):

חבר-הכנסת שחל, כאן לא תכנית "כבקשתך", כאן הכנסת. אילו היתה כאן פינה "כבקשתך", הייתי נענה לה. פנה אל הראדיו ובקש את התקליט שאתה רוצה שינגנו לך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

איזו תכנית "כבקשתך"? זו תכנית "ציקוי ראש".

אברהם שריר (הליכוד):

אני מקווה שחבר-הכנסת שחל, יושב-ראש סיעת המערך, בא על סיפוקו.

אדוני היושב-ראש, לאחר שיושב-ראש הקואליציה יאפשר לי, אני רוצה להמשיך בדבריי. אני רוצה לחזור ולומר, אדוני היושב-ראש, שאם יש פגם בחיפוקה של הממשלה, אם יש ביקורת שצריכה להיות מופנית לשר זה או אחר, נכיר בכך שהממשלה כולה, על כל שריה, לא השתדלה להקל על מלאכתו של שר תאוצר; היא לא השתדלה לתת לו את הגיבוי המתאים שבלעדיו שום שר אינו יכול לפעול. כל שר ראה רק את העץ שבגן שלו. (קריאות מספסלי המערך: נכון, נכון.)

ההסכמה שבאה מספסלי המערך, אינני בטוח שהיא מסייעת לי. הייתי מוותר על ההסכמה הזאת.

לשמחה ארליך היו רעיונות טובים, היו הצעות טובות, היו תכניות טובות.

מנחם הכהן (המערך):

רק לא חברים טובים.

אברהם שריר (הליכוד):

אתה מדבר מתוך נסיון אישי, בוודאי.

לא נתנו לשמחה ארליך להוציאם לפועל, ועל כך יש להצטער.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
מי לא נתן לו?

אברהם שריר (הליכוד):

העם נתן בנו אמון, אדוני היושב-ראש, והממשלה הזאת, כפי שאמרתי קודם, הביאה שלום ואף תביא לי-שינויים מרחיקי לכת ולרפורמות מצוינות בתחום הכלכלי והחברתי. לשם כך אנו צריכים שיתוף כולל. ברירת הדרך ליגאל הורביץ ידידנו היא שיוכה לשיתוף פעולה ולאומץ, ואני יודע שיש לו אומץ, להוציא את תכניתו לפועל. אסור לגעת בסקטור אחד בלבד, אבל הבשורה צריכה להיות בשורה של יתר מאמץ, קרבנות וויתורים של כולנו לכל אורך הדרך. יש כאלה שייקראו לויתורים רבים יותר, יש כאלה שייקראו לפחות ויתורים. לציר-ציל מייחסים את האומרה המפורסמת: דם, יזע ודמ-עות. אני חושב שאתה, יגאל הורביץ, תוכל לומר, כאשר תבוא למלא את תפקידך ותתחיל במשרתך: קרבנות, קרבנות וקרבנות, קרבנות במאמץ משותף וכולל. כל אחד לפי יכולתו וכל אחד לפי אפשרויותיו. ממשלה זו עשתה שינויים חשובים מאוד בשורותיה, עליהם אנו צריכים לברך, וודאי שיש לתת לממשלה זו את האפשרויות לצאת ל-

הנפש שמטיפים למדינה פלשתינאית וטוענים שבכך י-בוא קץ לסיכסוך ולמלחמות במזרח התיכון, מוטב ש-יראו מה מצפה לנו כאשר שקעה ואחרים יהיו בראש השלטון של אותה מדינה פלשתינאית מיוחלת.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לכל אלה ה-עוסקים בטוטו: כמה זמן עוד נותר לממשלה הזאת; יש המעריכים זאת בימים, יש המעריכים זאת בחצי שנה ויש המעריכים זאת בשלושה חודשים. כולם יתבדו. ר-אם מכניסים עכשיו לתוך הטוטו את יגאל הורביץ, כמה זמן ישהה בממשלה ומתי יטרק את הדלת, נאמר להם שלא יתנבאו בטרם זמנם. מוטב להם, לאותם חכמים, לחכות ולראות.

אני משיבנע שממשלה זו תוליך אותנו לבחירות ב-מועדן, ועד למועדן של הבחירות תוכל הממשלה הזאת להוכיח, אדוני היושב-ראש, לא רק את ההישג ההיסטורי רב-החשיבות של הבאת שלום, אלא גם הישגים רבים בתחום הכלכלי.

שמאל טוליידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):

מה שאתה אומר רשום בפרוטוקול.

אברהם שריר (הליכוד):

בוודאי רשום בפרוטוקול מה שאני אומר ומה שאתה אומר, וההיסטוריה תשפוט.

אדוני היושב-ראש, אני מבין לכאבם של אלה ש-דיברו לפני, ובמיוחד לכאבו של ראש האופוזיציה, שהגה חלומה שהוא חלם עליו ובנה אותו על חולות בודדים נגזו ונעלם. אין משבר ממשלתי, אין בחירות, יש ממ-שלה ושמעון פרס לא ראש הממשלה. אני יכול להבין לכאבו, אבל האם כל זה הצדיק נאום ברמה כזאת? כי שאין מה לומר מוכרחים לרדת לרמה כזו של תרפות ו-גידופים ולנימה אישית? הכנסת לא שמעה זה זמן רב נאום ברמה כזאת, ובמיוחד לא מראש אופוזיציה. צר לי מאוד, אבל אני חושב שכל הכנסת מתאחדת בכך ש-זה היה אחד הנאומים שחבר-הכנסת פרס היה בוודאי מע-דיף לולא נכנס ל"דברי הכנסת". כאשר יקרא אותו יצטער על כמה וכמה דברים. הוא עשה חשבון תגרי עם מעמד הדמוקרטים בממשלה. הוא גם לא שח את התיקים ש-יש למפד"ל. אבל מוטב שנוכיר לשמעון פרס ולחבריו, שלמעריך יש היסטוריה ארוכה מאוד של הסכמים קוא-ליציוניים שלא היתה מביישת שום תגרון בשום שוק. ובכן, מי מטיף למי מוסר. מי שיש חמאה על ראשו מו-טב שלא ילך בשמש. ונאמר לחבר-הכנסת שמעון פרס שלא ידוג דגים במים עכורים, וכשהוא בא להטיל הש-מצות באחרים, נזכיר לו הכתוב: טול קורה מבין עיניך

רבתי חברי הכנסת, אשר לסעיף העומד לפנינו, נזכיר לעצמנו שהשר שמחה ארליך אשר עמד תחת שבט הביקורת של רבים כל-כך, הרי אם נהיה כנים עם עצ-מנו נודה בכך שווה מלאכה קלה מאוד לתלות את ה-קולר בצווארו של איש אחד, לתלות בצווארו את כל חילי המשק, וזה מלאכה קלה מאוד.

משה שחל (המערך):

מוותר לי לקרוא קריאת-ביניים?

חיו"ר י. מ. אברמוביץ:

בבקשה, חבר-הכנסת שחל.

הצינויות בציבור. חוסר אמינותה של הממשלה בכל התחומים, החל בתחום הכלכלי, בוכרנו שעם המהפך הביטיח לנו שר האוצר היוצא שמדינת ישראל תהפוך ל-שווייץ של המזרח התיכון; חוסר האמינות בתחום המדיני, שבו עושה הממשלה היפוכו של דבר אשר הביטיח: חבריה כשדרשו אמונו של העם בשעת הבחירות; חוסר אמינותה של הממשלה בתחום החברתי, בראותנו שכל הבטחותיה בתחום זה חלפו עם הרוח; חוסר אמינותה בנוגע להתחייבויותיה הקואליציוניות, ודוגמה לכך המשחק המכוער לאחרונה בקשר לתיקון חוק ההפלות — כל אלה מביאים אותי לומר שאינני רואה לפני ממשלה כגוף אחיד מתפקד, בעל אמינות וכוח לשלוט במצב.

לצערי, אינני מאמין שהמצב יתוקן עם מינוי סגן ראש ממשלה נוסף לממשלה הזאת. והרשו נא לי בהקשר זה להשמיע הערה בנוגע לתיק ההסברה אשר בסופו של דבר לא מצא לו גואל. יודע אני כי רצו ליצור תיק הסברה כדי לספק איוו תביעה של שותף קואליציוני. זה מקובל. אך אני כשלעצמי סבור שתיק הסברה נחוצ לגופו של דבר. עודני זוכר את דבריו של ראש הממשלה כשהיה באפוזיציה, עודני זוכר יפה את דבריו על הצורך בהסברה מתאימה במצבים מדיניים, שהיו הרבה יותר טובים מאשר מצבנו כיום. אני זוכר ממש לה שעתה נסיון בעבר למנות שר הסברה. אני אף יודע שההתייחסות לשר החוץ האחרון של מדינת ישראל כלארש צוות הסברה לא היתה תמיד חיובית, ומסופקני אם הוא ראה את כוחו דווקא בתחום זה. והרי נעשו נסיונות לצרף לו מישורו שיעסוק בהסברה. וכשמסיבות אלה או אחרות כבר הגיעו לכלל הכרה שיש ליצור תיק הסברה, משרד הסברה, הדבר איננו מתבצע מפני שגם בשעה קשה זו לישראל, שבה ההסברה נחוצה והכרחית לנו ביותר, אין אפשרות להתגבר על בעיות משרדיות, ושום משרד ממשלתי איננו סבור שמותר לו למעט נדבך אחד לעשות נסיון להסברה מתאימה. אינני סבור ששר הסברה הוא הוא שצריך לעמוד בשער ולהסביר באנגלית או בעברית, תפקידו לארגן את ההסברה, לדאוג לה, למצוא לה אנשים ודרכים, ואם פלוגי איננו מתאים, תדאגו לאחר, אבל להסברה תדאגו. אך גם זה לא נעשה.

אף כי אין הממשלה מתפקדת כראוי הרי יש התפתחויות והתחייבויות שהגיעה אליהן אותה ממשלה, ויש תאריכים כאשר באים ומחליפים את שר האוצר ומינסים להעמיד בראש משרד זה, כלומר בראש המדיניות הכלכלית של ישראל, שר אוצר חדש, את חברי הכנסת יגאל הורביץ. רבים תולים בו תקוות שיוכל לתפקד ואולי

רך ברגל ימין, כשלשמחה ארליך יהיה חלק נכבד מאוד בעבודת הממשלה, כדי ימינו של ראש הממשלה, כשותפו הבכיר, וכשרונותיו המצויינים יאפשרו לו את תרומתו הרבה-משמעותית לעבודת הממשלה ולחיוזקה.

ובכן, אדוני היושב-ראש, השינויים הם ברוכים. הממשלה יוצאת לדרך ברגל ימין, ואני חושב שלכולנו מותר להתאחד באיחולי הצלחה ובברכת הדרך לממשלה הזאת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברי הכנסת שמואל פלאטו-שרון, ואחריו — לחברי הכנסת קלמן כהנא.

שמואל פלאטו-שרון (פיתוח ושלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהמשך לכשלונו התכנית הכלכלית של מר ארליך, אשר הביאו את המדינה לשפל הידוע לכול, חושב אני שמחובתנו לתת הודמנות לממשלת הליכוד לנסות להביא את המצב הכלכלי וליישם סוף כל סוף את התכנית הכלכלית הליברלית שלה.

אני מקווה שבנוסף לצעדים שמר הורביץ כבר הודיע עליהם, ישכיל באותו זמן לעודד את ההשקעות לקידום התעשייה והחקלאות ועלידי כך להשיב את הארץ מן בישראל אשר יאפשר למשקיעים זרים להביא את הונם אלינו.

אני מקווה שמר הורביץ לא יילחם באינפלציה רק עלידי שיטות צינון הכלכלה, אלא ידע גם לקדם את תחומי המפתח של כלכלת המדינה. אני נותן בו את אמוני.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברי הכנסת קלמן כהנא, ואחריו — לחברי הכנסת שולמית אלוני.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בבואי להחליט היום על עמדותי כלפי האירגון מחדש של הממשלה של הובא לפנינו, עלי להודות שאינני רואה את הממשלה כראות גוף אחד, אחד ושלם. בוודאי יבין כל אחד ש-אין אני יכול לראות אותה באור כזה. נדמה לי שלכל היותר יש שרים במשרדים מסויימים הממלאים את תפקידם, ואף בנאמנות וברצון טוב, אבל ממשלה כממשלה, כה, כגוף אחד, איננה קיימת. זה בא לידי ביטוי ברור וגלוי באותם חילוקי דעות הפורצים החוצה ובצורה שחילוקי דעות אלה מגיעים לידי ביטוי. ממשלה זו, שידעה כמה התפתחויות שרים ממנה, מלווה באיומי התפתרות על רקע של חילוקי דעות בשאלות גורליות ומכריעות ביותר. הדברים אינם באים לכלל הכרעה חריגה-משמעותית כראוי. אבל לא זה בלבד מביא אותי לקבוע שלא קיימת ממשלה כגוף אחד. עוד יותר מדיאגה העובדה שאין אנו מרגישים כלפי פנים וכלפי חוץ תיפקודה של ממשלה.

דרך תיפקודה של הממשלה מביאה אתה הידרדרות מוסרית ורוחנית ואין איש שם לב לכך. כל הדברים המתרחשים מדי יום ביומו במדינה זו אין דואג להם, אין מי שתושב מחשבה כל שהיא היאך להתגבר על התופעות האלה. דרך תיפקודה של הממשלה מגבירה את

היום מאות לירות, "הרצלים", כמו שבעבר החזיקו גרור שים שנקראו שקלים.

אני חושבת שיש להפסיק את הורמת המיליונים, את המיליארדים המבוזבזים, לגדה המערבית. ממשלת ישראל לא סיפחה את הגדה. מה שאנחנו עושים שם, אנחנו בונים שם מבנה גזעני מובהק, שבו ליהודים יש זכויות ולערבים אין זכויות. את האדמה שלקחו מה-ערבי, לא היו לוקחים ממני, אף-על-פי שהאנשים שלקחו מהם אוהבים אותי בדיוק כמו אותם, כי אני יהודיה. מן האחר לקחו כי הוא ערבי. כאשר לוקחים מן הערבי ונותנים ליהודי, הרי זה מעשה של גזנות. ואם ליהודים שגרים שם יש זכויות ולערבים שגרים שם אין זכויות, הרי זאת גזנות ואין מקום לתת כסף לדבר הזה, כי נצטרך לחסל אותו. ודאי לא לבזבזו הנורא, ודאי לא לאיזמים שפה תהיה "אלטלנה", ואונסים את הממשלה ואת הציבור לזלזל בפסקדין של בית-המשפט העליון.

אני מקווה, אדוני השר, שתפסיק את הורמת הכספים מ־תחת לשולחן לציבור הגדול של האוכלים ואינם עושים, אשר בניהם ובנותיהם אינם משרתים בצבא. כוונתי לכל אברכי אגודת ישראל למיניהם, האנטי-ציונים, המקימים בכספים של משלם המסים הישראלי "חדרים", שמלמדים בהם ביידיש, היום, מנותקים מאתנו, ומגדלים דור של לא משרתים בצבא ועל זה הם עוברים לנו כדי להוכיח את צדקתם. אני חושבת שאתה יכול לעשות זאת היום, בשעה זו, במצוקה זו, לעשות מהפך רציני.

אני רוצה לומר לך, אדוני חברי-הכנסת הורביץ, השר בקרוב, שרבים מהחברים שלי רצו להפגין לפני המפלגה הליברלית כאשר עמדו לדון בעניין ארליך בסיסמה: אנחנו רוצים את דב יוסף, לא שרוצים את הצנע של דב יוסף. אבל אני מודיעה לך שמאותו רצו לצאת בסיסמה: אנחנו רוצים את דב יוסף; כי הציבור עייף מהחמירות והבזבזנות והחיים על השרירים של הערבים ועל הכסף של האמריקנים. אנחנו חיים על שרירים של עבודה זרה ועל כסף זר. הצעירים הישראליים עוסקים ב־"שמאטעס", מוכרים כל מיני סמרטוטים ברחובות, עוסקים ב"לופט געשפטן" ובבורסה, וגם הם מתעניינים מזה. צריך להקים בריגאדות של עבודה, ואתה יכול לעשות זאת אם יהיה לך אומץ-לב. אינני יודעת אם לא ישימו לך מכשולים בממשלה הקיימת, כי כל שר בממשלה הוא לוויין בפני עצמו עם מערכת עצמאית. אתה יכול להצליח אם תלך ישר אל הציבור.

אינני הולכת להצביע בשביל כל השינויים האלה, אינני יודעת בשביל מה נחנץ סגן לראש הממשלה. ראש הממשלה היה חבר ועדת החוקה, חוק המשפט כאשר נתקבל חוק יסוד: הממשלה. היה דיון אם לעשותו לחוק נוקשה. אמרו שכיוון שמכנים את חוק יסוד: החקיקה, אין צורך בכך. והנה פה פתאום שינויים לצרכים פרסוניאליים, וכך משנים קונסטיטוציה.

ההסברה שאני שומעת מפי השר נסים — חסד יעשה אתנו אם לא יסביר. אין צורך בדברים האלה. אבל הציבור מוכן היום, ואתה הולך היום עם קרדיט גדול ואתה צריך לפתוח פתח ברוח שאינה מתחשבת בממשלה הזאת בלבד, אלא רק את הממשלה תבוא אחרי-כך תוכל ללכת בדרך שתבא את המשק והחברה, מפני שגם מבחינה משפטית וגם מבחינה חברתית וגם מבחינה מור-

אף אם יכאיב לרבים מאתנו הרי ינסה להוציא עגלה זו מן הבין אשר אחרים הכניסו אותה לתוכו. לצערי, נוצרה בציבור איוושהי היסטוריה, אי-אלה פחדים חד-שים אשר עלולים להקשות מאוד על תפקידו של שר האוצר החדש. בהימנעותי מהצבעה, אף כי אינני מתוודע כיה של ממשלה זו, ברצוני לתת לפחות עידוד מועט זה שבידי לשר האוצר, מתוך תקווה שימצא את הדרך הנכונה לנווט את הספינה הזאת בים כלכלי סוער. הנני מדגיש את התקווה שימצא את הדרך הנכונה — פירושו של דבר שיבין וידע כי לא על חשבון ציבור עמל ולא על חשבון של מעוטי יכולת, ולא על חשבון של שכבות חלשות מבחינה כלכלית אפשר להבריא כלכלתה של מדינה זו. בהחלט מתבקשת ממנו, כאחד הצעדים הראשונים, גם המחווה של התאמת קיצבאות הביטוח הלאומי להתייקרות שחלה. אני רוצה אף לקנות שחברי הממשלה והקואליציה לא יפריעו לו בתפקידו יותר מאשר חברי האופוזיציה, ומתוך רצון טוב זה אמנע היום מהצבעה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת שולמית אלוני, ואחריה — לחברת-הכנסת גדעון האוזנר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושבת ש־ממשלה זו צריכה ללכת. נעשה, עם חברים אחרים, כל מה שאפשר כדי להוליך אותם מתפקידם. אבל כל עוד היא יושבת, חובתנו לדאוג לכך שהיא לא תשאר אדמה חרוכה וכיוון שאיננו רוצים שתשאר אדמה חרוכה, ואנחנו עדים להתפוררות מוחלטת של הרקמה החברתית והכלכלית, חובתנו — ואני מצטרפת לכל אלה שיעזרו לשר האוצר לעשות למען שיקומה והצלחה של הכלכלה הישראלית. אני מקווה, אדוני שר האוצר, שיהיה לך האומץ להביא דברים לא פופולאריים. אני מקווה שיהיה לך האומץ, והעם מחכה לך, לומר, ולא בסודי סודות אלא בהסברה פתוחה וגלויה, מה הדברים שיעשו, וכי תקום לאלתר מועצה לאומית של הממשלה יחד עם ההסתדרות התיכונה העברת 30,000 עובדים מיתורים מהשירות הציבורי. לא צריך להבהיל אותם. צריך להבטיח להם את כל הזכויות הסוציאליות. יש להוציא אותם אולי לשנה חופשה ללא תשלום. יש כיום אפשרויות לעשות את ההעברה הזאת, אם לצורך בנייה להשכרה, אם לצורך בניית שדות-תעופה ואם לצורך הכנת תשתית נוספת לייצור. שום מפעל בודד לא יכול לפטר אנשים. רק במערכת של מיבצע לאומי להבראת המשק ולחסכון במשק זה אפשרי. אני מקווה שיהיה לך האומץ לעשות זאת.

אני מקווה שיהיה לך האומץ לשנות את המטבע. האינפלציה גרמה לכך שהאנשים מזולזלים בכסף. כיוון שצריך לשלם מאות לירות בעד מצרכים יומיומיים ומ־קבלים שכר של אלפים אבד לאנשים קנה-המידה. יש להחליף את הכסף, כמו שעשו הצרפתים בפראנק החדש. אינני יודעת אם צריך להפוך מאה לירות לעשר לירות ועשר לירות ללירה אחת, או אפילו מאה לירות ללירה אחת, אבל יש להחזיר את הרפסקט, את הכבוד, גם ל־עבודה וגם לכסף. יש צעד חשוב לעשותו מבחינה פסי-כולוגית, חשוב באופן יוצא מן הכלל. האנשים מחזיקים

אירגונים שלמים עלו על דרך של אלימות ואיומים. לזה הגענו בישראל, וכל זה בשעה שניתכות עלינו מכות מדיניות זו אחר זו. הלא זהו תהליך. יד אויבינו גוברת וידנו יורדת.

אלה אינן תופעות מקריות — הבידוד שלנו, הקשיים בארצות-הברית, הקשיים במדינות השוק האירופי. למרות תהליך השלום, שנחנו לו יד ונשאנו אותו על כתפנו, ולהשגתו הקרבנו כליכך הרבה, הוא כאילו נשכח ב"עולם ואנחנו מוצגים כתוקפנים ושאפי טריטוריות.

בתהליך זה הושמעה הצהרה חמורה מאין כמוה מפי דובר רשמי מצרי על ירושלים. הציבור חיכה ש"הממשלה תגיב עליה. אבל הממשלה לא הגיבה בפומבי על אותה הצהרה קוראת תגר לגבי ירושלים. היש לתת פלא על כך שראש עיריית שכם קיבל השראה לדברים הנפשעים והמופקרים שהשמיע לפני האלוף דני מט? הממשלה נראית כמנוחקת מן המציאות וכחסרת יכולת להנהיג, ולכן העם מבולבל.

עכשיו מגיע אל הגה המשק אדם שאנחנו מכירים אותו שנים רבות, האיש המיועד להיות שר האוצר, יגאל הורביץ. הוא דמות מוכרת גם ביכלתו האישית גם בהבנת תהליכי המשק, גם בגישתו ובסגנונו הישירים, הפשוטים, וכן בשכל הפשוט והישר שלו.

משה שמיר (בנא"י):

בשכל הפשוט והישר הזה התפטר מן הממשלה לפני כמה חודשים.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אני מעדיף לחשוב על שובו לממשלה כעת ועל מה שיוכל להעניק לה. אם יתבע מכל הציבור לשאת בעול, אני תוזר ואומר — מכל הציבור, לא רק מאלה שאפשר לקחת מהם; אם הנטל יוטל על שכם הכול ואם הפגיעה בבשר החי ששמענו עליה ושלצערנו אין מנוס ממנה תהיה בראש וראשונה בשכבות השומן, עוד לפני שכבות הבשר — אז יש תקווה למשהו.

אבל ידידי מר הורביץ, לשם מה אתה רוצה קא-בינט כלכלי? ממי יורכב קבינט זה? האם לא יהיו בתוכו אותם שרים שידעו היטב לאן יגיעו במדיניות הבזבזנית, שנתנו לעצמם דיין-וחשבון לאו הם מוליכים את החברה והמשק הישראלי? הרי זה אותו צוות ש"התיר יבוא, שחי בביזבז, שצעם עיניים בפני תופעות כלכליות. היכן הבטחון שאותם האנשים רק מפני שיעמוד בראשם איש אחר יוכלו בן לילה להפוך ב-180 מעלות את הקו שלהם לשנות לחלוטין את כל הגישה שלהם ומעכשיו והלאה יישמעו לעצות שמר ארליך הש"מיע באזניהם? הרי הוא איננו אשם. לא תכניות חסור לה, לממשלה; כושר ביצוע היה חסר לה. השרים פעלו בניגוד לתכניות, תוך ביזבז וזלילה, והם ידעו מה המורד שהמשק מתגלגל בו על-ידי המהלכים שלהם. האם הם יהיו קאבינט כלכלי?

סרית אנחנו עומדים לפני מצב שאם לא תהיה בו מהפכה גדולה, כל מדינת ישראל תהיה מה שקוראים "פוט גוט", אפיוודה, בהיסטוריה של העם היהודי. יש להציל ממצב זה ולהתחיל לעבוד. זאת לא בושה לעסוק בדברים פארטיקולאריים יומיומיים וקטנים, אך יש לעשות זאת בהיקף ממלכתי ותוך כדי פנייה אל הציבור, תוך הבהרה מלאה של כל תכנית וכל צעד. אני מוכנה לעזור לך בזה.

יגאל הורביץ (הליכוד):

תודה רבה.

הו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, ואחריו — לחבר-הכנסת רובינשטיין.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מי שרוצה להעריך ולשפוט הנהגה בישראל יסתכל קודם כול בתגובות הציבור ובמצב רוחו של העם. עמנו לומד מהר מהנהגתו והולך בעקבותיה. הוא מסוגל להישגים עצומים, להתרוממות ולהקרבה כשהוא נתבע לכך, והוא עלול להידרדר ולרדת כאשר הנהגה מתרופפת ומרפה ידה. כך היה בישראל לפנינו, בזכות זה נשאנו עם, כך המצב גם היום. לכן נמשל העם הזה לכוכבי השמיים ולעפר הארץ. בהנהגה המקרינה השראה, מקנה בטחון ומעוררת אמון, יכול העם להגיע להישגים שהעולם כולו משתאה להם; כאשר הנהגה נותנת לעם דוגמה רעה באים ירידה והידרדרות.

העם הוא היום מבולבל, מתוסכל, נבון והולך קדור-גנית. במשך חודשים עוסקים שרי ישראל בעיקר בעניינים פרסונאליים ובחתיירות אישיות. ממש חרב איש ברעהו. הכול קמים פרש; שר החקלאות מאיים בפריי-סוד. שר החוץ כבר פרש; שר הפנים הוציא מפיו דבר תבונה על כך שאם פלשתינאים מסוימים יחזרו ב"תשובה נוכל לדבר גם אתם — ומייד הסתערה עליו הממשלה כולה. השר ארליך געשה לשעיר לעזאזל של תבריו שלא שמעו בקולו. זה טראגי שממשלה בראשותו של מר בגין, שאנחנו מכירים את כוח הנהגתו, הגיעה למצב כזה.

בתוך המדינה פנימה גוברת אלימות כשיטה יחידה של מאבק יעיל. מי אינו מאיים היום? מי אינו נוקט אמצעים אלימים על דבר קטן כגדול? לא רק גוש-אמונים. זוגות צעירים, אירגונים שלמים — — —

משה שמיר (בנא"י):

איפה ראת את גוש-אמונים נוקט אמצעים אלימים?

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

הוא מאיים שינקוט, שלא יישמע לפסק-הדין. אני שומע אותם בטלוויזיה, את קצובר ואחרים.

משה שמיר (בנא"י):

אבל הוא לא נקט אמצעים אלימים.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

חבר-הכנסת שמיר, כאשר אומרים שלא יישמעו ל-פסק הדין — מה פירוש הדבר?

בדעותיו כלפי חוץ נהפך כיום לבדיחה שאיש אינו שם לב אליה; זה לא רק עניין של סמכות ראש הממשלה להתחיל תיקים ולעשות כרצונו. ראו לאן הגענו: הורגלנו לראות כעניין שיגריתי ומקובל שיוצא שר משיבת הממ" שלה ומייד פונה לאמצעי התקשורת, תוקף את ראש הממשלה, מגנה את יריביו ומגנה את הממשלה על הח" לטותיה, כפי שעשה, למשל, שר העבודה והרווחה רק אמש. יוצא שר לציבור, כאילו היה נציג אופוזיציה נגד ממשלה שבחוכה הוא יושב וממנה הוא נהנה מכל-מיני כיבודים. למעשה, נוצר מצב שהאופוזיציה בתוך הממ" שלה היא יותר תוקפנית ויותר אלימה בסגנונה מן האופוזיציה הפארלאמנטארית.

אני מודאג, קודם כול, מהעובדה שקורה דבר כזה. עניין האחריות המשותפת איננו פאנט של משפטים. לא מישו המציא את הרעיון שצריכה להיות אחריות משותפת. זה תנאי בל יעבור שגוף מבצע יתפקד. מה שמדהים הוא לא שקרתה חקלה ויש ממשלה שאינה נוגת כממשלה אלא ככנסת מתפרעת ואלימה, אלא ש" התופעה הזאת נחשבת על-ידי ישראלים רבים, בעיקר על-ידי אנשים צעירים, כדבר נורמאלי. ישראלים רבים החלו חושבים שהתופעה הזאת שחברי הממשלה מחקוטים בפומבי, חוקפים את הממשלה שבה הם יושבים, מתקפים את ראש הממשלה שהם חבים לו נאמנות, היא חלק מן הדמוקראטיה הפארלאמנטארית. כאשר חושבים ש" תופעה זו היא חלק מן הדמוקראטיה הפארלאמנטארית ורואים את התוצאות השליליות של צורת ממשל כזאת, מה אומרים הבריות לעצמם? לא אומרים: הבה נתן את פגמי השיטה. אומרים: אי-אפשר להיות במשטר דמוקרטי; צריך משהו אחר; צריך איש חזק, איש סמ" כותי; אולי דיקטטורה; אולי לזמן קצר; צריך מישהו שישליט סדר באנארכיה הזאת. הן הסכנה האמיתית. ממשלת הליכוד לא התחילה באנארכיה הזאת אלא המ" שיכה בה והעמיקה אותה. כך משתכחים מאתנו המושגים הבסיסיים של דמוקראטיה פארלאמנטארית והציבור מת" חיל לחשוב שכאשר שר מסוים מטיל וטו ומסרב להע" ביר מחלקה מבשר אחר — זה טבעי; כך חושב הציבור ששר הוא בעצם נבחר אחר — זה טבעי; כך חושב המפלגה שלו ממש כשם שכל נבחר אחר עושה זאת בגוף פאר" לאמנטארי. והראיה: השר נבחר לממשלה — אוי לאותה בדיחה — בבחירות ישירות וחשאיות בתוך מפלגתו; הוא נציג ציבור. ובכן, אין הבדל בין השולחן המרכזי הזה שלידו יושבת הממשלה לבין השולחנות האחרים. הכל חלק מן האנארכיה הטוטאלית של מלחמת הכל בכל.

האמת היא שדמוקראטיה פארלאמנטארית מבוססת על ההיפך הנגמור. אני חולק על דברי ראש הממשלה ועל דברי השר נסים שמדי פעם בפעם באים ואומרים: יש חי" לוקי-דעות בממשלה — זוהי דמוקראטיה. זה לא נכון. הדמוקראטיה הפארלאמנטארית מבוססת על חלוקת סמ" כויות ברורה. הוויכוח הפומבי והציבורי בין נציגים צריך להתרחש כאן, באולם הזה. הממשלה ממנה על ביצוע מדיניות הממשלה והיא מחויבת באחריות משותפת. ר" משמעת משותפת. מי שאומר ההיפך אינו מבין את כלל היסוד של הדמוקראטיה הפארלאמנטארית. מדינות אחרות, אדוני היושב-ראש, פתרו את השאלה בדרכים הרבה יותר קיצוניות. ארצות-הברית העניקה את כל סמכויות הביצוע לאדם אחד. השיטה הבריטית העניקה למפלגה אחת רוב פארלאמנטארי, משמעת סיעתית וסמכויות מל"

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמנון רובינשטיין, ואת" ריו — לחבר-הכנסת יגאל אלון, אחרון המשתתפים ב" דיון זה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני היושב-ראש, כנסת גכבדה, אינני חושב שאפ" שר להתחיל את הדיון על הודעת הממשלה ולא לומר כמה מלים לגבי אותה ידיעה אשר קראנו היום בעתון "הארץ", בדבר מה שהשמיע ראש עיריית שכם, בעניין ההזדהות עם רוצחי אוטובוס הדמים בכביש החוף — ידיעה שאושרה לפו היום באמצעות חבר-הכנסת אורי אבנרי, ואין איפוא מקום לחשוב שמא יש כאן דיווח עתונאי מוטעה. אינני חושב שיש משום הפתעה בעוצמת השנאה לישראל ולישראלים בהתבטאות הרצחנית וה" בלתי-אנושית הזאת. כמובן, כל צד מסיק מכך מסקנות שונות. הדו"קים, החיים המשותפים, הולידו שנאה עמו" קה מתחתם, שנאה מבוססת על השקפת עולם גזענית נגד ישראל ונגד תושביה היהודים. גם בידענו את הדברים האלה, אינני חושב שאפשר להשלים עם התבטאות מסוג זה. מלה היא לפעמים מעשה. מלה היא מעשה בר עונשין. אין זה נכון שחירות הביטוי מכסה ומגינה על כל הת" בטאות שהיא. אנשים הורשעו גם בטרורבנאלים בין" לאומיים אך ורק על דברים שנאמרו ועל דברים שנ" עשו. משפטי נירנברג הם הוכחה לכך.

אבל יש כמובן תחומים אחרים, גם בשיטתנו וגם בשיטות אחרות במדינות מתוקנות. אינני חושב שאדם הנושא משרה רשמית תחת שלטון ישראל יכול לומר בדברים כאלה מבלי שתבוא התגובה המתאימה, לפחות מעל במה זו. משום כך נדמה לי — גם הגשנו הצעה — שהכנסת חייבת ללוות את אישור ההודעה על הרצב ה" ממשלה גם בהצעת החלטה שמגנה במלים ברורות ביותר את המעשה הנורא הזה של ראש עיריית שכם. אני אומר "מעשה" משום שמלים יש בהן גם מעשה. תבקש הממ" שלה משלטונות הממשל הצבאי לבדוק את העובדות ולדון בהעמדתו של ראש עיריית שכם לדיון. כנסת ישראל אינה יכולה להתפזר לחופשת סוף השבוע מבלי לומר את דברת נוכח הדברים המחרידים האלה שקראנו בזעם לא קטן.

ועתה רק כמה מלים להודעת הממשלה בעניין איר" גונה מחדש. הושמעו דברי ביקורת, דברי צידוק, דברי שבח, ואני רוצה להוסיף משונו שאינו קשור דווקא באירגון ורה-אירגון של הממשלה ברגע הזה ובזמן הזה. השיטה החוקתית המשפטית בישראל היא שיטה יוצאת דופן; היא שיטה גרועה; היא שיטה שאינה מבטיחה ממשל תקין; היא לא מאזנת את האינטרסים של דמו" קראטיה כנגד הצורך בשלטון ב"ר-פעולה והיא שיטה ש" אין לה אח ורע בעולם. אילו הייתי צריך למצוא דוגמה להמחשת אי-המביליות של השיטה הזאת, הייתי לוקח לדוגמה את החודשים האחרונים בממשלה הישראלית ואת המשבר שהם הולידו ואת הפתרון שהממשלה מצאה לו. אנחנו רואים כיצד הממשלה הופכת להיות מעין פאר" לאמנט ווטא, כנסת מעל לכנסת. עד כדי כך התגלגלו ה" דברים שחברי הממשלה לא חשים כלל שהם נוהגים כחברי כנסת בתוך גוף פארלאמנטארי ולא כחברי גוף ביצועי. זה לא רק בענין ההאחריות המשותפת נעלמה ואינה קיימת כלל; זה לא רק שהמושג גוף מבצע אחיד

— הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה (דיון) —

מוסדות. האם צריך לאנוס את חוקי היסוד של המדינה על מנת ליצור מצב קואליציוני נוח? עלינו להתייחס בדרך-ארץ, בכבוד — — —

חיים קורפו (הליכוד):
כל חוקי היסוד נחקקו בהתאם למציאות הקואליציונית. בחוק מבקר המדינה כתוב — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
זו הסיבה?

(חבר-הכנסת ח. קורפו קורא קריאת-ביניים)

(חבר-הכנסת מ. שחל קורא קריאת-ביניים)

יגאל אלון (המערך):

גם לאחר שהקשבתי לשאלה של חבר-הכנסת קורפו אינני משהה את דעתי. לדעתי, נעשה כאן מעשה אונוס של חוק יסוד: הממשלה. ועל כולנו, חברי הכנסת, ללא הבדל מפלגה, קואליציה או אופוזיציה, להימנע מלפגוע במעמדם של חוקי יסוד. די לנו ש-31 שנה, מאז ייסוד המדינה, עוד לא הגענו לחוקה כוללת כתובה. הובטח לנו שהחוקה יכתב פרקים-פרקים, מגילות-מגילות, על-ידי חוקי יסוד. וכבר מתעללים באחד מחוקי היסוד החשובים של המדינה. ממשלה זו, שהיא בעצם ממשלה ישנה-חדשה, חדשה-ישנה, יכולה לרשות לעצמה כמה שיאים ששום ממשלה לא הגיעה אליהם בעבר. זו הפעם הראשונה מאז ייסוד המדינה שהאינפלציה נמדדת ב"ש" לוש ספרות; זו הפעם הראשונה מאז ייסוד המדינה ששער הדולר עבר את מחסום שלושים הלירות; זו הפעם הראשונה מאז החילונו בתיעוש הארץ — שנים מעטות לאחר ייסוד המדינה — שאנו עומדים בגרעון כה מסוכן במאזן התשלומים, בפער גדול והולך בין היבוא והיצוא, מתוך קונפסציה של ליברליזאציה של ההון על חשבון האינטרס היסודי של כלכלת המדינה; זו הפעם הראשונה שהחוב הלאומי קופץ כמעט בהכפלה גיאומטרית בשנתיים וחצי בלבד. מה שהצטבר במשך 29 שנים הוכפל על-ידי שנתיים וחצי של תהוירובוהו כלכלי. לכן אין כאן עניין אישי.

יש לנו אי-אמון בממשלה הזאת גם בשל מדיניותה וגם משום שאינה מתפקדת. התהוירובוהו הכלכלי איננו רק תוצאה של ליקויים בתיפקוד וחוסר תיאום — ואני מבין את דאגתו של חבר-הכנסת הורביץ ורצונו להביא להתגבשות קאבינטית סביב המדיניות הכלכלית הקשה. האמת היא שהממשלה הזאת מבססת להרכיב על גבה של מדינת ישראל מדיניות כלכלית שספק אם היא הולמת מדיניות קאפיטאליסטית עשירות וודאי שאינה מתיישבת עם מצוקותיה של מדינה כישראל, שאמנם הגיעה להישגים היסטוריים של פיתוח, אבל עדיין יש לה תפקידי פיתוח עצומים, שנושאת על עצמה מעמסה בטחונית שאין לה דוגמה בעולם. האם אפשר, אפילו בסקטור ה"פרטי", להעניק ליום הפרטי העוסק בספקולאציות מוניט-טאריות מעמד שווה למעמד של יום המשקיע מהונו ב"תעשייה"? הרי אין גבול, אין אבחנה בין תמורה קונסט-רוקטיבית ובין רוחי הון שאין אתם יצירת יום עבודה אחד ואין אתם דולר אחד יצוא. אבל יש התעשרות קלה, והגענו למצב שבו העשירים מתעשרים והעניים מת-רששים.

אות לראש הממשלה. השיטות שונות ומשונות. אין שיטה שהעבירה את המתכונת הפארלאמנטארית לממשלה. מה שעשתה ממשלת הליכוד הוא זה: היא העבירה את הכ-נסת בגילוייה הפחות נעימים מהבניין הזה לממשלה. זה לא יצלה. אם תימשך השיטה הזאת — ואני חושב שהיא נמשכת ומתעמקת מיום ליום — לא יועיל שום רה-אירגון.

למרות הדברים האלה אני מאחל, באורח אישי, לשר האוצר העתידי לבוא הצלחה בתפקיד הקשה מנושא שנטל על עצמו.

הו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יגאל אלון, אחרון ה-משתתפים בדיון זה.

יגאל אלון (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום הוצגה לפני הכנסת פאסרה של רה-אירגון ולא רה-אירגון. בעולם האנגלו-סאקסי, ובעולם הפארלאמנטארי המערבי, מקו-בל מזמן לזמן לארגון מחדש את הממשלה, להציג במ-חצית הקאדנציה או בשלב משלביה הרכב שונה מן ההרכב המקורי שהוצג לפני הפארלאמנט כאשר הוקמה הממשלה. היום היינו עדים לאותו משחק של בני הנעו-רים הידוע כמשחק "הכיסאות המוסקאליים". היוזא אנשים מכיסא לכיסא, מתפקיד לתפקיד, כאשר אחד הכיסאות החשובים נשאר מיותר. אמנם נכון, ידידי שר האוצר המיועד יגאל הורביץ נעדר מן הממשלה כמה חודשים, אבל הוא נעדר ממנה לא משום נימוקים כלכליים, לא משום שהתנגד למדיניות הכלכלית שאותה הוא ביקר. הנימוק לפחות הנימוק שהובא לידעת הרבים, היה מדי-ני. איני בא לחלוק עכשיו על דעה. כל אדם באמונתו יחיה. כל מדינאי ינהג לפי השקפתו, אבל לצאת מהממ-שלה על סמך נימוק מדיני ולחזור אליה בתפקיד אחר כאשר המדיניות של אותה ממשלה לא השתנתה — ויתר על כן, כמה מן הדאגות שקיננו בלב לא מעטים מן הכנסת הזאת, מנקודת-ראות כמה סעיפים מדיניים, א-פילו הפכו לעובדות? מותר לצפות ממדינאים ממפלגות שונות, בוודאי משרים לשעבר, משרים שיבואו ומן ה-ממשלה כולה, לאיזו קביעות בדעות. אפשר לשנות דעה עם שינוי נסיבות שמצדיקות שינוי הדעה.

לכן, הצגת רה-אירגון כרה-אירגון איננה מתיי-שבת עם המושגים המקובלים באירופה המערבית ובב-ריטניה ואפילו לא עם המושגים המקובלים בארצות-הברית שבה השיטה הפארלאמנטארית-נשיאותית שונה משלנו. אין עיני צרה בוודאי בכך שידידי משכבר הי-מים, שמחה ארליך, יהיה סגן ראש הממשלה. בכל זאת אינני מרוצה שזה לראשונה יצרו תקדים של שני סגנים לראש הממשלה. אני בטוח שהשר שמחה ארליך יביא תועלת בעבודתו ויסייע בידי ראש הממשלה ואולי גם ימצא גם סיפוק בעבודתו, אני מאחל לו סיפוק בעבודתו. השאלה איננה אישית. אבל משוה אינו כשורה במבנה הממשלה, בתפיסתה את תפקידה. אין צורך ביותר מסגן אחד. ואני אומר לכם כמי שהיה סגן: אינני בטוח אפילו אם יש מקום לסגן אחד, קל וחומר לשניים. אפשר היה למצוא פתרונות אחרים. אינני בא בטענות. שר האוצר מחליט לעזוב את תפקידו והוא עוזב. הוא לא הוצא מהממשלה. יש מה לעשות בממשלה הזאת. יש עוד

אבל אין זה נכון, חברי הכנסת, ששר החוץ, אם אינו עוסק באוטונומיה, עליו להסתפק בהשתתפות במסיבות קוקטייל דיפלומאטיות. עולם מלא טעון טיפול של שר החוץ, וקודם כול מוערכת ההסברה, הסברת החוץ, שב־סופו של דבר היא חלק בלתי נפרד מן המדיניות, כשם שהמדיניות היא חלק בלתי נפרד ממערכת ההסברה החיצונית ואין להוציאה ממשדר החוץ. הרי היחסים שהסתבכו כל כך עם הגדולה במעצמות שהיתה פעם הגדולה בידידותינו, ארצות־הברית ואמריקה, זקוקים לטיפול יומיומי, כאותו גגן המטפל בצמחים העדינים והרכים שלו. ומה על השוק האירופי המשותף שכלכלתו כל כך צמודה אליו, כאשר יש היבטים מדיניים גם לכלכלה הבין־לאומית? ומה על אירופה המערבית שנשמטת והולכת ממעגל הידידים של ישראל? בכל אלה אין לשר החוץ מה לעשות?

והרי יש לנו משרד חוץ עם מסורת מפוארת, המאויי ש באנשים מוכשרים, חרוצים, נאמנים, המייצגים את ישראל בכבוד בפני אומות העולם. והנה עושים משרד ותיק ומרכזי כזה כחפץ שאיש אינו רוצה לגעת בו. לא, זה אינו מעיד על מצב משופר, זה מעיד שמשהו חולה בממשלה הזאת, ששר החוץ אינו יכול לתפקד כשר חוץ, ואני מיעץ במלוא הידידות לראש הממשלה לא להניח לתיק הזה מבלי שיאויש עליי המועמד הטוב ביותר שיכול להיבחר מבין נאמנים, משום שתורה המדינית מחייבת שר חוץ בתפקיד מלא. אם לא כן נהיה עדים להתפרקותו של המשרד. ופירוקו של המשרד החל עוד מימי תקופתו של שר החוץ הקודם כאשר גיוון אחד היצירות החשובות של המשרד הזה, את המרכז למחקר ותיכנון מדיני.

לכן, כבוד היושב־ראש, עלי לומר שגם אלה התומכים בקואליציה הכושלת הזאת אין להם סיבה להיות מרוצים מהאירגון מחדש. אין בזה חדש ואין בזה אירגון.

הי"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש־הממשלה מ. בגין:

אדוני היושב־ראש, הבוקר לא השיבותי לקריאות, לצעקות ולהפרעות. כדרכי אתייחס בכבוד לכל איש, אשיב בכבוד לכל קריאה מכובדת. אבל אם מדובר באותם דברים מזעזעים שיצאו מפיו של ראש עיריית שכם, יעיד בי שר הבטחון היושב פה כי עם בואי לכנסת, שעה לפני פתיחת הישיבה ב־בית־הנבחרים, המלים הראשונות שיצאו מפי היו אליי בנוגע לדברים של ראש עיריית שכם. ומה ביקשתי לעשות? — לחקור בפרישה ולהסיק מסקנות. זו היתה חובתי ואני מילאתי אותה.

עתה אני רוצה לומר לחברים שהסתערו מכל עבר: ידידים יקרים, וזה כולל גם את הייבים, אינכם פוסקים מלתקוף את הממשלה לאחר שהושג השלום. הימים שבהם התקיימו הדיונים על השלום היו ימים גדולים מבחינת הוויכוח ועמקו. הם חלפו, מדוע, — משום שנהם חזוה השלום — עכשיו הוא מתבצע — ולכן אין עוד אותם דיונים גדולים. יש גם בטחון לעם ישראל, נכון? אי־אפשר להבטיח במאת האחוזים ששום דבר לא יקרה, אבל, בבקשה, התבוננו בשנתיים ומחצה האחרונות: מלבד אותם מקרים מעציבים וטראגיים שהיו, אנתנו נתנו, לעם, מצד אחד, את הדבר שהיה לו במשך שלושים ואחת שנה עם החוקה והגדולה במדינת ערב,

מרכזי וירשומבסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):
זה היה גם בתקופת המערך.

יגאל אלון (המערך):

וכל אלה מתוך בורות כלכלית או גם מתוך העלמת התפישה הכלכלית האמיתית. ואינני רואה פתרון לבעיה של התפישה הכלכלית המוטעית, שאיננה פועלת במדינה מתפתחת ומתייסרת זו.

הוא הדין לגבי תפקוד הממשלה. אמר חבר־הכנסת רובינשטיין כמה דברים בנדון, ואני מסכים אחר. ממשלה זו פועלת כאילו היתה קונפדראציה של משרדים. לכל שר יש חווה משלו, לאיטפונדיה משלו. מואילים בטובם להתכנס פעם בשבוע כדי לחלוק זה על זה ואולי גם להסכים זה עם זה ומיד לחוש לאמצעי התקשורת לבשר לעם מה הם חילוקי הדעות, מה עמדתו של כל שר בתחום הכלכלי ואף בתחומי מדיניות החוץ והבטחון.

ממשלה חייבת להיות קולקטיב המחלק בתוכו את העבודה. אין אפשרות שלא לחלק את העבודה הענקית הזאת למשרדים ולהצבתם באחריותם של השרים. אבל כאן מנסים לכנס תחת קורת־גג אחת, רופפת, ללא חי־שוקים המלכדים אותה, מערכת של משרדים אוטונומיים המתאמים תיאום חלש ורופף מאוד. ואתם מתפללים שאת תכניותיכם — לא את תכניותינו — אינכם מצליחים לבצע. כך לא יכול לפעול צוות, אפילו לא בחברה כל־כלית או התיישבותית אלמנטארית, קל וחומר כאשר מדובר בממשלה.

והערה אחרונה לגבי הכיסא המיוחס. נכון, בעיות הפנים צריכות להיות במרכז דאגתנו; וכדי לשקם מה שנהרס במשך שנות־יוחצי יש צורך בפעולה מאומצת ועקבית, שאולי לא היתה כמותה זה שנים. אבל האומנם שפר מצבה של ישראל בקרב אומות העולם עד כדי כך שמשרד החוץ יכול להישאר מיותר משר שישא באחריות והוא יהיה מעין אחראי כנספח לתפקידיו המרובים וה־אחראים של ראש הממשלה? וזאת כאשר מתנהל משא־ומתן על האוטונומיה, וזאת כאשר עתיד השלום עם מצרים מתנה בהצלחת המשא־ומתן על האוטונומיה? אין שר חוץ. הכול נעשה באילתור. השרים מושאלים לתפקידים שלא למענם נתמנו ותפקידים מרכזיים מאוד במדיניות הישראלית אין להם שר שיקדיש להם את מלוא ענותו, מחשבותיו ומרצו.

טועה שר החוץ לשעבר משה דיין באמרו כי מאחר שאין מפקדים בידי את הטיפול במשא־ומתן על האוטונומיה לא נשאר לו אלא ללכת ממסיבת קוקטייל אחת לשנייה, אינני רואה שום סיבה בעולם — ובזה אין שום הבעת אי־אמון, חלילה, לכישוריו של ידידי הוותיק ד"ר בורג — שהסוגיה המרכזית ביותר במדיניות החוץ הישראלית לא תטופל על־ידי שר החוץ ומשרדו, בעזרת שרים אחרים. בסדר, בבקשה. אבל אם דיין התרעם על כך שאין המשא־ומתן על האוטונומיה נתון לאחריותו, מדוע לא הסכים שלא יהיה יושב־ראש הוועדה הזאת כאשר הדבר הוצע על־ידי ראש הממשלה? ואם החליט לפרוש בשל כך, מדוע לא פרש או והניח לעניינים להתגלגל כפי שנתגלגלו עד להתפטרות הבלתי מובנת והת־מוהה, פרט לספקולאציות של כל אחד מאתנו לסיבוי־חית?

פרטיים, מטובי האנשים שישנם בארץ ובחוץ-לארץ. מדוע? כדי לעזור לזוגות צעירים. והאמן הגדול והדגול מארק שאגאל התנדב לעשות את היצירה האמנותית, וגם זה כדי לעזור. האם משום כך צריך לדבר ולספר על עיסקאות? קרה מה שקרה — מישהו אשם בזה? מישהו יכול היה לדעת על כך? צריך היה לבצע, ובאמת אנשים מצויינים עוסקים בכך, והלוואי שנצלית.

אני עוזר, מובן מאליו שאני עוזר. בכל תפקיד ש-אמלא אעזור לכל מפעל שיושיט עזרה לזוגות צעירים, כדי שיוכלו לקבל שיכון.

שאלמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
הממשלה צריכה לעשות זאת.

ראשי-הממשלה מ. בגין:
הממשלה עושה וגם תעשה.

עדיאל אמרואי (המערך):
ומה על הפטור ממסים, ממכס וממס ערך מוסף?
(חבר-הכנסת ז. כץ קורא קריאת-ביניים)
(חבר-הכנסת מ. כהן קורא קריאת-ביניים)

הי"ר י. שמיר:
חברי הכנסת, אני מבקש לא להתווכח.
(חברת-הכנסת ש. אלוני קוראת קריאת-ביניים)

ראשי-הממשלה מ. בגין:
יש היום בעולם מפעל הקרוי בלעז: Project
Renewal — מפעל התחדשות.

(חבר-הכנסת ד. רוזוולי קורא קריאת-ביניים)
(חבר-הכנסת ח. קורפו קורא קריאת-ביניים)

הי"ר י. שמיר:
חבר-הכנסת קורפו, חבר-הכנסת רוזוולי, אני מבקש
להפסיק.
(חבר-הכנסת ד. רוזוולי קורא קריאת-ביניים)

פסח גרופר (הליכוד):
חבר-הכנסת רוזוולי, אתה תדבר על פרשיות. אתה
לא — — —
(חבר-הכנסת מ. כהן קורא קריאת-ביניים)
(חבר-הכנסת י. פלומין קורא קריאת-ביניים)
(חבר-הכנסת א. שריר קורא קריאת-ביניים)

הי"ר י. שמיר:
חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק, אני מבקש לאפשר
לראש הממשלה להמשיך בדבריו.

ראשי-הממשלה מ. בגין:
יש היום בעולם מפעל הקרוי: "מפעל התחדשות".
הוא קם כדי לעזור בפתרון מצוקת הדיור. אדרבה, ראו
את היהודים בתפוצות הגולה, באיוו התלהבות הם עובדים
למען המפעל הזה.

(חברת-הכנסת ש. אלוני קוראת קריאת-ביניים)
(חבר-הכנסת י. ז'. אמיר קורא קריאת-ביניים)
(חבר-הכנסת מ. כהן קורא קריאת-ביניים)

ומצד שני עושים כל מאמץ אפשרי כדי לחדש גם לאזרח
בטחון. אבל הדיונים האלה חלפו וכאילו נשכחו. הם
לא צריכים להישכח עליידי בית-הנבחרים. אני קורא
לכם לזכור את העובדה הזאת. אני בטוח שהעם לא יש-
כחנה. ולכן, בגלל הקשיים היומיומיים — ואני לא מכ-
חיש שהם ישנם — אתם מסתערים. ההסתערות הזאת לא
יכולה להועיל וגם הסרקאזם של חבר-הכנסת פרס לא
יביא לו תועלת מרובה. הוא השתדל מאוד, יותר מדי,
להשתמש בו והציג את השאלה הבאה: תראו איזו הש-
פעה יש היום לאירגון המרצחים הקרוי אש"פ בעולם,
ולכן מי האשם בכך? — הממשלה. אני רוצה לשאול או-
תו: כאשר שני מנהיגים דגולים של האינטרנאציונאל השני
הסוציאליסטי מזמינים את ראש אירגון המרצחים ועו-
רכים לו קבלת פנים מפוארת ומאז הם הולכים מבירה
לבירה ומשתדלים לשכנע מושלים אחרים שיוזימו את
יאסר עראפאת, יערכו לו קבלת פנים וראשי מדינות יא-
רחו אותו, האם פעם אמרנו שהמשלחת הישראלית לאינ-
טרנציונאל הסוציאליסטי אשמה בכך? לא נאמר את
זה משום שזה לא היה נכון, וגם מה שאמר מר פרס
אינו נכון.

אינכם יודעים מה מתרחש בעולם? אדרבה, התבו-
נו במאורעות הימים האלה בטהראן כלפי הגדולה במע-
צמות ואולי נלמד משהו מן ההתרחשויות הזאת.

ואב כץ (המערך):
אולי תמנה שר חוץ?

ראשי-הממשלה מ. בגין:
ואז הוא יפתור את הבעיה בטהראן?

נמנה שר חוץ, מה אתם כל כך זועקים? היו דברים
מעולם. נמנה שר חוץ, סבלנות, פועלים לפי חוק במדינת
ישראל.

מה אני רוצה לומר בזה? בכל זאת, אלה הם ימים
מיוחדים, ואיך אפשר לא להבין את הימים המיוחדים
האלה? מסווים את האידאולוגיה הקרויה "פלשתני-
אית", כאשר למעשה מאחורי אותה אידאולוגיה מסתתר
אינטרס שאין צורך אפילו להזכירו בשמו הנכון, במדינות
גדולות ובמדינות קטנות. זו עובדה. אנו צריכים כמובן
ללחום נגדה, אנו עושים ונעשה כמיטב יכולתנו. אני
זוכר שמאז הוויכוח האחרון, כאשר עמדתי על במת
הכנסת וקראתי את מה שמכונה "הציאטר הפלשתניאני",
חבר-הכנסת פרס הולך מפגישה לפגישה וקורא בדיוק
אותם הסעיפים.

נכון, יש אנשים בעולם שלא קראו את "מיין קאמפף",
ולא קראו את המסמך הטמא הזה, או ששכחו ואינם
שמים לב עכשיו, כשם שלא שמו לב אז ל"מיין קאמפף".
יש נטייה כזו, יש הסוואה, יש צרה, וצריך בכוחות
משותפים לעמוד נגדה ולהתגבר עליה. אבל מה אתם
עושים? — לדברייכם, הכול אשמה הממשלה, כאילו
לפני כן לא היה כך, כאילו איננו יודעים את האמת
וכאילו ההסתערות הזאת היא חזרה לתכנית מציאותית.

דבר אחד אני רוצה להזכיר, ואני עושה זאת באי-
רצון כי יש בזה משהו מן הוולות, אבל אינני יכול לע-
בור על כך לסדר-היום, משום שהדברים נרשמו ב"דברי
הכנסת". מפעל "קורת-נג" איננו מפעל ממשלתי. הממ-
שלה בכלל לא מטפלת בו. הוא קם עליידי מתנדבים

— הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה (דיון); הצעה
לסדר; הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה (דיון) —

ראש-הממשלה מ. בגין :

הם הצטרבות של הקשיים שהיו, הם תוצאה של
התפתחויות בין-לאומיות. אילו הייתי יכול, הייתי מזכיר
ארץ אחת שבה חלה הפיכה. לא אוכיר אותה בשמה,
אבל ההפיכה שקרתה בה השפיעה מאוד על המצב המ-
שקי. יש העלאת מחירי מצרכים שונים בעולם והדבר
משפיע על האינפלציה בישראל אף-על-פי-כן גדל ה-
יצוא שלנו, וגם בחודש האחרון הוא גדל.

אני חוזר ואומר: מורי ורבותי, יש לנו קשיים, אני
לא מכחיש זאת. אלא מאי?—כולנו חיים בארץ הזאת
עשרות שנים. אני זוכר ימים הרבה יותר קשים והתגב-
רנו.

גד יעקבי (המערך):
עוד נגיע.

ראש-הממשלה מ. בגין :
לא, להיפך — נתגבר.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שהכנסת תאשר את
שתי החלטותיה של הממשלה.

ג. הצעה לסדר

זאב כין (המערך):
אדוני היושב-ראש, אין שומעים.

היו"ר י. שמיר:
אם תשבו בשקט, תשמעו.

שמאל טולידאנו (התנועה לשינוי ויוזמה):
אני מבקש הצבעה נפרדת. המינוי של שר אוצר
הוא דבר רגיל ואיננו יוצא-דופן, בוודאי יהיו חברי כנ-
סת שירצו להצביע בעד המינוי הזה. אולם מינוי סגן
שני לראש הממשלה הוא דבר שונה, יש בזה תיקון
החוק, ולכן אני מבקש הצבעה נפרדת על כל אחת מן
ההחלטות.

בנייה איננה עניין של יום. לא הבטחנו שנפתור
את הבעיה הזאת במשך חודש או במשך שישה חודשים.
אמרנו במפורש: הדבר ידרוש מספר שנים. אבל הבעיה
הולכת ונעשית. יושב פה שר הבינוי והשיכון, והוא יכול
למסור לכם את המספרים.

עולמית אלהי (תנועה לזכויות האזרח):
השר הזה לא עושה כלום.

יעקב זאק אמיר (המערך):
אל תגידי כך, דווקא הוא כן עושה.

ראש-הממשלה מ. בגין :
אבל כאשר רוצים להושיט עזרה נוספת למפעל הזה,
בא חבר-הכנסת פרס ומשתדל להשתמש בסאקאזם ללא
כל הצדקה. אי-אפשר להתפאר בפסיקה כזאת בנאום.
אדוני היושב-ראש, נכון, יש קשיים במדינה, יש
קשיים בקרב האומה, איש איננו מכחיש אותם.

זאב כין (המערך):
אין שומעים.

שמאל טולידאנו (התנועה לשינוי ויוזמה):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש רשות להצעה לסדר.

היו"ר י. שמיר:
בבקשה, חבר-הכנסת טולידאנו.

שמאל טולידאנו (התנועה לשינוי ויוזמה):
אני מבקש שתתקיים הצבעה נפרדת על כל אחד
מהחלטות. מינוי שר אוצר הוא דבר רגיל, שר אוצר
הולך ושר אוצר בא.

(קריאות: אין שומעים, אדוני היושב-ראש, אין
שומעים.)

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):
עלה לדוכן.

ד. הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים

בין חברי הממשלה
דיון (המשך)

היו"ר י. שמיר:
מי נמנע?

נמנעים
2 —
ההצעה לאשר את הודעת הממשלה על צירוף שר
ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה
נתקבלה.

היו"ר י. שמיר:
הכנסת אישרה את הודעת הממשלה.

משה שמיר (בנא"י):
אבקש רשות הודעה לנמנעים.

היו"ר י. שמיר:
אחר כך.

היו"ר י. שמיר:

שמעתי את ההצעה לסדר. אינני יכול לקבל אותה
מפני שיש פרוצדורה מסוימת ועלינו לנהוג לפיה. בה-
צעת סיכום אפשר להפריד בין הסעיפים. באשר להודעת
הממשלה, לפי התקנון צריך לאשר אותה או לא לאשר
אותה, כלשונה.

לכן אני מעמיד להצבעה את הודעת הממשלה.

ה הצ ב ע ה

בעד ההצעה לאשר את הודעת
הממשלה

— 58

— 34

נגד

משה שמיר (בנא"י):
מי נמנע?

— הצהרת-אמונים של השר יגאל הורביץ; הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה (דיון). —

ה. הצהרת-אמונים של השר יגאל הורביץ

ביץ מאנשי העלייה השנייה, מתחייב כחבר הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כחבר הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת. (חותם על הצהרה)

ד"ר י. שמיר:

אני מאחל לך הצלחה מלאה במילוי תפקידך.

ד"ר י. שמיר:

אני מומין את חברי-הכנסת יגאל הורביץ להצהיר הצהרת אמונים.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אני, יגאל הורביץ, בנם של בלה דיין ויונה הור-

ו. הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים

בין חברי הממשלה

דיון (המשך)

גדולה — הדברים היוצאים מן הלב שרציתי לומר ל- שתי החטיבות הנכבדות בחירות ובלברלים הם אלה: מה שראינו היום מלמד אותנו שיש איש אחד בבית הזה, חברי לשעבר מן הליכוד ומחירות — ואני מצטער לומר "חברי לשעבר" — הבז לכם יותר מכול, המזלזל בכם, הרואה בכולכם אפסים שאינם ראויים לאמון מי- נימאלי, והאיש הזה הוא ראש הממשלה. כיצד מינה את שר החוץ? אחרי 35 שנים של הליכה במדבר עם תנועה שהיתה נאמנה לו — ואין כמעט דוגמאות לנאמנות כזאת של תנועה למנהיגה, במאבקים, במדבר, בקשיים — הוא לא מצא בתנועתו, תנועת החירות, איש אחד שיוכל לסמוך עליו שיהיה מספר שניים בממשלה — והרי שר החוץ הוא מספר שניים — איש אחד שיסמוך עליו שייצג את רעיונות תנועת החירות בעולם והוא נדד אל המערך, נדד אל ילדי נהלל, להוציא מהם את הילד הכשרוני, שיהיה השני לו בשלטון.

וכיצד זה היום? אחרי עריקתו של הילד המוכשר מנהלל אין שר חוץ בתנועת החירות, אין שר חוץ בליכוד, האם כולם אפסים? האם אין גם איש אחד שאפי- שר לסמוך עליו? האם אין איש אחד היודע אנגלית או צרפתית? האין איש אחד המסוגל לבטא את רעיוני- תיה של מדינת ישראל? זהו ביטוי של זילזול ועלבון ללא תקדים בתולדות העצמאות והדמוקרטיה בישראל.

ועכשיו קורה אותה הדבר בנושא הכלכלי והמשקי. נכשל רב שמחה. אשמתי? לא אשמתי? לא גדון בזה עכשיו. מפלגתו עצמה החליטה להחליף אותו, אבל הנה, במפלגתם של אוסישקין ושל דיונוגוף, במפלגתם של אנשים שעסקו בכלכלה בישראל ובארץ-ישראל במשך עשרות שנים — אין במפלגה הליברלית מי שיכול להיות שר הכלכלה, שר הפינאנסים, שר האוצר? הרי זה ביטוי של זילזול, ביטוי של אי-אמון.

על כן אני חושב שלהצלת הדברים היקרים עדיין לכולכם, ולהצלת המדינה, הגיעה השעה שאתם תביעו את אי-האמון באיש שהביע את אי-אמונו בכם.

ד"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת משה שמיר, להנמקת הימנעותו, סיעתו מהצבעה.

משה שמיר (בנא"י):

אדוני היושב-ראש, שר האוצר החדש יגאל הורביץ, חברי הכנסת, בתוך שמחת המהומה רוצה אני להסביר מדוע נמנעה סיעת בנא"י מהצבעה. משלוש סיבות: כדי לבטא הערכתנו האישית ליגאל הורביץ. אתה שר- מע? כדי לשלם כגמולו למערך, שנמנע בנושא על הקפאת מסירת שדה הנפט עלמה, אף-על-פי שידע שבנושא זה הוא מסייע להנחתת מכת-מוות לכלכלה הישראלית; כדי לומר כמה דברים היוצאים מן הלב לשתי חטיבות נכבדות בליכוד, לחירות ולליברלים.

ביטוי הערכה אישית ליגאל הורביץ הוא בזה — אינני מבקש שקט. בגלל השמחה אני מבין את המצב. אני מדבר למען הפרוטוקול. זה ידוע.

(חברת-הכנסת ש. אלוני קוראת קריאת-ביניים)

להפרעה הזאת אינני מוכן להסכים.

— ביטוי הערכה אישית ליגאל הורביץ — אתה שומע? — הוא בכך שביקשנו למנוע את כניסתו לתפקיד כפוי טובה זה שיכלה את כוחותיו ללא טעם ללא פרי תוך זמן קצר.

אנו רוצים לשלם כגמולו למערך, שעל אף הצהרות של איכפתיות ורגישות לנושא הכלכלי והמשקי, נמנע בהצבעת אי-אמון לממשלה הזאת — ממשלה שהוא כל-כך שואף להפיל אותה — בנושא כה רגיש כמו נושא הנפט, וזאת בגלל שיקולים צרי אופק של פזילה לאגף השמאלני שלו.

אולם הדברים החשובים שרציתי לומר — אני מקווה שיגיעו איך-שהוא, כי לדברים היוצאים מן הלב יש דרכים שאינן קשורות לא בהמוני-עם ולא בפרסומת

ז. חילופי גברי בוועדת הכספים

הד"ר י. שמיר :

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת, להודעה.

הד"ר י. שמיר :

תודה. הכנסת רשמה לפניה את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש את אי-שורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות מטעם סיעת המערך : בוועדת הכספים — במקום יהושע רבינוביץ, זכרוננו לברכה, ייכנס חבר-הכנסת מנחם הכהן.

הישיבה הבאה ביום שני הבא, בשעה ארבע אחרי הצהריים. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 15:37.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רס"ה-רס"ז

- א. הצעת סיעת בנא"י להביע אי-אמון לממשלה.
- ב. חוק הגנת השכר (תיקון מס' 13), תש"ם-1979 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק שכר מינימום, תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיו-סו), תש"ם-1979 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק העיטורים בצבא-הגנה לישראל (תיקון), תש"ם-1979 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק העונשין (תיקון מס' 5), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- ז. חוק הקרן למחקר ולפיתוח חקלאיים של ארצות-הברית וישראל, תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- ח. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 35), תש"ם-1979 (קריאה ראשונה).
- ט. חוק מלווה חסכון, תשל"ט-1979 (תיקון), תש"ם-1979.
- י. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 36), תש"ם-1979 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק המילווה (הוראות שונות) (תיקון מס' 2), תש"ם-1979 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעות לסדר-היום.
- יג. דין-וחשבון משלחת הכנסת לוועידה הבין-פארלא-מנטארית על אוכלוסין ופיתוח בסרי-לנקה (קולומבו).
- יד. מצבן הכספי של הרשויות המקומיות - הצעת חברי-הכנסת י. ז. אמיר.
- טו. חוק התובלה האווירית, תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 11), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק לתיקון פקודת ההסגר, תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק העונשין (תיקון מס' 10), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק העונשין (תיקון מס' 11), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק לתיקון פקודת השטרות (מס' 4), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק שיפוט בתי-דין יהודים קראים (נישואין וגירושין), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק האזרחות (תיקון מס' 4), תש"ם-1979 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק העמותות, תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 12), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 13), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כז. חוק יסודות המשפט, תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כח. חוק יסוד : החקיקה (קריאה ראשונה).
- כט. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- ל. חוק יסוד : בתי-המשפט (קריאה ראשונה).
- לא. חוק יסוד : בתי-המשפט (הוראות מעבר), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- לב. חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 16), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- לג. חוק העונשין (תיקון מס' 9), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- לד. חוק תקנת השבים, תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- לה. חוק דיגי עבודה (הסכם להקמת שדות-תעופה בני-גב), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- לו. חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 5), תש"ם-1979.
- לז. חוק לתיקון פקודת השותפויות (מס' 2), תש"ם-1979 (קריאה ראשונה).
- לח. חוק בית-הדין לעבודה (תיקון מס' 8), תש"ם-1979 (קריאה ראשונה).
- לט. הצורך ביעול גבית מס הכנסה ומס ערך מוסף - הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו, ג. האחד-נר, ד. גולומב וש. אליהו.
- מ. הקמת רשות לפיתוח הגליל - הצעת חברי-הכנסת י. כהן.
- מא. מגמה להעלאת תעריפי פרמיות הביטוח - הצעת חברי-הכנסת מ. עמאר, מ. פעיל ומ. וירשובסקי.
- מב. מעמדם של עובדי מדינה - הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו וא. מלמד.
- מג. כינון המטה למלחמה באינפלציה - הצעת חברי-הכנסת ע. אמוראי.

- מד. החלטת הממשלה על הקפאת המחירים — הצעת חברי הכנסת ד. גולומב.
- מה. העדר רופאים בירוחם — הצעת חברי הכנסת י. ז. אמיר, ת. טובי, ר. מילוא ושל שטרן-קטן.
- מו. השביתה בצי הסוחר — הצעת חברי הכנסת מ. אלגרבלי, י. ז. אמיר, מ. כהן, מ. פעיל ושל שטרן-קטן.
- מז. שינוי שיטת הסובסידיות מסיבסוד המצרף לסיבסוד הנצרף — הצעת חברי הכנסת מ. פעיל וחר בר-לב.
- מח. המדיניות הכלכלית של הממשלה והסקטור היצרני בארץ — הצעת חברי הכנסת ע. הדר.
- מט. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), תשל"ז—1978 (קריאה ראשונה).
- נ. חוק המועצות החקלאיות (עונשין), תשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).
- נא. יום הסביבה הבין-לאומי — הצעת חברי הכנסת י. חמיר.
- נב. חוק יסוד: הממשלה (תיקון מס' 2), תש"ם—1979 (קריאה ראשונה).
- נג. חוק יסוד: הממשלה (תיקון מס' 3), תש"ם—1979 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נד. הודעת הממשלה על צירוף שר ושינויים בחלוקת התפקידים בין חברי הממשלה.

ב. הצעת חוק יסוד: הממשלה (תיקון מס' 2)

1. תיקון סעיף 5 בסעיף 5(ג) לחוק יסוד: הממשלה¹ המלים "אחד הש" רים יכול שיהיה סגן ראש הממשלה" — יימחקו ואחריו יבוא:
2. תחילתו של חוק זה עם קבלתו בכנסת.

¹ ס"ח תשכ"ח, עמ' 226; תשל"ג, עמ' 236

הסתיוגיוות לחוק הנ"ל

לשם החוק

- מ. שחל, מ. עמאר וא. הרליץ מציעים:
- (1) במקום שם החוק יבוא: "חוק יסוד: הממשלה (ביטול חוק יסוד:)"
- (2) לחילופין, במקום שם החוק יבוא: "חוק אנטי יסוד: הממשלה"
- (3) לחילופין, במקום שם החוק יבוא: "חוק יסוד: הממשלה (תיקון ארליך)"
- (4) לחילופין, במקום שם החוק יבוא: "חוק יסוד: הממשלה (תיקון — ריבוי סגנים)"
- (5) לחילופין, במקום שם החוק יבוא: "חוק יסוד: הממשלה — כניעה לצרכים קואליציוניים"
- (6) לחילופין, במקום שם החוק יבוא: "חוק יסוד: הממשלה — עיסקת הסגנים"
- (7) לחילופין, במקום שם החוק יבוא: "חוק יסוד: הממשלה — שערוריית הסגנים"
- (8) לחילופין, במקום שם החוק יבוא: "חוק יסוד: הממשלה — תיקון — התכחות להבטחות"
- (9) לחילופין, במקום שם החוק יבוא: "חוק יסוד: הממשלה (הוראת שעה)"
- ת. מדרי מציע:
- במקום שם החוק יבוא: "חוק יסוד: הממשלה (הוראת שעה) 1979"
- לחילופין, במקום שם החוק יבוא: "חוק יסוד: הממשלה (תיקון ארליך)"
- ש. אלדני מציעה:
- במקום שם החוק יבוא "חוק ממשלת הליכוד"
- לסעיף 1
- מ. שחל, מ. עמאר וא. הרליץ מציעים:
- (א) במקום סעיף קטן (ד) המובא בסעיף 1 לחוק יבוא:
- (1) "ד) אחד השרים יכול שיהיה סגן ראש הממשלה, ובלבד שיהיה מבין חברי הכנסת"
- (2) לחילופין —
- "ד) אחד השרים יכול שיהיה סגן ראש הממשלה; שר האוצר בדימוס יכול שיהיה סגן נוסף לראש הממשלה, ובלבד שיהיה מבין חברי הכנסת"
- (3) לחילופין —
- "ד) אחד או שניים מהשרים יכולים להיות סגני ראש הממשלה, לפי סדר היכנסם לתפקיד"

בע רק סגן אחד לראש הממשלה, יהיה סגן זה ממלא-מקום ראש הממשלה.

(ז) התפנו מקומותיהם של סגני ראש הממשלה או אחד מהם, לא יבוא במקומם מי שהיה שר האוצר.

לחילופין, אחרי סעיף קטן (ד) יבוא :

"(ה) סגני ראש הממשלה עם הרכבתה של הממשלה והדבר יובא לאישור הכנסת".

ג. האוצר מציע :

במקום הסעיף יבוא :

בסעיף 5(ג) לחוק יסוד : הממשלה, בסופו יבוא :
"אולם בתקופת כהונתה של הכנסת התשיעית יכולים שניים מהשרים להיות סגני ראש הממשלה".

מ. וירשובסקי מציע :

בסעיף קטן (ד) בסופו יבוא :

"הממשלה תקבע בהחלטה באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת את חלוקת הסמכויות והתפקידים בין שני הסגנים. הממשלה תקבע בהחלטה מי משני הסגנים לראש הממשלה הוא הבכיר ומי מביניהם ימלא את מקומו אם נבצר מראש הממשלה למלא את תפקידו; הודעה על ההחלטה תימסר לכנסת. הוראה זו לא תחול רק אם מספר השרים בממשלה, לרבות ראש הממשלה, לא יעלה על 13.

סגן לראש הממשלה יהיה שר האחראי על משרד ממשלתי. אישורו של סגן ראש הממשלה טעון אישור הכנסת ברוב של שני שלישים".

א. אבנר מציע :

אחרי סעיף קטן (ד) יבוא :

"(ה) אם היו לראש הממשלה שני סגנים, ייקבע מי הסגן הראשון ומי הסגן השני.

(ו) סמכויותיו של כל סגן שר יפורטו בעת המינוי ויהיו טעונים אישור מליאת הכנסת.

(ז) לא יהיה לסגן השני מנגנון, מלבד מזכירא אישית ונהג".

הוספת סעיף אחרי סעיף 1

מ. שחל, מ. עמאר וא. הרליץ מציעים :

אחרי סעיף 1 לחוק המוצע יבוא :

2. החלפת סעיף 19

במקום סעיף 19 לחוק יסוד : הממשלה יבוא :
"19. נעדר ראש הממשלה מן הארץ או ש- נבצר ממנו זמנית למלא תפקידו, הסגן ממלא-מקום לראש הממשלה ימלא את מקומו עד שישב ארצה או יחזור למלא תפקידו".

3. החלפת סעיף 20

במקום סעיף 20 לחוק יסוד : הממשלה יבוא :

קידם ; הראשון מביניהם ישמש כממלא-מקום לראש הממשלה".

(4) לחילופין —

"(ד) אחד ולא יותר משניים מהשרים יכונים להיות סגני ראש הממשלה".

(ב) בסעיף קטן (ד) המובא בסעיף 1 לחוק, בסופו יבוא :

(1) "במקרה וראש הממשלה לא מצליח למלא תפקידיו כראש הממשלה".

לחילופין —

(2) שאין להם תפקיד בממשלה".

לחילופין —

(3) "ובלבד שנקבע מי הוא הסגן הראשון לראש הממשלה".

לחילופין —

(4) "ובלבד שנקבע מה הוא תחום האחריות המוגדר על הסגנים".

לחילופין —

(5) "ובלבד שנקבע מי מהם ממלא-מקום ראש הממשלה".

לחילופין —

(6) "ובלבד שלא יהיו לראש הממשלה סגני שרים".

לחילופין —

(7) "ובלבד שאחד מסגני ראש הממשלה יהיה אשה".

ז. כץ, מ. שחל, מ. עמאר וא. הרליץ מציעים :

(1) בסעיף קטן (ד) בסופו יבוא :
"לא יהיה סגן ראש הממשלה שר שאיננו חבר הכנסת".

(2) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא :

"(1) סגן ראש הממשלה הוא ממלא-מקום ראש הממשלה".

ת. מדרי מציע :

(1) בסעיף קטן (ד) בסופו יבוא :

"ובלבד שהם חברי הכנסת".

(2) בסעיף קטן (ד) בסופו יבוא :

"אם החליטו על כך 61 חברי כנסת או יותר".

(3) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא :

"(ה) היתה הממשלה מורכבת מנציגי סיעות שונות בכנסת, לא יהיה סגן לראש הממשלה מבין חברי אותה סיעה שראש הממשלה נמנה עליה.

(ו) נקבעו יותר מחבר ממשלה אחד להיות סגני ראש הממשלה, תקבע הממשלה אחד מהם להיות ממלא-מקום ראש הממשלה וסגנו הראשון ; נק-

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום 1 בנובמבר 1981 והוא יתבטל בכנסת העשירית.

— לחילופין —

"תחילתו של חוק זה בתום שישה חודשים מיום קבלתו בכנסת."

— לחילופין —

"תחילתו של חוק זה תהא למשך התקופה שחבר הכנסת שמחה ארליך יכהן כשר בממשלה בלבד."

ו. מן, מ. שחל, מ. עמאר וא. הרלין (בהסתייגות חילונית) מציעים:

במקום הסעיף יבוא:

"תחילתו של חוק זה עם תחילת כהונת הכנסת העשירית".

מ. זירשופסקי מציע:

במקום הסעיף יבוא:

"חוק זה ייכנס לתקפו עם כינונה של הממשלה שתתאשר על-ידי הכנסת העשירית".

— לחילופין —

"חוק זה ייכנס לתקפו שישה חודשים מיום פירסומו ברשומות".

ת. מזכי מציע:

במקום הסעיף יבוא:

"תחילתו של חוק זה עם בחירתה של הכנסת העשירית".

20. נעדר שר, למעט ראש הממשלה, מן הארץ או שנבצר ממנו זמנית למלא תפקידו, חקבע הממשלה סגן ראש ממשלה למלא מקומו עד שישב ארצה או יחזור למלא תפקידו; כל עוד לא עשתה הממשלה כאמור ימלא ראש הממשלה את מקומו של אותו שר."

4. תיקון סעיף 25

בסעיף 25(ב) לחוק יסוד: הממשלה, במקום המלים שאחרי "נפטר ראש הממשלה" יבוא: "סגן ממלא מקום ראש הממשלה יכהן כראש הממשלה בפועל עד שתיכון הממשלה החדשה ואם נבצר ממנו לכהן בתפקיד זה."

5. תיקון סעיף 34

בסעיף 34 לחוק יסוד: הממשלה, ברישה יבוא:

"סגן ראש הממשלה רשאי, באישור הממשלה, למנות לעצמו סגן שר אחד, וכן";

ובסיפא יבוא:

"לסגן שר שמונה על-ידי סגן ראש הממשלה ייקרא "סגן שר בלשכת סגן ראש הממשלה".

6. תיקון סעיף 35

בסעיף 35 לחוק יסוד: הממשלה אחרי המלה "בכנסת" יבוא "או בלשכה".

לסעיף 2

מ. שחל, מ. עמאר וא. הרלין מציעים:

במקום הסעיף יבוא:

ג. הודעת שר החינוך והתרבות בעקבות מסקנות ועדת החינוך והתרבות על מצב החינוך הערבי בישראל *

(2) משרדנו משתדל לעודד את הרשויות המקומיות להתעניינות קונסטרוקטיבית למען קידום החינוך. משרדנו מעודד הקמת ועדי הורים ומדריך אותם, תוך שיתוף פעולה עם ועד ההורים הארצי. במקרים אחרים הוקמו תוספות למבני חינוך קיימים ביזמת ועדי הורים ותוך השתתפות חלקית שלהם בהוצאה.

(3) משרדנו דרש פעמים אחדות שברשויות המקומיות הגדולות יוקמו מחלקות חינוך, או יתמנה לפחות רכז לחינוך ותרבות, אך עד כה ללא הועיל. הק בשני ישובים ערביים (נצרת ושמרעם) קיים תפקיד כזה.

(4-5) באשר להיקף הצרכים לבנייה והקצבת תקציבים לצורך זה — ראה מסמך נפרד המצורף לתשובה זו. לצערנו הוקפאו השנה התקציבים להתחלת בנייה חדשה מתקציב 1979/80 ובכלל זה הוקפאו

לכבוד

מר יצחק שמיר
יושב ראש הכנסת
נכבדי,

על-פי סעיף 58 לתקנון הכנסת אני מפרט להלן את פעולות משרדנו בעקבות מסקנות ועדת החינוך והתרבות על מצב החינוך הערבי בישראל:

(1) פעולות הבנייה של מוסדות חינוך במגזר הערבי מתנהלות על-פי "מיפוי" של מערכת החינוך על בסיס מקומי (חינוך יסודי) ואזורי (חינוך על-יסודי). לגבי רוב הישובים והאזורים קיים מיפוי מסוכם (המקימות שלגביהם אין עדיין מיפוי מסוכם הם אלה שבהם המחסור בבנייני בתי-הספר חמור עד כי כל תוספת בנייה, גם ללא מיפוי מקיף, יכולה רק להקל את המצוקה).

פתיחת גנים לגיל יח, ואין, לצערנו, באפשרותנו לפקח על אלה הקיימים, שמספרם נאמד בין 100 ל-120.

(9) למשרדנו תכניות ברורות לפיתוח החינוך המקצועי לבנים ולבנות בשלוש דרכים:

(א) שיפור המגמות הקיימות וגיוון ותוספת מגמות חדשות בבתי-ספר מקצועיים קיימים;

(ב) תוספת נתיבים מקצועיים בבתי-ספר חינוכיים עיוניים קיימים והפיכתם לבית-ספר "רב נתיבים";

(ג) הקמתם של בתי-ספר חדשים, הרחבתם של בתי-ספר קיימים ובניית סדנאות, וכן ציודם של בתי-הספר הקיימים והחדשים בציוד בסיסי ליהוראה מקצועית מוגבלים ביותר בגלל קשיים תקציביים ותקציביים.

(10) א) משרדנו פיתח בשנים האחרונות את מערכת החינוך המיוחד על-ידי פתיחת כיתות מיוחדות וטיפוליות ובתי-ספר מיוחדים. הגורם המעכב היעיקרי הוא העדר כוחות הוראה מתאימים. בנושא זה פועל משרדנו על-ידי קיום קורסים והשתלמויות;

(ב) החינוך המשלים, פעולות בתי-הספר ופעולות החינוך הערכי, הן בבתי-ספר על-יסודיים והן בבתי-ספר יסודיים, זוכים לתשומת-לב לקידום אינטנסיבי תוך שיתוף פעולה בין האגף לחינוך ותרבות לערבים ואגף הנוער.

בברכה,

זבולון המר

שר החינוך והתרבות

התקציבים הדרושים לסקטור הערבי ולא הוחל בשום בנייה חדשה.

(6) משרד החינוך משתף פעולה עם מוסדות אקדמיים וגורמים ציבוריים לקידום המורים. ההתעניינות של מוסדות וגורמים כאלה בנושא היא מצומצמת, וברוב המקרים היא חלויה באפשרויות המשרד להקצות להם משאבים למימון הפעולה.

(7) קיימים נוהלים ברורים במינוי מורים ובבחירת מנהלים למערכת החינוך הערבית, והאגף לחינוך ותרבות לערבים עומד על קיום הנוהלים הללו כמיטב יכולתו. לצערי עלי לציין כי מופעלים על המשרד והאגף לחצים רבים לחרוג מן הנוהלים הקיימים, לחצים הנובעים בעיקרם מן המשטר המולתי בכפרים הערביים ומרצונם של גופים ציבוריים ומפלגתיים לזכות בתמיכה של בוחרים פוטנציאליים על-ידי הפגנת "הישגים" בהבטחת עבודה ומשרה לבני חסותם.

(8) עד כה פועלים חלק ניכר מגני הילדים בגיל חובה בחירי כיתות לא מתאימים ושיעור הביקור של ילדים בגיל 5 בגן חובה לא הגיע עדיין ל-100%. כמו כן פועלות במגזר הערבי רק שתי מפקחות למערכת של קרוב ל-600 כיתות גן.

לאור עובדות אלה נקבע שכל גן לילדים בגיל 3-4, שייפתח ביוזמת גורמים מקומיים, יזכה לתמיכה של המשרד לפי הכללים המקובלים לגבי גנים כאלה, אך בשלב זה לא ייוזם משרדנו מצדו

העתק: לשר משה נסים.

חברת-הכנסת אורה נמיר, יושבת-ראש ועדת

החינוך והתרבות.

ד. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בעניין גל השריפות הפוקד יערות ושטחי חקלאות והאמצעים למניעתן

שהוא מבעיר לצורך בישול, מדורות ועוד, בעת שהותו ביער. חלק אחר של השריפות הן תוצאה של הצתות זדוניות או באות בשל התפשטות שריפת שדות מרעה או קוצים.

לפיכך באה הוועדה לידי המסקנות הבאות:

(1) הוועדה סבורה שיש לנקוט אמצעים כדי לאסור אש ביערות ללא נקיטת אמצעי זהירות, כאמור בפקודת היערות.

(2) הוועדה ממליצה לבדוק אפשרות הגדלת מספר התצפיות על היער והגברת גיבחתם של עובדי היערות הן לפיקוח והן להדרכת המבקרים והנופשים.

בישיבת הכנסת ביום כ"א בתמוז תשל"ח (26 ביוני 1978) הגישו חברי-הכנסת ח. קופמן וא. אבטבי הצעות לסדר-היום בנושא הנ"ל.

הוועדה קיימה דיונים בנושא בהשתתפות נציגים של שירותי הכבאות, משרד החקלאות והקן הקיימת לישראל ובהם נמסרו לוועדה הפרטים הבאים:

בישראל יש כ-900 אלף דונאם יער, מהם 600 אלף יער נטוע והיתר חורש טבעי. בממוצע פורצות מדי שנה בין 300 ו-400 שריפות יער, המכלות אלפי דונאם יער וחורש, ובשנת 1978 כילו השריפות למעלה מ-7,000 דונאם.

חלקן הגדול של שריפות היער נגרמות מרשלנות הציבור, בעיקר משום שאינו מקפיד על כיבוי אש

וממליצה לפני רשויות המדינה לסייע לה בעצה ובתקציבים מתאימים.

(7) הוועדה מברכת את שיתוף הפעולה הקיים בין הקרן הקיימת לישראל לבין רשויות הכבאות, המש"טרה, הצבא ושמורות הטבע וקוראת להרחיבו ול-
העמיקו.

(8) הוועדה סבורה שמוסדות חינוך חקלאיים וישור-בים הסמוכים לאזורים מיוערים צריכים לקחת חלק בהגנה על היער וטיפוחו ולסייע לכבאים בעת שרי-פה, בהתאם להוראות החוק.

(9) הוועדה קובעת ששאלת שריפת שטחי מרעה היא בעיה הדורשת מציאת פתרונות הולמים מצד הרשויות וביניהן משרד החקלאות, מינהל מקרקעי ישראל, הקרן הקיימת לישראל ורשויות הכבאות. תוך שישה חודשים יעביר משרד החקלאות דין-וחשבון על ההתקדמות בנושא זה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

(3) הוועדה קובעת שיש להגביר את פעולות ההסברה לציבור על הנזקים הכלכליים והאקולוגיים שגורמות השריפות, וזאת באמצעות תשדירי שירות בטלויזיה, שידורי הרדיו, הסברה בקרב התלמידים וחניכי תנועות הנוער.

(4) הוועדה תובעת מהמשטרה לחקור את ההצתות הזדוניות ביערות כדי לגלות את האחראים להצתות ולהעמידם לדין.

(5) כדי להגביר את הפיקוח על הבטיחות ביערות ממליצה הוועדה שהמשטרה, יחידות צבא, רשות שמורות הטבע וכדומה, ישלבו תוך פעילותם השוטפת סיורי נוכחות ביער מתוך מגמה להרתיע עבריינים בכוח, או להסב תשומת-לבם של האחראים ביערות על מפגעים וסכנות במקומות שונים.

(6) הוועדה מברכת על יומתה של הקרן הקיימת לישראל להכניס חידושים בשיטות הכיבוי ביערות